

RAPORTTEJA 103

LUONNOSTA KAUNEUTTA - LUONNONTUOTTEIDEN HYÖDYNTÄMISEEN LIITTYVÄT OSAAMISTARPEET KAUNEUDENHOITOALALLA

BIRGITTA PARTANEN (TOIM.)

LUONNOSTA KAUNEUTTA - LUONNONTUOTTEIDEN HYÖDYNTÄMISEEN LIITTYVÄT OSAAMISTARPEET KAUNEUDENHOITOALALLA

BIRGITTA PARTANEN (TOIM.)

2013

JULKAISIJA

Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
www.helsinki.fi/ruralia

Kampusranta 9 C
60320 SEINÄJOKI

Lönnrotinkatu 7
50100 MIKKELI

SARJA

Raportteja 103

KANNEN KUVA

Birgitta Partanen

ISBN

978-952-10-8470-6 (pdf)

ISSN

1796-0630 (pdf)

ESIPUHE

Eettisten ja ekologisten trendien vahvistuminen ja kuluttajien terveys- ja ympäristötietoisuuden lisääntyminen on saanut luonnontuote- ja luonnonkosmetiikkamarkkinat vahvaan kasvuun. Luonnontuotteet ovat tärkeä luonnonkosmetiikan raaka-aine. Trendit näkyvät kauneudenhoito- ja hiusalan palveluiden kysynnässä. Kuluttajat haluavat yhä enemmän palveluissa käytettävän luonnon raaka-aineita ja luonnonmukaisia hoitomenetelmiä.

Kysynnän muutoksen myötä myös työelämän osaamistarpeet muuttuvat, minkä pohjalta myös tutkinnon perusteita uudistetaan. Osaamistarpeiden ennakoimiseksi Opetushallitus käynnisti vuonna 2012 selvityksen, joka kohdistui erityisesti kauneudenhoito-, hius- sekä luonnontuotealoille. Tavoitteena oli saada selville tulevaisuuden osaamistarpeista ja ammattitaitovaatimuksista tietoa, jota voidaan hyödyntää ammatillisten perustutkintojen, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sisältöjen kehittämisessä kauneudenhoito- ja luonnonvara-aloilla.

Selvitystä hallinnoi Fortbildningscentrum Prakticum. Työryhmässä oli mukana asiantuntijoita sekä kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealoilta. Selvitys toteutettiin tekemällä kyselyt hius- ja kauneudenhoitoalalle, pyytämällä näkemyksiä eri alojen asiantuntijoilta sekä tarkastelemalla jo tehtyjä selvityksiä, alojen nykykäytäntöjä Suomessa ja Euroopassa ja niiden muutossuuntia.

Koordinaattorina toimi Tina Romberg, Fortbildningscentrum Prakticum. Opetushallituksesta selvitystyötä ohjasivat opetusneuvokset Anne Liimatainen ja Anne Mårtensson. Selvitystyöryhmään osallistuivat lisäksi Mona Mether, ekokampaajakouluttaja Fortbildningscentrum Prakticum ja Suomen Ekoyrittäjät ry:n hallituksen jäsen, Nina Tikander, ekokampaajayrittäjä ja luontaistuotemyyjä, Heidi Nyström, Suomen Ekokosmetologit ry, Sari Ojavuo, Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto, Juha Rutanen, Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry ja Luonnontuotealan teemaryhmä ja Birgitta Partanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli. Lisäksi selvityksessä kuultiin useita asiantuntijoita.

Selvitystyöryhmä osallistui hankkeen toteutukseen ja raportin kirjoittamiseen. Selvityksessä tehdyt sähköiset kyselyt toteutti Tina Romberg, Fortbildningscentrum Prakticum. Raportin ulkoasusta vastasi Jaana Huhtala Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista.

Lämpimät kiitokset selvitykseen osallistuneille asiantuntijoille, kaikille kyselyihin vastanneille ja muille selvityksen tekemisessä auttaneille.

Mikkelissä 25.6.2013

Tekijät

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	8
JOHDANTO	9
1 TAUSTA JA TAVOITTEET	10
2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY	11
3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA LUONNON RAAKA-AINEIDEN KÄYTÖN TURVALLISUUS- NÄKÖKOHTIA	13
3.1 Keskeinen lainsäädäntö ja sen valvonta	13
3.1.1 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kosmeettisista valmisteista	13
3.1.2 Laki kosmeettisista valmisteista	16
3.1.3 Vaihtoehtohoitojen sääntely	16
3.2 Luonnon raaka-aineiden käytön turvallisuusnäkökohtia	17
4 NYKYTILANTEEN KUVAUS	19
4.1 Toimintaympäristö	19
4.2 Kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealan tutkinnot ja muu koulutus	20
4.2.1 Kauneudenhoitoalan tutkinnot ja muu koulutus	20
4.2.2 Hiusalan tutkinnot ja muu koulutus	20
4.2.3 Luonnontuotealan tutkinnot ja muu koulutus	23
4.3 Ekokosmetologit, ekokampaajat ja luontoyrittäjät	25
4.4 Luonnontuotteiden ja -kosmetiikan käytön nykytilanne	27
4.4.1 Luonnonkosmetiikan periaatteet ja sertifiointi	29
4.4.2 Luonnontuoteimagon hyväksikäyttö markkinoinnissa	31
4.5 Luonnontuotteet ja kokonaisvaltainen hoitaminen	33
4.6 Nykykäytäntöä ja kehitystä Suomessa ja muualla Euroopassa	34
4.6.1 Luonnonkosmetiikan ja vaihtoehtohoitojen käyttö Euroopassa	34
4.6.2 Palvelujen sertifiointit sekä erikoistuminen kampaamoalalla	34
4.6.3 Kestävän kehityksen hankkeita kampaamoalalla	35
5 MENETELMÄT	37
5.1 Kysely kosmetologeille	37
5.2 Kysely kampaajille	37
5.3 Asiantuntijatyöskentely	37
6 SELVITYKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6.1 Kosmetologeille tehdyn kyselyn tulokset	38
6.2 Kampaajille tehdyn kyselyn tulokset	41
6.3 Kestävän kehityksen osaamistarpeet hiusalan oppilaitoksissa	45

6.4 Osaamis- ja kehittämistarpeet kauneudenhoito ja hiusalalla	46
6.4.1 Tulevaisuuden osaamistarpeet kauneudenhoito- ja hyvinvointipalveluissa	46
6.4.2 Osaamisen painopistealueiden muutokset.....	47
6.4.3 Kokonaan uudet painopistealueet	47
6.4.4 Työelämän tarvitsemat kokonaan uudenlaiset osaamiskombinaatiot	47
6.5 Osaamis- ja kehittämistarpeet luonnontuotealalla	47
6.6 Yhteiset osaamistarpeet eri aloilla	48
7. EHDOTUKSIA JATKOTOIMENPITEIKSI.....	49
LÄHTEET	51

KUVAT

Kuva 1. Ekokampaajakoulutukseen kuuluvan kehittämistyön osana valmistunut kaura-hattu, jota voi käyttää lämpimänä tehostamaan hoitoja sähkölaitteen sijaan tai viileänä hoitohattuna	22
Kuva 2. Laadukasta liiketoimintaa luonnosta –hankkeen koulutuspäivässä testattiin kotimaisia raaka-aineita, mm. ratamonlehti-savipuhdistusta	25
Kuva 3. Esimerkki viherpesusta	32
Kuva 4. Kuluttajan ja ammattilaisen on suhtauduttava kriittisesti markkinointiviestintään ja osattava tarkistaa pakkausmerkinnät.....	32
Kuva 5. Yrkesinstitut Practicum sai ensimmäisenä kouluna Pohjoismaissa Safe Hair Salon -sertifiointin	35
Kuva 6. Hiusalan osaamistarpeista nousi esiin erityisesti luonnon raaka-aineiden käyttö värjäämisessä. Ekokampaaja levittämässä kasviväriä asiakkaan hiuksiin	47

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkiksi nokkosta ja kamomillaa on perinteisesti käytetty monin eri tavoin, myös kauneuden- ja hiustenhoidossa.....	28
Taulukko 2. Eri alojen yhteiset osaamistarpeet	48

KUVIOT

Kuvio 1. Esimerkkejä sertifiointitahoista ja -kriteereistä.....	30
Kuvio 2. Kosmetologien kiinnostus luonnontuotteiden käyttöön hoitotyössä	38
Kuvio 3. Tiedontarve luonnontuotteiden käytöstä	39
Kuvio 4. Koulutuksessa saatu tieto luonnon raaka-aineista.....	39
Kuvio 5. Kiinnostus kokonaisvaltaisista, luonnonmukaisista hoitoja kohtaan	40
Kuvio 6. Koulutuksen tarve eri osa-alueilla.....	41
Kuvio 7. Kampaajien koulutuksessa saatu tieto luonnon raaka-aineista	42
Kuvio 8. Kampaajien kiinnostus luonnontuotteiden käyttöön.....	42
Kuvio 9. Tiedontarve luonnontuotteiden käytöstä	43
Kuvio 10. Mieluisimmat hiusten hoito- ja värjäystuotteiden käyttötavat	43
Kuvio 11. Kiinnostus kokonaisvaltaisista, luonnonmukaisista hoitokeinoja kohtaan.....	44
Kuvio 12. Koulutuksen tarve eri osa-alueilla.....	44
Kuvio 13. Asiakkaiden kiinnostus luonnontuotteita ja luonnonmukaisia hoitoja kohtaan.....	45

TIIVISTELMÄ

Luonnontuotteiden ja -kosmetiikan kysyntä on vahvassa kasvussa. Eettiset ja ekologiset trendit näkyvät myös kauneudenhoitoalalla. Kulutuksen suuntaa muuttaa etenkin kiinnostus terveyteen ja hyvinvointiin, joihin yhdistyvät sekä mielikuvissa, kansanperinteessä että tieteellisesti todistettuina luonnontuotteet. Luonnontuotteiden kysynnän kasvu luo uusia osaamistarpeita myös kauneudenhoitoalalle. Kauneudenhoito- ja hiusalalla ei ole aikaisemmin selvitetty luonnontuotteisiin liittyviä osaamistarpeita eikä kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealan yhteistyömahdollisuuksia.

Opetushallituksen rahoittamana käynnistettiin marraskuussa 2012 osaamistarveselvitys, joka kohdistui erityisesti kauneudenhoito-, hius- sekä luonnontuotealoille. Selvityksessä keskityttiin tarkastelemaan osaamistarpeita yhteisesti kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealojen näkökulmista. Tavoitteena oli selvittää osaamistarpeet luonnontuotteiden hyödyntämiseksi hiusalan ja kauneudenhoitoalan tutkimuksissa sekä luonnonvara-alan osaamistarpeet luonnontuotteiden keräämiseksi ja tuottamiseksi kauneudenhoitoalan käyttöön. Selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sisältöjen kehittämisessä kauneudenhoito- ja luonnonvara-aloilla.

Selvitystä hallinnoi Fortbildningscentrum Praktikum. Työryhmä oli koottu asiantuntijoista kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealoilta. Selvitys toteutettiin tekemällä kyselyt hius- ja kauneudenhoitoalalle, pyytämällä eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiä sekä tarkastelemalla jo tehtyjä selvityksiä, alojen nykykäytäntöjä Suomessa ja Euroopassa ja niiden muutossuuntia.

Esille nousi lukuisia osaamistarpeita, jotka koskivat luonnontuotteiden käyttöä, niihin pohjautuvia palvelutuotteita ja eri alojen verkostoitumista. Selvitys osoitti tarpeen kehittää kauneudenhoitoalan koulutusta ottamaan huomioon enemmän luonnontuotteiden hyödyntäminen ja ekologisuus.

Selvityksessä mukana olleilla aloilla kävi ilmi yhteisiä osaamistarpeita luonnontuotteiden käyttöön, keräämiseen ja niistä tehtäviin tuotteisiin liittyen. Erityisesti tuoteturvallisuuteen ja lainsäädäntöön liittyvät osaamistarpeet nähtiin ratkaisevan tärkeinä kaikilla selvityksen aloilla. Näiden lisäksi esiin nostettiin yhteisiin, kestävän kehityksen osaamistarpeisiin vastaaminen eri aloilla sekä muidenkin kuin selvityksessä olleiden alojen rajapintojen tarkastelu ja yhteistyön kehittäminen tulevaisuudessa. Eri alojen konkreettisten tapaa-
mismahdollisuuksien luominen ja yhteistyön rakentaminen tapaamisten avulla nähtiin tärkeäksi sekä koulutus- että yritys kentällä.

ABSTRACT

The demand for natural products and natural cosmetics is growing rapidly. Ethical and ecological trends in beauty care are also on the rise. The direction of consumption is changing, especially through interest in health and well-being, which are connected to natural products through mental images, folklore and their legitimacy promoted by scientific research. Growth in the demand for natural products creates a new need for knowledge of beauty care. This need for knowledge related to natural products in beauty care and the hair sector has not been previously studied. In addition, the possibilities for cooperation between beauty care, hairdressing and the non-wood forest-products sector has not been studied.

The Finnish National Board of Education (FNBE) funded this review, which was launched in November 2012. It focused on beauty care, hairdressing and the non-wood forest-products sector. The review revealed the need for joint knowledge between beauty care, hairdressing and the non-wood forest-products sector. The first aim of the review was to discover how to employ knowledge of natural products in the vocational qualification of beauty care and hairdressing. The second aim was to discover how to employ knowledge of the natural-resources sector, in order to collect and produce natural products for beauty-care use. The results of this review can be used for content development in the vocational upper secondary qualification and specialist vocational qualification in beauty care, hairdressing and natural resources sectors

The review was administered by Fortbildningscentrum Praktikum. The working group was comprised of experts from beauty care, hairdressing and the non-wood forest-products sector. The review was conducted through the surveys of hairdressing and beauty care and by requesting the views of experts in various sectors. In addition, previous studies, current practices in Finland and in Europe, and their directions of change was examined.

In the light of the review, the number of skill needs were seen to increase. Those skills, moreover, were related to the use of natural products, and on to the service products based on them, as well as skills related to networking various sectors. The study showed the need to integrate the education of eco-hairdresser and eco-cosmetologist into the part of preparatory training for competence-based qualifications, first as components of the qualification, and then later as an independent qualification, or as optional modules. The need for shared knowledge became widely apparent concerning the use and collection of natural products and the production of natural products in all sectors under review. Especially the need for knowledge of product safety and legislation was seen as highly significant in all sectors of the review. Other issues that were raised include the common need for knowledge of sustainable development concerning all three sectors as well as developing cooperation with sectors other than these in the future raised up. In order to create concrete possibilities to enhance the cooperation between different sectors, for example meetings were seen as being important both in the educational and in the business fields.

JOHDANTO

Tutkintojen perusteet on laadittu osaamisperusteiksi. Tutkintojen osien ammattitaitovaatimukset ja niistä johdetut arvioinnin kohteet ja arvioinnin kriteerit kuvaavat sen, mitä tutkinnon suorittajan tulee laadullisesti tai määrällisesti osata. Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammatillisessa peruskoulutuksessa näytöissä tai näyttötutkintona suoritettavissa tutkintotilaisuuksissa, jotka kolmikantaiset arvioijat arvioivat ja dokumentoivat tutkinnon perusteiden mukaisesti. Tutkinnon perusteet on laadittu tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa, jolloin on määritelty ne työelämän tehtäväkokonaisuudet, joista tutkinnon osat ja koko tutkinto muodostuu.

Tutkinnon perusteet on määräys, jota tulee noudattaa, ja jonka pohjalta myös tutkintoon johdettava koulutus tulee järjestää. Tutkintojen pakollisten osien lisäksi tutkinnoissa on valinnaisuutta, joka mahdollistaa alan osaamistarpeiden laajentamisen, syventämisen tai suuntaamisen niin, että se vastaa alan moninaisia työelämäntarpeita. Työelämän osaamistarpeet muuttuvat, minkä pohjalta myös tutkinnon perusteita uudistetaan.

Kauneudenhoitoalalle on tehty 2012 (Pylväs ja Roisko 2012) osaamistarveselvitys, jonka mukaan ammattilaisen keskeinen osaaminen tulee jatkosakin koostumaan vahvoista ammatillisista perustaidoista ja substanssiosaamisesta. Perusosaamisen rinnalle nousee kuitenkin yhä vahvemmin myös tarve erikoisosaamiselle sekä palvelutarjonnan laajentaminen monialayhteistyönä asiakaslähtöisesti. Kauneudenhoitoalan ammatillinen osaaminen tulee koostumaan erilaisista osaamiskombinaatioista, mikä lisää verkosto-osaamisen ja yhteistyötaitojen merkitystä.

Muina keskeisinä tulevaisuuden osaamistarpeina Pylvään ja Roiskon selvityksessä nousivat

esiin mm. vahva asiakaspalveluosaaminen, liiketoimintaosaaminen ja ympäristöosaaminen. Lisäksi luovuuden, yritteliäisyyden, motivaation ja muutosvalmiuden nähtiin kuuluvan tulevaisuuden ammatilliseen osaamiseen. Ammattialojen välisten rajapintojen uskotaan selvästi hämärtyvän tulevaisuudessa. Kauneudenhoitoalalla nähdään rajapintoja tulevaisuudessa mm. terveysalojen, hyvinvointi-, vapaa-aika- ja elämyspalveluiden ja myös luontaisalojen (mm. aroma- ja vyöhyketerapia) sekä nutrikosmetiikan kanssa.

Aikaisemmassa selvityksessä siis sivuttiin luonnontuotteita ja luonnontuotealaa, mutta se ei ollut tarkemmassa tarkastelussa. Luonnontuotteiden ja -kosmetiikan merkitys kuitenkin kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Sen vuoksi Opetushallituksen toimeksiannosta Fortbildningscentrum Practicum käynnisti marraskuussa 2012 osaamistarpeiden ennakointiselvityksen, jonka tarkoituksena oli tarkastella tulevaisuuden osaamistarpeita kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealojen näkökulmista. Tässä raportissa tarkastellaan selvityksen toteutusta ja tuloksia.

Raportissa käsitellään taustaa ja tavoitteita, aiheutta koskevaa lainsäädäntöä ja luonnon raaka-aineiden käytön turvallisuuskäytäntöä ja kuvataan nykytilannetta toimintaympäristön, koulutuksen, luonnontuotteiden nykykäytön ja siihen kiinteästi liittyvän luonnonkosmetiikan näkökulmista. Raporttiin on koottu esimerkkejä nykykäytännöistä ja kehityksestä sekä Suomesta että muualta Euroopasta. Selvityksessä toteutettiin kyselyt sekä kosmetologeille että kampaajille. Kyselyiden ja koko selvityksen tulokset kuvataan raportin lopussa ja pääätteeksi esitetään ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi.

1 TAUSTA JA TAVOITTEET

Kauneudenhoito- ja hiusalalle on tehty erilaisia laadullisia osaamistarveselvityksiä ja –kartoituksia viime vuosina. Esiin on noussut tulevaisuuden osaamistarpeista vastaaminen palvelujen kasvavaan vaatimustasoon eettisyyteen, ekologisuuteen ja allergioiden lisääntymiseen liittyen. Tärkeäksi kehittämiskohteeksi on todettu myös eri alojen kanssa tehtävä yhteistyö ja verkostoituminen (Pylväs ja Roisko 2012; Kainu 2010). Selvityksissä ei ole kuitenkaan tarkemmin tarkasteltu luonnonkosmetiikan ja luonnon raaka-aineiden käyttöä tai yhteistyömahdollisuuksia luonnontuotealan kanssa.

Opetushallituksen rahoittamana käynnistettiin marraskuussa 2012 osaamistarveselvitys, joka kohdistui erityisesti kauneudenhoito-, hius- sekä luonnontuotealoille. Tämä osaamistarveselvitys keskittyi tarkastelemaan osaamistarpeita yhteisesti kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealojen näkökulmista. Selvitystä hyödynnetään kauneudenhoitoalan sekä maatalous- ja ympäristöalan koulutustoimikuntien työssä ja tutkintojärjestelmän ja tutkinnon perusteiden kehittämisessä.

Kestävään kehitykseen pääseminen edellyttää nykyisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen arvostusten, käytäntöjen ja rakenteiden sekä elämäntapojen kriittistä arviointia ja vaihtoehtoisien ratkaisujen etsimistä. Tulevaisuuden rakentamisen taitoihin kuuluu kyky pohtia, millainen

maailman tulisi olla ja miten haluttuun tilaan voitaisiin päästä. Tulevaisuus rakentuu siitä, millaisia valintoja me teemme. Kestävän elämäntavan opettelu on tulevaisuuden rakentamista. Kestävän kehityksen mukainen toiminta on paljon muutakin kuin jätteiden lajittelua tai energiaa säästäviä menetelmiä. Ekotehokkuuden lisäämistä kauneudenhoito- ja hiusaloilla voi tarkastella monesta näkökulmasta. Yksi näkökulma on luonnontuotealaa ja kauneudenhoito- ja hiusalaa yhdistävien tekijöiden ja osaamistarpeiden selvittäminen ja alojen yhteistyön kehittäminen. Nämä tekijät on tarpeen huomioida myös alojen tutkintoja kehitettäessä.

Tavoitteena oli selvittää kauneudenhoitoalalla tarvittavat osaamistarpeet luonnontuotteiden hyödyntämiseksi hiusalan ja kauneudenhoitoalan tutkinnoissa sekä luonnontuotteiden keräämiseksi ja tuottamiseksi kauneudenhoitoalan käyttöön. Hankkeessa tarkasteltiin eri tutkintojen rajapintoja ja osaamistarpeita ottaen huomioon mm. lainsäädännön asettamat vaatimukset ja turvallisuuteen liittyvät näkökulmat. Tavoitteena oli saada selville tulevaisuuden osaamistarpeista ja ammatitaitovaatimuksista tietoa, jota voidaan hyödyntää ammatillisten perustutkintojen, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sisältöjen kehittämisessä kauneudenhoito- ja luonnonvara-aloilla.

2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Luonnonkosmetiikalle ei ole virallista määritelmää. Luonnonkosmetiikan määritelmän voikin sanoa olevan moniulotteinen, sillä epävirallisia määritelmiä on paljon. Suomen Pro luonnonkosmetiikka ry:n mukaan luonnonkosmetiikalla tarkoitetaan alaan erikoistuneiden, riippumattomien organisaatioiden säätelemää ja valvomaan kosmeettikkaa, joka on luonnollista alkuperää. Yleisesti ottaen laatuvaatimuksena ovat siis luonnosta peräisin olevien raaka-aineiden hyödyntäminen kosmeettisen tuotteen jokaisessa prosessointivaiheessa ja funktiossa sekä tiettyjen raaka-aineiden käyttämättömyys. (Pro luonnonkosmetiikka ry 2013; Stiens 2008, 19–24.) Tarkemmin luonnonkosmetiikan periaatteista kohdassa 4.4.1.

Oma lukunsa on eläinperäiset aineet kieltävä **vegaanikosmetiikka**, jonka markkinoinnissa voidaan korostaa kasviperäisiä vaikuttavia aineita ja samaan aikaan sallitaan silikoniöljyjen ja synteettisten aineiden käyttö. Eettisesti kestävin luonnonkosmetiikkatuote noudattaa yleistä luonnonkosmetiikan määritelmää ja hyödyntää mahdollisimman paljon luomulaatuisia raaka-aineita. (Pro luonnonkosmetiikka ry 2013)

Nutrikosmetiikalla tarkoitetaan maailmanlaajuisesti kauneudenhoitoalalle leviävää ilmiötä, jossa kauneudenhoitoa toteutetaan sisäisesti ravintolisien avulla. Nutrikosmetiikan tarkoituksena on huolehtia käyttäjänsä ihosta, hiuksista ja kynsistä ja tehostaa perinteisten kosmetiikkatuotteiden vaikutusta (Kinnunen 2010). Tässä selvityksessä nutrikosmetiikkaa ei kuitenkaan käsitellä erillisenä ilmiönä, vaikka ravintolisät ovat osaksi luonnontuotteita ja siten selvitykseen liittyviä, sillä nutrikosmetiikan käsite on laajempi kuin selvityksen rajaus.

Vaihtoehtoisia hoitomuotoja sivutaan raportissa käsiteltäessä kokonaisvaltaista hoitamista kohdassa 4.5. Niihin liittyvät myös termit **täydentävä hoito, uskomuslääkintä tai -hoidot, kansanparannus ja -lääkintä, luontais- tai luonnonlääkintä, -hoidot/-terapiat ja -lääketiede**. Vaihtoehtoiset hoitomuodot ovat hoitoja, jotka eivät kuulu tieteelliseen tutkimukseen perustuvan lääketieteen piiriin. Raja lääketie-

teen, vaihtoehtoisten hoitojen ja hyvinvointipalveluiden välillä ei ole tarkka (Saarni 2013). Vaihtoehtoisiin hoitomuotoihin kuuluu satoja eri menetelmiä, joilla jokaisella pyritään omalla tavallaan asiakkaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja sen ylläpitoon (Korhonen ja Pöyhönen 2010). Menetelmät liitetään yleensä terveydenhoitoon ja hyvinvointipalveluihin, mutta osa niistä on jo kauneudenhoito- ja hiusalan käytössä. Muutamia näistä menetelmistä esitellään raportissa kohdassa 4.5. Vaihtoehtoistoista lisää kohdassa 3.1.3.

Luonnontuotteilla tarkoitetaan sekä luonnonvaraisia että puoliviljeltyjä marjoja, sieniä ja yrttejä sekä erikoisluonnontuotteita. **Erikoisluonnontuotteisiin** kuuluvat muun muassa mahla, terva, turve, luonnon kuitukasvit, kaarna, puun juuret ja kuoret, käävät ja luonnonvärikasvit. (Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry 2013a) Markkinoinnissa käsite luonnontuote on saanut laajemman merkityksen. Luonnontuotteesta voidaan puhua, kun kyseessä on luonnonkosmetiikka tai esimerkiksi shampoo, joka sisältää luonnosta peräisin olevia raaka-aineita.

Luomu- eli luonnonmukainen raaka-aine on aina sertifioitua ja valvottua tuotantoa. Tuottajan on kuuluttava valvontajärjestelmään ja noudatettava luonnonmukaisen tuotannon tuotantoehtoja. Käsitteellä **luonnollinen** tarkoitetaan tässä raportissa luonnossa esiintyvää, aitoa, ei-ihmisen tekemää. **Luonnollinen raaka-aine** kosmetiikassa on peräisin luonnosta. Se voi olla esimerkiksi eeterinen öljy tai tuoksuva kasvi. **Luontaisen kaltainen raaka-aine voidaan eristää luonnosta saatavasta raaka-ainesta** tai syntetisoida laboratoriossa molekyyllirakenteen pysyessä täysin samana. **Synteettinen raaka-aine** on aine, joka on tehty keinotekoisesti.

Suomessa toimii **ekokampaajia**, jotka ovat Suomen Ekoyrittäjien alajärjestön Suomen Ekokampaajat – Ekofrisör jäseniä ja **ekokosmetologeja**, jotka ovat Suomen Ekokosmetologit ry:n jäseniä. Ekokampaajan eikä ekokosmetologin koulutus kuulu viralliseen tutkintojärjestelmään eivätkä nimikkeet ole tutkintonimikkeitä. Lisätietoja ekokampaajista ja ekokosmetologeista kohdassa 4.3.

INCI-nimiä (International Nomenclature of Cosmetic Ingredients) käytetään merkittäessä kosmeettisen valmistein ainesosia pakkauksiin. Yhteinen nimistö mahdollistaa sen, että kaikissa

jäsenvaltioissa aineet voidaan tunnistaa samalla nimellä ja kuluttajat voivat havaita aineet, joita he haluavat välttää esimerkiksi allergian vuoksi. (Tukes 2013a)

3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA LUONNON RAAKA-AINEIDEN KÄYTÖN TURVALLISUUSNÄKÖKOHTIA

3.1 KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN VALVONTA

Euroopan unionissa kosmeettisia valmisteita on aiemmin säädelty kosmetiikkadirektiivillä, johon Suomen kosmetiikkalainsäädäntö on perustunut. Direktiivi oli Suomessa toimeenpantuna lailla kosmeettisista valmisteista (22/2005) ja sen nojalla annettulla kauppaja- ja teollisuusministeriön asetuksella kosmeettisista valmisteista. EU:n kosmetiikkadirektiivi on korvautunut 11.7.2013 alkaen uudella EU-asetuksella, joka korvaa pääosin myös Suomen kansallisen lainsäädännön. (EU 2009).

Uusi EU-asetus sisältää kosmeettisen valmisteen turvallisuutta ja sen arviointia sekä valmisteen markkinoille saattamista ja markkinointia koskevia säännöksiä, joita kaikkien yritysten on noudatettava. Suomessa on myös uusittu laki kosmeettisista valmisteista (492/2013). Laki sisältää EU:n kosmetiikka-asetuksen valvontaa, rangaistuksia ja valmisteen merkintöjen kielivaatimuksia koskevia säännöksiä. Uudella lailla on kumottu aiempi kansallinen laki ja sen nojalla annetut kauppaja- ja teollisuusministeriön asetukset.

Suomessa kosmeettisia valmisteita koskeva lainsäädäntö siirtyi työ- ja elinkeinoministeriöltä sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2013 alussa. STM:n hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston (HTO)/ympäristöterveysryhmän vastuulle kuuluvat EU:n kosmetiikka-asetuksen ja kosmeettisista valmisteista annetun uuden lain lisäksi myös kemikaalilaki, REACH-asetus ja CLP-asetus. Työsuojeluosastolle (TSO) kuuluvat työturvallisuuslaki ja työsuojelun valvontalaki. Kosmetiikan valvonnasta vastaavat Suomessa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), joka valvoo markkinoilla olevia kosmeettisia valmisteita, ja Tulli, joka valvoo maahan tuotavia valmisteita. Vastuu kosmeettisten valmisteen turvallisuudesta on tuotteen valmistajalla ja markkinoille saattajalla (Tukes 2013b, Tulli 2013, Lahtinen 2013).

3.1.1 EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS KOSMEETTI- SISTA VALMISTEISTA

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1223/2009 kosmeettisista valmisteista ("EU:n kosmetiikka-asetus") on julkaistu 22.12.2009, ja sitä sovelletaan kaikilta osin 11.7.2013 alkaen. EU-asetukset ovat sellaisenaan voimassa kaikissa EU-maissa, eikä niiden velvoitteita kirjata erikseen kansalliseen lainsäädäntöön. Yritysten velvollisuus on selvittää omaa toimintaa koskeva lainsäädäntö ja noudattaa sitä. Viranomaisten velvollisuus on neuvoa lainsäädännön velvoitteiden selvittämisessä ja valvoa, että lainsäädäntöä noudatetaan. (EU 2009).

EU-ASETUKSEN KESKEISET VELVOITTEET

Vain sellaisia kosmeettisia valmisteita, joille on nimetty **vastuuhenkilö**, saa saattaa markkinoille. Vastuuhenkilö on joko valmistaja, EU-maahan-tuoja tai näiden nimeämä muu henkilö tai jakeli-ja. Vastuuhenkilön on varmistettava kunkin valmisteiden osalta, että se on vaatimusten mukainen ja että EU-asetusta on noudatettu. Markkinoilla saataville asetettujen kosmeettisten valmisteen on oltava turvallisia ihmisten terveydelle ja ne on valmistettava hyvän tuotantotavan mukaisesti (**GMP, Good Manufacturing Practice**). Mikäli kosmeettinen valmiste aiheuttaa terveysriskin, vastuuhenkilön on ilmoitettava siitä viranomaisille ja tehtävä näiden kanssa yhteistyötä. Toimitusketju on pystyttävä nimeämään viranomaisen pyynnös-tä. Jakelijoiden pitää varmistaa, että merkinnät ovat oikein ja tuote on muutenkin kunnossa.

Kaikille kosmeettisille valmisteille on tehtävä turvallisuusarviointi ja laadittava turvallisuussel-vitys ennen valmisteen markkinoille saattamista. Kosmeettiset valmisteet on ilmoitettava komissi-on tietokantaan ennen markkinoille saattamista ja vastuuhenkilön on ylläpidettävä kosmeettisen valmisteen tuotetietoja 10 vuotta. Asetuksen liit-teissä mainittuja, rajoitettuja aineita ei saa käyttää.

EU:N KOSMETIIKKA-ASETUksen SÄÄNNÖKSET

Asetuksessa käytettyjen termien määrittely (artikla 2)

- **KOSMEETTINEN VALMISTE:** aine tai seos, joka on tarkoitettu olemaan kosketuksissa ihmiskehon ulkoisten osien tai hampaiden ja suun kanssa, tarkoituksena yksinomaan tai pääasiassa näiden osien puhdistaminen, tuoksun tai ulkonäön muuttaminen, suojaaminen, pitäminen hyvässä kunnossa tai hajujen poistaminen
- **AINE:** alkuaine tai sen yhdiste, sellaisena kuin se esiintyy luonnossa tai millä tahansa valmistusmenetelmällä tuotettuna
- **SEOS:** seos tai liuos, joka koostuu kahdesta tai useammasta aineesta
- **VALMISTAJA:** luonnollinen tai oikeushenkilö, joka valmistaa, suunnitteluttaa tai valmistuttaa kosmeettista valmistetta ja markkinoi tätä omalla nimellään tai tavaramerkillään
- **MAAHANTUOJA:** tuo EU:n ulkopuolelta EU-alueelle
- **JAKELIJA:** asettaa valmisteiden saataville markkinoilla EU-alueella (ei valmistaja eikä maahantuojaa). Kaikki kuluttajille myyvät tahot.
- **MARKKINOILLE SAATTAMINEN:** 1. toimitus EU-alueella
- **ASETTAMINEN SAATAVILLE MARKKINOILLA:** kosmeettisen valmisteiden toimittaminen EU-markkinoille liiketoiminnan yhteydessä jakelua, kulutusta tai käyttöä varten, maksua vastaan tai maksutta
- **LISÄKSI MUITA MÄÄRITELMIÄ!**

Merkintöjen on oltava asetuksen mukaisia (suomeksi ja ruotsiksi) eikä valmisteiden selosteissa, myynissä tai mainostamisessa ei saa olla väittämiä ominaisuuksista tai vaikutuksista, joita ei ole. Eläinkokeita ei saa tehdä.

Markkinoilla saataville asetettujen kosmeettisten valmisteiden on oltava **turvallisia** ihmisten terveydelle käytettyinä tavanomaisissa tai kohtuudella ennakoitavissa olosuhteissa. Erityisesti on huomioitava väittämät, lääkkeellisiä väittämiä ei saa käyttää. Varoitukset eivät vapauta muista velvollisuuksista.

Jakelijan velvollisuus on noudattaa yleistä huolellisuutta ja varmistaa, että etiketti on kunnossa eikä säilyvyysaika ole kulunut umpeen, että vaatimusten mukaisuus ei vaarannu kuljetuksessa ja varastoinnissa. Jos jakelija katsoo tai hänellä on syytä uskoa, että valmiste ei ole säädösten mukainen, hän ei saa myydä sitä, ja hänen pitää tarvittaessa poistaa tuote markkinoilta. Jos toimivaltainen viranomainen pyytää, vastuuhenkilön pitää nimeä jakelijat, joille hän on toimittanut valmistetta, ja jakelijan pitää kyetä nimeämään oma toimitusketjuna 3 vuoden ajalta

Kosmeettiset valmisteet on valmistettava **hyvän tuotantotavan** mukaisesti (GMP, good manufacturing practice), jota koskee kansainvälinen standardi ISO 22716:2007 (E). Tässä yhteydessä on syytä huomioda, että iso osa EU-maissa tehdyistä valvontapäätöksistä ja takaisinvedoista johtuu mikrobiologisista syistä

Valmisteiden **turvallisuus on arvioitava** ennen ensimmäistä markkinoille saattamista EU-alueella. Arvioinnissa huomioidaan mm. käyttötarkoitus ja odotettavissa oleva altistuminen. EU:n kosmetiikka-asetuksen liitteessä I on vähimmäisvaatimukset turvallisuusarvioinnin sisällöstä. Turvallisuuden arvioinnin tekijän pätevyysvaatimukset ovat tutkinto esim. farmasian, toksikologian tai lääketieteen alalta. Altistumisen arvioinnista on komission tiedekomitean ohje *Notes of guidance for the testing of cosmetic substances and their safety evaluation*. (SCCS 2012) Luonnon raaka-aineista ei aina ole saatavilla toksikologista profiilia ja niitä on arvioitava muilla keinoin, esim. elintarvikekelpoisuus. Luonnonmateriaaleilla on huomioitava erityisesti esim. UV-valon aiheuttama vaikutus (esim. appelsiinin eterinen öljy), mikrobiologiset seikat, vitamiineissa myrkytysvaara ja allergiat.

Kaikista kosmeettisista valmisteista on oltava yhdessä EU-maassa toimivaltaisen viranomaisen saatavilla **tuotetiedot**, joita vastuuhenkilö ylläpitää ja säilyttää 10 vuotta viimeisen erän markkinoille saattamisesta. Tuotetiedoissa on valmisteiden ja valmistusmenetelmän kuvaus, turvallisuus selvitys, todisteet väitetyistä vaikutuksista (esim. aurinkosuojakerroin) ja tiedot eläinkokeista. Väittämää eläinkokeista saa käyttää vain, jos yhtään ainesosaakaan ei ole missään vaiheessa testattu eläimillä EU:ssa tai EU:n ulkopuolella. Tuotetietoihin kirjataan tiedot kaikista eläinkokeista, joita on tehty valmisteiden tai sen ainesosien kehittämiseen tai turvallisuuden arviointiin liittyen.

Jokaiselle EU-markkinoilla olevalle valmis teelle on tehtävä ilmoittaminen komission tietokantaan (CPNP; Cosmetic Products Notification Portal). Käyttäjätunnus haetaan komissiolta

osoitteessa <https://webgate.ec.europa.eu/cpnep> (CPNP 2013) Käyttöohje (223 sivua) on saatavissa suomeksi http://ec.europa.eu/consumers/sectors/cosmetics/files/pdf/cpnep_user_manual_fi.pdf. (CPNP 2012) Komission sivuilla on lisäksi lista usein kysytyistä kysymyksistä ja vastauksista: http://ec.europa.eu/consumers/sectors/cosmetics/cpnep/index_en.htm (EC 2013a) Tietokannan tarkoituksena on mm. myrkytysten ehkäiseminen ja hoito sekä EU:n kosmetiikka-asetuksen valvonta kokoamalla keskitetty EU-tietokanta, josta löytyvät kaikki valmisteet kauppanimillään. Tietokanta korvaa aiemman Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) ylläpitämän kosmetiikkarekisterin. Vaikka olisikin tehty ilmoitus Tukesin rekisteriin, on kaikki 11.7.2013 jälkeen markkinoille saatettavat tuotteet ilmoitettava.

Ilmoituksessa valmisteen **vastuuhenkilö** toimittaa komission järjestelmään sähköisesti ennen markkinoille saattamista (1. EU-myynti) seuraavat tiedot:

- valmisteen tuoteryhmä ja kauppanimi
- vastuuhenkilön nimi ja osoite, jossa tuotetiedot saatavilla
- alkuperämaa, jos tuote on EU:n ulkopuolella valmistettu
- EU:n jäsenvaltio, jossa valmiste saatetaan markkinoille
- yhteystiedot
- nanomateriaalit
- aineiden nimet ja altistumisolosuhteet
- CMR-aineet (syöpää aiheuttavat, lisääntymiselle vaaralliset, sukusolujen perimää vaurioittavat aineet)
- kehyskoostumus
- valokuva pakkauksesta (vain yhdellä EU-kielellä riittää)

Ilmoituksessa valmisteen **jakelija** toimittaa komission järjestelmään sähköisesti seuraavat tiedot:

- valmisteen tuoteryhmä ja nimi alkuperäisessä EU:n jäsenvaltiossa jossa saatettu markkinoille
- jäsenvaltio jossa valmiste myydään
- jakelijan nimi ja osoite
- vastuuhenkilön nimi ja osoite, jossa tuotetiedot saatavilla
- SIINÄ TAPAUKSESSA, ETTÄ jakelija kääntää etikettitekstit itse ja valmiste on jo jossain EU-markkinoilla, eikä vastuuhenkilö tee ilmoitusta kaikista kieliversioista
- Huom. jakelijan ilmoitusmahdollisuus alkaa vasta 11.7.2013.

Kaikki kosmeettisen valmisteen sisältämät, tarkoituksella valmistetut **nanomateriaalit** on

ilmoitettava samaan tietokantaan kuin 13 artiklan mukaiset tiedot. Ilmoitus tehdään 6 kk ennen markkinoille saattamista ja siinä kuvataan aineen tunnistetiedot ja ominaisuustiedot, käyttömääräarvio, toksikologinen profiili, turvallisuustiedot kyseisessä käytössä sekä altistumisolosuhteet.

Kielletyt, rajoitetut ja sallitut aineet on lueteltu EU:n kosmetiikka-asetuksen liitteissä. Liitteessä II luetellaan kielletyt aineet ja liitteessä III luetellaan aineet, joiden käytölle on rajoituksia. **Liitteessä IV luetellaan sallitut väriaineet** (153 kpl), **liitteessä V sallitut säilöntäaineet** (56 kpl) ja **liitteessä VI sallitut UV-suodattimet** (28 kpl). Näitä liitteitä päivitetään jatkuvasti, ja siksi lainsäädännön kehityksen seuraaminen on tärkeää. Syöpää aiheuttavaksi, lisääntymiselle vaaralliseksi tai sukusolujen perimää vaurioittavaksi aineeksi luokiteltuja aineita ei saa käyttää kosmeettisissa valmisteissa. Nämä aineet on lue-

- vastuuhenkilön nimi ja osoite, jossa tuotetiedot saatavilla
- alkuperämaa (jos EU:n ulkopuolella)
- sisällön määrä (paino tai tilavuus)
- vähimmäissäilyvyysaika
- mahdolliset varotoimenpiteet (liitteet III-VI + ammattikäytön vaatimukset)
- eränumero tai tunnistetiedot
- valmisteen tarkoitus
- ainesosien luettelo; painon mukaan aleneva järjestys
- kaikki tarkoituksella lisätyt nanomateriaalit
- jos tiedot eivät mahdu tms., ne voi ilmoittaa mukaan liitettyssä esitteessä, etiketissä, nauhassa tai kortissa
- saippuan, kylpyhelmien tai muiden pienten tuotteiden osalta voi ilmoittaa myös tiedotteessa, joka sijoitetaan sen astian välittömään läheisyyteen, jossa kosmeettista valmistetta pidetään esillä
- jos valmistetta ei myydä pakattuna, vaan pakataan myyntipisteessä ostajan pyynnöstä tai on pakattu välitöntä myyntiä varten: **tiedot annettava valmisteen mukana**
- merkinnät aina suomeksi ja ruotsiksi

teltu EU:n ns. CLP-asetuksen (EY) N:o 1272/2008 liitteessä VI (esim. tolueni, kivihiiliterva, raakaöljyjohdannaiset, nikkeliyhdisteet). Tietyillä menetelyillä voidaan myöntää poikkeuksia pääsäännöistä ja kiellettyjen aineiden pienten määrien tahaton esiintyminen epäpuhtautena on sallittua, jos valmistus on silti turvallinen.

Kaikkien kosmeettisten valmisteiden pakkausksissa ja ulkopäälyksissä on oltava pysyvällä, helposti luettavalla ja näkyvällä tavalla seuraavat **pakkausmerkinnät**:

Valmisteisiin ei saa yhdistää **väittämiä**, jotka kuvaavat ominaisuuksia tai vaikutuksia, joita valmisteilla ei ole. Komission asetus väittämistä hyväksytty, mutta ei vielä julkaistu.

- kiellettyä mm. ”viranomaisen hyväksymä” -väite, kilpailijoiden tai laillisesti käytettävien ainesosien käytön vähättely, turvallisuuden vaarantaminen
- väittämän hyväksyttävyyttä arvioitaessa perusteena on valmisteen ”valistuneen, kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskiverto-loppukäyttäjän käsitykset”
- jos valmisteen väitetään sisältävän jotain, sitä on täytynyt sisällyttää tarkoituksella
- väittämien oltava totuudenmukaisia, paitsi täysin abstraktit väittämät.
- väitetyistä vaikutuksista on oltava näyttö

Jos vastuuhenkilön tai jakelijan tiedossa on valmisteen aiheuttamia vakavia, **ei-toivottuja vaikutuksia, niistä on ilmoitettava viranomaiselle** (Tukes). Valmisteen nimi, vaikutus ja tehdyt korjaavat toimenpiteet tulee ilmoittaa. Komission sivuilla on oma lomake ilmoituksille. Jäsenvaltion viranomainen ilmoittaa muille EU-maille, vastuuhenkilön lisäksi myös terveydenhuollosta tai loppukäyttäjältä tulleet ilmoitukset.

3.1.2 LAKI KOSMEETTISISTA VALMISTEISTA

Uusi EU-lainsäädäntö on asetus pohjainen, eli velvoittaa yrityksiä sellaisenaan: ei kansallista täytäntöönpanoa substanssisäännöksille. EU-asetus edellyttää valvontaa, toimivaltaisen viranomaisen nimeämistä, ja seuraamuksista ja viranomaisen toimivallasta on säädettävä laissa.

Uuteen lakiin kosmeettisista valmisteista on sisällytetty säännökset, jotka ovat tarpeen EU:n kosmetiikka-asetuksen noudattamiseksi. Suomessa ei ole kansallisia lisävelvoitteita tai eroja EU-sääntelyyn, valmisteiden etikettien ja tuotetietojen kielivaatimuksia lukuun ottamatta. Kosmeettisten valmisteiden valvontaan sovelletaan myös **EU:n NLF-asetusta (EY) N:o 765/2008**, jossa myös viranomaisille valvontaan liittyviä velvoitteita. Uusi laki ei koske kuluttajille tarjottavia palveluita vaan ainoastaan valmisteita.

EU:n kemikaalilainsäädännön soveltamista kosmetiikkaan on säädetty kussakin EU-asetuksessa erikseen. EU:n REACH-kemikaalilasetuksen mukaan valmistusaineet rekisteröitävä. EU:n CLP-luokitus- ja merkintäasetusta ei sovelleta loppukäyttäjälle tarkoitettuihin valmiisiin valmisteisiin, mutta sitä sovelletaan valmistusaineisiin. Markkinoinnista säädetään lisäksi kuluttajansuojalaissa ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa. Lakia ei sovelleta lääkkeisiin, biosideihin, terveydenhuollon laitteisiin ja tarvikkeisiin

Lain kosmeettisista valmisteista valvonnan ylin johto ja ohjaus, seuranta ja kehittäminen on Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla (STM) vastuulla. Toimivaltainen viranomainen (competent authority) on Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja joidenkin artiklojen osalta myös Tulli. Tukesilla on yleistoimivalta valvoa koko EU-asetusta ja kansallista lakia, Tullilla sekä EU:n ulkopuolelta että EU:n sisältä tuotavia valmisteita ja Lääkealan turvallisuus- ja tutkimuskeskuksella (Fimea) on vain GLP-valvonta.

Laissa kosmeettisista valmisteista on **rajoitusten** osalta uusi käsite kosmetiikkarikkomus. Se koskee rikkomuksia, jotka liittyvät kosmeettisista valmisteista annetun lain velvoitteisiin tai EU:n kosmetiikka-asetuksen velvoitteisiin. Lisäksi rikoslain terveysrikoksia koskevaan lukuun tulee viittaus uuteen lakiin sekä EU:n kosmetiikka-asetukseen. (Lahtinen 2013, **Tukes 2013**)

3.1.3 VAIHTOEHTOHOITOJEN SÄÄNTELY

Vaihtoehtohoitojen yhdistämiseen kauneudenhoitoon on alalla kiinnostusta ja joitakin niiksi luokiteltavia menetelmiä käytetäänkin pyrittäessä kokonaisvaltaisiin hoitoihin. Suomessa ei ole vaihtoehtohoitoja säätelevää lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä ehdotti vuonna 2009, että vaihtoehtohoidoista pitäisi säätää lailla. (STM 2009) Valvira ei valvo vaihtoehtohoitoja antavien henkilöiden toimintaa.

Valvira valvoo terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaa vain silloin, kun he toimivat terveyden- ja sairaanhoidossa. Antaessaan vaihtoehtoisia hoitoja, henkilö ei toimi terveydenhuollon ammattihenkilönä, vaikka hänellä olisikin terveydenhuollon ammattihenkilön koulutus. Vaihtoehto hoitoja antava terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa markkinoida palvelujaan siten, että asiakkaat saavat kuvan, että hän toimii terveydenhuollon ammattihenkilönä antaessaan vaihtoehtoiseen terveydenhuoltoon kuuluvia palveluja. Vaihtoehto hoitoja koskevat kuluttajalainsäädännön lisäksi tuoteturvallisuuslainsäädäntö, vahingonkorvauslainsäädäntö ja rikoslaki. (Valvira 2013) Ravintolisät, joihin luetaan kuuluviksi mm. yrtti- ja kasvalmisteita, kuuluvat elintarvikelain piiriin. Sitä valvoo Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

Luonnonlääketieteen Keskusliitto on tehnyt selonteon *Täydentävien hoitomuotojen monipuolinen kenttä* Sosiaali- ja terveysministeriön vaihtoehto- ja täydentävien hoitomuotojen lainsäädännön tarpeita selvittävälle työryhmälle. Siinä kuvataan kahdeksan Suomessa yleisimmin käytettyä täydentävää hoitomuotoa. (Helin, K. 2009)

3.2 LUONNON RAAKA-AINEIDEN KÄYTÖN TURVALLISUUSNÄKÖKOHTIA

Päivi Kousan (2013) mukaan ”*sekä luonnon- että synteettinen kosmetiikka koostuu ainesosista, jotka on luetteloitu Euroopan yhteisön viralliseen Cosing- tietokantaan (EC 2013). Näitä ainesosia on useita tuhansia. Ainesosat ilmoitetaan niin sanotuilla tieteellisillä nimillä. Kauneudenhoitoalan oppilaiden tulisi tunnistaa yleisimmät, kosmetiikassa käytettävät luonnonaineet sekä INCI-nimittäin että vaikutuksiltaan. Vaikka luonnonaineet ovat yleensä suotuisia terveydelle, niillä voi olla myös ihoa ärsyttäviä ja allergisoivia vaikutuksia. Ärsytys tai allergia voi tulla joko yksittäisestä kasvista tai kasvien yhdistelmästä. Myös käytettävän aineen määrällä ja käyttäjän yksilöllisillä ominaisuuksilla ja esimerkiksi lääkityksellä ja muilla sairauksilla on suuri merkitys tuotteiden vaikutukseen. Joka toinen suomalainen on allerginen erilaisille siitepölyille, joilla voi olla esimerkiksi ristiallergiaa aiheuttavia vaikutuksia kosmetiikan käytössä.*

Tämän takia kauneudenhoitoalan ammattilaiselle ei riitä pelkkä suotuisien vaikutusten

ja perinnehoidojen tunteminen, vaan tarvitaan myös muunlaista tietämystä ainesosien vaikutuksista. Tämä on erityisen tärkeää, mikäli kasveja tilataan kosmetiikan raaka-ainetoimittajalta ja liuoksia valmistetaan itse. Asiakkaalle tehtävien hoitojen tulee olla tehty kosmetiikan vaatimusten mukaisista raaka-aineista lain vaatimien hyvien toimintatapojen mukaisesti.

Hyvät tuotantotavat tarkoittavat standardoitua menetelmää (EN ISO 22716:2007), jonka perusteella kosmetiikan tulee olla mahdollisimman laadukkaasti ja puhtaasti valmistettua aina suunnittelusta tuotteen valmistukseen, pakkaamiseen ja jakeluun asti. On tärkeää, että kestävä kehitys jatkuu myös tuotteen käytössä. Ekokampaajat ja -kosmetologit voisivat olla tärkeitä esimerkkejä ja suunnannäyttäjiä muille alan ammattilaisille ja kuluttajille. Esimerkkinä toimiminen tuo mukanaan vastuuta. Tämän takia hyvä ja laadukas koulutus kaikki osa-alueet huomioonottaen on ensisijaisen tärkeää.”

Alex Westerbergin (2013) mukaan ”*kosmetiikan riskit voidaan karkeasti jakaa kolmeen luokkaan, kemiallisiin, fysiologisiin ja mikrobiologisiin riskeihin. Luonto on äärimmäisen monimuotoinen ja kasvit voivat sisältää satoja erilaisia kemiallisia yhdisteitä. Kasvien sisältämät ainesosat ovat turvallisuutta arvioidessa oleellista tietoa. Kosmeettisten valmisteiden osalta ei voi liikaa korostaa myöskään mikrobiologista laatua. Karkeasti yleistäen myös kosmetiikan mikrobiologinen laatu on paljon tiukempi kuin elintarvikkeilla. Kuluttajalle vaarallisia tuotteita ovat tuotteet, joiden mikrobiologinen laatu on puutteellinen. Koska tuotteet sisältävät yleensä ravinteita ja vettä, ne tarjoavat erittäin otollisen kasvuympäristön mikrobeille ja loppukäyttäjä on tässä heikoin lenkki.*

Suurin ero elintarvikkeissa ja kansanperinteessä käytetyissä tuotteissa kosmetiikkaan nähden on se, että ensin mainituissa käyttö on yleensä sisäistä (suun kautta nautittu). Tämän vuoksi fysiologiset tekijät ovat kosmetiikalla erilaisia; Kosmetiikassa käyttö on iholla, joten erityisesti paikallinen toksisuus (ihoärsytys, silmien ärsytys, ihoa herkistävyyttä/allergisoivuutta sekä fototoksisuus) ovat sellaisia, joista ei aina löydy riittävästi tietoa.”

Westerberg kertoo turvallisuus selvityksestä seuraavaa: ”*Lähtökohta on ollut se, että loppu tuotteen turvallisuus arvioidaan pätevyysvaatimukset täyttävän ulkopuolisen tahon toimesta. Turvallisuusarvioijia ei ole Suomessa ns. vapailta markkinoilla kovin montaa, sillä suuri osa on*

kosmetiikkateollisuuden palveluksessa. Turvallisuusarvioijan muodollinen pätevyys on kirjattu kosmetiikka-asetukseen (10. artiklan 2. alakohta). Turvallisuusarvioiden tekeminen vaatii kuitenkin paljon erikoisymmärrystä sekä lainsäädännöstä, kemiasta, toksikologiasta että käytännöistä.

Turvallisuusarvion rakenne on yleisluontoisesti määritelty kosmetiikka-asetuksen liitteessä 1. Virallista pohjaa tai vaatimusta juuri tietynlaiseen turvallisuusarvioon ei ole, kunhan vähimmäisvaatimukset tulevat käsiteltyä. Turvallisuusarvion kustannukset riippuvat tuotteesta, mahdollisten lisätestausten tarpeesta (erityisesti mikrobiologinen laatu) sekä raaka-aineiden tietojen saatavuudesta. Koska turvallisuusarviot tehdään aina ns. todistusvoima/todistustaakka ("Weight of Evidence") -periaatteella, perinnetietoa (HoSU, History of Safe Use) voidaan käyttää osana. Se on kuitenkin harvoin itsessään riittävä."

Raaka-aineen valmistajalla ei Westerbergin mukaan periaatteessa ole velvollisuuksia rekisteröityä, sillä itse raaka-aineita koskevat pääasiassa EU:n kemikaaliasetuksen velvoitteet. "Raaka-aineiden REACH-rekisteröinti EU:n kemikaalivirastoon tarvitsee tehdä vain jos raaka-ainetta valmistetaan yli 1000 kiloa/vuosi. Käyttöturvallisuustiedote tulee laatia, mikäli raaka-aine on asetuksen 1272/2008 asetuksen aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta mukaan luokiteltava jollakin tavalla vaaramerkinnoilla. Koska kosmeettinen valmiste on lähes aina useamman raaka-aineen seos, lopputuotteen riskinarviointi ja turvallisuus perustuu lopputuotteen ominaisuuksiin. Huomioon otetaan mm. raaka-aineiden ominaisuudet, koostumus, määrät, mahdolliset kemialliset reaktiot, mikrobiologinen laatu." Westerberg kertoo myös, että Isossa-Britanniassa eräät yksityiset yritykset ovat jo vuosia järjestäneet erilaisia edullisia koulutuksia pientoimijoille siitä, kuinka lainsäädännölliset asiat hoidetaan pienimuotoisessa valmistuksessa (esim. kosmetologit, kampaajat, kauneushoitolat, aromaterapeutit, tms). Lähtökohta näissä koulutuksissa on ollut se, että kunkin lopputuotteen turvallisuus arvioidaan pätevyysvaatimukset täyttävän ulkopuolisen tahon toimesta ja pienimuotoisen valmistuksen yhteydessä opetetaan pitämään selkeän yksinkertaista valmistuskirjanpitoa, jolla mm. kosmetiikka-asetuksen edellyttämien hyvien valmistustapojen noudattaminen varmistetaan.

Haarman (2012) teki ekokampaajaopintoihinsa kuuluvassa kehittämistyössään kuluttajille suunnatun kyselyn. Siinä kysyttiin, olivatko vastaajat (277 henkilöä) koskaan saaneet allergisia reaktioita värjätessään hiuksiaan. Vastaajasta 16% vastasi

kyllä. Vastaajista 62% mietti hiusvärien vaarallisuutta terveydelle. Myös ympäristövaikutuksia pohti samoin 62%. (Haarmann 2012)

Luonnosta saatavista raaka-aineista tarvitaan tutkimusta niiden turvallisuuden varmistamiseksi, vaikka niiden käytöllä olisi pitkät perinteet. Esimerkiksi kuusenpihkaa on käytetty vuosisatojen ajan ihoinfektioiden ja haavojen hoidossa, mutta vasta nyt sen tehokkuudesta on saatu tieteellistä näyttöä. Arno Sipponen selvitti väitöstutkimuksessaan pihkan ja pihkasalvan antimikrobisia ominaisuuksia ja pihkasalvan tehoa, soveltuvuutta ja turvallisuutta haavanhoidossa. Tutkimus osoitti, että pihkasalva on tehokas, halpa ja turvallinen hoito ihoaavaissa. (Sipponen 2013).

Pihkavoide on käyttökelpoista myös kauneudenhoitotarkoituksessa ongelmahoidolle. Pihkan lisäksi selvityksen aikana nousi kysymyksiä mm. tervan ja mehiläisvahnan käytöstä kosmeettisissa valmisteissa.

ESIMERKKI KEMIKAALIEN JA LUONNONAINEIDEN TURVALLISUUDESTA KAMPAAJAN TYÖSSÄ

Tavanomaisessa kampaajan työssä joutuu tekemisiin lukuisten kemikaalien kanssa, ja työura voi loppua ammattisairauteen. Ammattisairaudesta takia työkyvytön kampaaja voi kuitenkin mahdollisesti toimia ekokampaajana. Tästä esimerkki on Barbro Kyander, jonka kokemukset osoittavat alaan liittyvän tutkimustarpeen.

Barbro Kyander työskenteli kampaajana sekä kampaaja-yrittäjänä Hangossa yli 40 vuotta. Hän sairastui, sai mm. hengitysoireita ja joutui jättämään kampaajatyönsä. Sairaudesta hoidon hän sai astmalääkkeet. Hänellä oli vakuutus, joka tuki hänen toipumisprosessiaan. Osana prosessia häntä kehoitettiin kokeilemaan kahden kuukauden koeajalla työskentelyä ekokampaamossa, missä hänen voitiaan seurattiin koko ajan. Kokeilun aikana mitattiin astma-arvot ennen ekokampaamoon menoa ja sen jälkeen, kun hän oli työskennellyt ekokampaamossa ja tullut kotiin. Ekokampaamossa hän värjäsi asiakkaiden hiuksia yrttiväreillä ja valmisti itse yrttihiusvärit keittämällä erilaisia yrtti- ja kasviliemiä vahvistamaan hiusväriä. Työpäivien päätteeksi mitattiin astma-arvoja uudelleen, ja ne laskivat koko ajan. Nykyisin Barbro Kyander toimii ekokampaajana, ja hänellä ei ole enää astmalääkitystä. Barbron tarinasta on tehty video nettiin. (Kyander 2013.)

4 NYKYTILANTEEN KUVAUS

4.1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Kemikaaleille altistuminen ja ekologisten trendien vahva kasvu on saanut kuluttajat kiinnittämään huomiota terveyteen ja turvallisuuteen ja etsimään vaihtoehtoja. Tämän vuoksi luonnonkosmetiikan kysyntä on noussut voimakkaaseen kasvuun. Marraskuussa 2011 astui voimaan uusi suositus, että hapeteväriä ei tule käyttää alle 16-vuotiaille. Tänä päivänä kysytään vaihtoehtoisia palveluita ja haetaan myös vastinetuotteita luonnosta. Voiko esimerkiksi hiuksia värjätä luonnonaineilla? Onko siihen riittävää tietotaitoa ja mitkä ovat luonnonaineita? Muun muassa nämä osaamistarpeet ovat haasteena sekä koulutuksessa että työmarkkinoilla.

Nykyinen kauneudenhoito- ja kampaamoalan toimintaympäristö perustuu teknokemiallisen tuotannon luomiin ideoihin ja muotivirtauksiin. Maailmanlaajuiset tuotantolaitokset ja raaka-aineteollisuus määrittävät pitkälle tämän päivän tuotteet ja niihin liittyvät toimintatavat. Varsinkin hiusalalla käytetään hyvin voimakkaita kemikaaleja, muun muassa hiusväreissä. Tämä on johtanut siihen, että asiakkaille on tullut voimakkaita allergisia reaktioita ja ammattisairaudet ovat lisääntyneet kampaajilla, ja jopa kampaajaopiskelijoilla jo opiskelun aikana. Tanskassa Videncenter for Frisører og Kosmetikere on tutkinut, että kampaajat ovat keskimäärin 9 vuotta töissä opiskeluaika mukaan lukien. (DR 2013, Lysdal 2011 ym.)

Oppilaitoksella on velvollisuus antaa asiallista tietoa ja turvata opiskelijan työympäristö jo koulutuksen aikana. Tämä tukee elinikäisen oppimisen avaintaitoja, joihin kuuluvat muun muassa turvallisuus, terveys ja kestävä kehitys. Hiusalan tutkimon perusteiden mukaan parturi-kampaajan tulee palvella asiakkaita erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiantuntevasti sekä asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Koulutuksen pitäisi antaa valmiudet vastata asiakkaiden tarpeisiin ja kysyntään tarjoamalla enemmän luonnonmukaisia palveluita.

Luonnontuotealan yrittäjyyden kasvunäkymät perustuvat muun muassa kuluttajien ympäristötietoisuuden ja terveysajattelun lisääntymiseen sekä lisääntyvään tutkimustietoon luonnontuotteiden

terveysvaikutuksista. Lisäksi erikoistuotteiden tuotekehitykseen on aiempaa enemmän osaamista. Luonnontuotealalle onkin perinteisen marjojen ja sienten jalostamisen ohelle syntynyt yritystoimintaa uusia luonnon raaka-aineita, kuten kuusen kerkkiä, mustikan versoja ja muita luonnon kasveja hyödyntäen. Edelleen toimialarajat ylittävän yhteistyön ja osaamisen avulla mahdollisuuksia voi avautua luonnontuotteiden yhdistämisestä esimerkiksi hyvinvointituotteisiin ja -palveluihin sekä matkailuun.

Luonnonraaka-aineiden ja niihin pohjautuvien, kauneudenhoito- ja hiusalaan liittyvien tuotteiden tuotannosta ja käytöstä ei ole saatavilla tilastoja. Luonnontuotealalla virallisen tilastojärjestelmän toimialaluokitusten sopimattomuus vaikeuttaa alan yrittäjyyden tunnistamista ja tiedon keruuta. Luonnontuotealalla marjoihin ja sieniin liittyvän yritystoiminnan merkityksestä on tehty laskelmia satoarvioiden, sienten ja marjojen kaupan tulomäärien sekä päätoimisesti luonnontuotteiden parissa toimivien yritysten toiminnan ja liikevaihdon tarkastelun avulla. Sen sijaan yrttien ja erikoisluonnontuotteiden tuotantoa ja kauppaa ei ole kattavasti kartoitettu. Tällä hetkellä on käynnissä luonnontuotealan selvityksiä usean maakunnan alueella.

Kestävän kehityksen edistäminen on huomioitava tänä päivänä kaikilla aloilla. YK:n yleiskokous julisti kestävästä kehityksestä edistävän vuosikymmenen 2005–2014 (DESD, Decade of Education for Sustainable Development). Pohjoismaat ovat laatineet oman kestävän kehityksen strategiansa: Kestävä kehitys – Pohjolan uusi suunta. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on edesauttaa kestävästä kehityksestä edistävää koulutusta ja integroida kestävän kehityksen näkökohdat pohjoismaisiin koulutusjärjestelmiin elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Suomi laati jo 1998 ensimmäisten joukossa oman kestävän kehityksen ohjelmansa, jossa sanotaan pyrittävän ekologiseen kestävyyteen ja sitä edistävien taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen edellytysten luomiseen. Strategian päämääränä on luoda kestävää hyvinvointia turvallisuudessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki kantavat vastuuta ympäristöstä. (Kärppä ym. 2010)

4.2 KAUNEUDENHOITO-, HIUS- JA LUONNONTUOTEALAN TUTKINNOT JA MUU KOULUTUS

4.2.1 KAUNEUDENHOITOALAN TUTKINNOT JA MUU KOULUTUS

«Kauneudenhoitoalan **perustutkinnon** yleis-
tavoitteina on tuottaa opiskelijoille tai tutkinnon
suorittajalle laaja-alaiset ammatilliset perusval-
miudet toimintaan kauneudenhoitoalan työnteki-
jänä ja ammatinharjoittajana, alan neuvonta- ja
myyntitehtävissä ja muissa asiakaspalvelutehtä-
vissä.” ”Kauneudenhoitoalan perustutkinnossa on
kaksi koulutusohjelmaa. Kosmetologin koulutus-
ohjelman tai osaamisalan ammattinimike on **kos-
metologi**. Kauneudenhoidon- ja tuoteneuvonnan
koulutusohjelman tai osaamisalan ammattinimike
on **kosmetiikkaneuvoja**.” Kauneudenhoitoalan
perustutkinnon tavoitteiden mukaan kosmetologi
tai kosmetiikkaneuvoja seuraa jatkuvasti alan koti-
maista ja kansainvälistä kehitystä sekä ylläpitää ja
kehittää työtään ja ammattitaitoaan. Kauneuden-
hoitoalan ammattilaisen tulee noudattaa työssään
ympäristöä säästäviä menetelmiä ja edistää kes-
tävää kehitystä. (Opetushallitus 2009a, s. 8–9.)
Tutkinnon perusteet antavat mahdollisuuksia to-
teuttaa opetusta luonnonmukaisen ihonhoidon ja
kestävän kehityksen suuntaisesti, ja tämä toteutuu
koulukohtaisen opetussuunnitelmien mukaisesti.

Perustutkinnon jälkeen kauneudenhoitoalan
jatko-opintoja ovat kauneudenhoitoalan niin sano-
tut **täydennyskoulutuskurssit sekä erikois-
ammattitutkintoon valmistava koulutus**.
”Kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkinnon
tavoitteena on ihonhoidon ja ihonhoidon ohjauksen
asiantuntija, joka hallitsee laajasti kauneuden-
hoitoalalla käytettävien tuotteiden, menetelmien
ja hoitolaitteiden vaikutusmahdollisuudet ihon-
hoidossa. Hän osaa hyödyntää eri hoitokulttuureja
hoitotyössään ja soveltaa niitä yksilölliseen ihon-
hoitamiseen. Lisäksi hän osaa vertailla tuotteita,
hoitoja ja hoitolaitteita perustellen. Hän osaa hank-
kia tietoa monipuolisista tietolähteistä ja suhtautua
hankkimaansa tietoon kriittisesti.” (Opetushalli-
tus 2011)

Kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkin-
toon valmistavaan koulutukseen on jo nykyisellään
kuulunut luonnonmukaisen kosmetiikan käsitteen
ymmärtäminen ja luonnonmukaisen kosmetiikan
käyttäminen. Tämä toteutuu koulukohtaisten ope-
tussuunnitelmien mukaan.

Kauneudenhoitoalalla on myös **ammattikor-
keakoulututkinto** (estonomi, 210 op, kesto noin

3,5 vuotta), jossa opetussuunnitelman sisältö vaih-
telee koulukohtaisesti. Opintoihin sisältyy kos-
metiikan raaka-aine- ja lainsäädännön tuntemus,
kaupallinen osaaminen ja palveluiden kehittämi-
nen. Estenomikoulutus ei ole sidoksissa ihonhoi-
don tai hiusalan ammatillisiin koulutuksiin.

Tällä hetkellä Savon koulutuskuntayhtymä
suunnittelee ekokosmetologin täydennyskoulutus-
ta. Tämän nimistä tutkintoa tai tutkintonimikettä
ei ole ammatillisen koulutuksen tai ammatillisen
aikuiskoulutuksen asetuksessa ja tutkintoraken-
teessa, joten koulutus ei ole virallisen tutkintojär-
jestelmän mukaista.

4.2.2 HIUSALAN TUTKINNOT JA MUU KOULUTUS

Hiusalan ammatillisen perustutkinnon
yleistavoitteina on tuottaa laaja-alaiset ammatil-
liset perusvalmiudet alan eri tehtäviin: hiusten ja
hiuspohjan hoitaminen, hiusten leikkaaminen ja
partakäsittelyt, kampaukset ja ehostukset, hiusten
värjääminen ja permanenttikäsittelyt sekä hius-
alan yrittäjyyden ja yritystoiminnan perusteet.
Parturi-kampaajan tulee palvella asiakkaita eri-
laisissa vuorovaikutustilanteissa asiantuntevasti
sekä asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukai-
sesti. Asiakaspalvelijana sekä työyhteisön jäsenenä
hän tulee noudattaa hyviä käyttäytymis- ja toi-
mintatapoja. Hänellä tulee olla tietoa kosmeettisista
aineista ja tuotteista, monipuolisista työskente-
lytavoista ja alalla käytettävistä laitteista.

”Parturi-kampaaja tuntee kuluttajansuojalain-
säädännön velvoitteet, työsuojelumääräykset ja
-ohjeet sekä noudattaa niitä toiminnassaan. Hän
huolehtii omasta ja asiakkaiden terveydestä va-
litsemalla turvalliset tuotteet, työmenetelmät ja
-tavat. Parturi-kampaaja noudattaa työssään ym-
päristöä säästäviä menetelmiä ja edistää kestävää
kehitystä taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuu-
risten periaatteiden mukaisesti.”

Elinikäisen oppimisen avaintaitoihin kuuluvat
terveys, turvallisuus ja toimintakyky sekä kestävä
kehitys. Kestävän kehityksen avaintaitoja kuva-
taan seuraavasti: opiskelija tai tutkinnon suorittaja
toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisen,
taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen
periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan
työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen sää-
döksiä, määräyksiä ja sopimuksia. (Opetushallitus
2009b)

Hiusalan ammattitutkinnon suorittaja
osoittaa alan ammattityöntekijältä edellytettävän
ammattitaidon ja osaamisen hiuspalvelukokonai-
suuden toteuttamisessa ja hiusalan palveluym-

päristöissä toimimisessa. Valinnaisten tutkinnon osien avulla tutkinnon suorittaja osaa toteuttaa hiusalan tilaustyön, kehittää hiusalan yritystoimintaa ja asiakkuuksia, toimia hiusalan tuote-esittelijänä tai myyntityössä tai toimia hiusalan kilpailijana. Tutkinnon suorittaja voi halutessaan valita toiseksi valinnaiseksi tutkinnon osaksi tutkinnon osan valitsemastaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. Tämä mahdollistaa tutkinnon laajemman valinnaisuuden ja eriytyneemmän osaamisen.

Tutkinnon suorittaminen edellyttää kahden pakollisen ja vähintään kahden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista. Pakollisia tutkinnon osia ovat *Hiuspalvelukokonaisuuden toteuttaminen ja hiusalan palveluympäristöissä toimiminen*. Valinnaisia tutkinnon osia ovat *hiusalan tilaustyön toteuttaminen, hiusalan yritystoiminnan ja asiakkuuksien kehittäminen ja hiusalan tuote-esittelijänä tai myyntityössä toimiminen*.

Kestävän kehityksen näkökulmasta nousee esiin tutkinnon osissa että tutkinnon suorittaja työskentelee ergonomian vaatimusten mukaisesti, toimii työssään hiusalan työturvallisuuteen liittyvien ohjeiden mukaan ja huolehtii asiakkaan hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Hän seuraa ja ennakoii hiusalan trendejä ja kuluttajakäyttäytymisen suuntauksia hyödyntäen tietojään hiusalan myynti- ja palvelutyössään. Tutkinnon suorittaja osaa hyödyntää ainesosa- ja tuotetuntemuksen myyntitilanteessa asiakkaan tarpeisiin ja hiusten laatuun soveltuvia vaihtoehtoisia hiusalan tuotteita. Hän osaa myös selvittää tuotteiden sopivuuden asiakkaalle yliherkkyyden tai allergian osalta hyödyntäen INCI-nimikkeistöä ja käyttää alansa kansallisia ja kansainvälisiä tietolähteitä. Tutkinnon suorittajan erottaa tuotteen pakkausmerkinnöistä tai käyttöohjeista löytyvien markkinointiväittämien todenperäisyyden suhteessa INCI-luettelon sisältämien ainesosien lainvoimaisiin vaikutuksiin. Hän osaa hyödyntää ainesosa- ja tuotetuntemustaan myyntitilanteessa ja esitellä asiakkaan tarpeisiin ja hiusten laatuun soveltuvia vaihtoehtoisia hiusalan tuotteita. Tutkinnonsuorittaja tekee kehittämisehdotuksia toimenpiteistä asiakasviihtyvyyden parantamiseksi ja työympäristön hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja suunnittelee tai tekee aloitteita ympäristömyönteisistä ja kestävästä kehityksestä edistävistä työ- ja toimintatavoista yrityksessä. (Opetushallitus 2012b)

Hiusalan erikoisammattitutkinnon suorittaja osoittaa alan vaativimmissa työtehtävissä toimimisen tuotteistamalla hiusalan palveluja, toteuttamalla hiusalan mestarintyön ja toimimalla hiusalan asiantuntijana. Valinnaisten tutkinnon osien avulla tutkinnon suorittaja osaa kehittää

hiusalan yritystoimintaa, toimia kouluttajana tai ohjaajana hiusalalla tai toimia hiusalan kilpailuvalmentajana. Tutkinnon suorittaja voi halutessaan valita toiseksi valinnaiseksi tutkinnon osaksi tutkinnon osan valitsemastaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta.

Tutkinnon suorittaminen edellyttää kolmen pakollisen ja vähintään kahden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista. Pakollisia tutkinnon osia ovat *hiusalan palvelujen tuotteistaminen, hiusalan mestarintyön toteuttaminen ja hiusalan asiantuntijana toimiminen*. Valinnaisia tutkinnon osia, joista vähintään kaksi on valittava, ovat *hiusalan yritystoiminnan kehittäminen, hiusalan kouluttajana tai ohjaajana toimiminen, hiusalan kilpailuvalmentajana toimiminen ja tutkinnon osasta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta*.

Kestävän kehityksen näkökulmasta nousee esille tutkinnoissa, että tutkinnon suorittaja toimii käyttäen turvallisia, ympäristömyönteisiä työ- ja toimintatapoja sekä mahdollisuuksien mukaan kierrätettäviä materiaaleja, ja huolehtii asianmukaisesti palveluympäristön estetiikasta, viihtyvyydestä ja turvallisuudesta. (Opetushallitus 2012c)

Kauneudenhoitoalalla, johon myös hiusala sisältyy on myös **ammattikorkeakoulututkinto** (estenomi, 210 op, kesto noin 3,5 vuotta), jossa opetussuunnitelman sisältö vaihtelee koulukohtaisesti. Opintoihin sisältyy kosmetiikan raaka-aine- ja lainsäädännön tuntemus, kaupallinen osaaminen ja palveluiden kehittäminen.

Opetushallituksen rahoittamassa ("Utveckling av examensdelarna Ekologisk och Hållbar utveckling för frisören och Ekologisk hårvård")-hankkeessa kehitettiin Fortbildningscentrum Praktikumin toimesta seuraavat paikallisesti vapaasti valittavat tutkinnon osat kampaajan perustutkintoon: Terveys- ja ympäristökampaaja (5 ov) ja Ekologinen hiustenvärjäys (5 ov). (Prakticum 2012). Koulutuksen järjestäjä voi tarjota hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka sisältävät työelämän alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin perustuvia ammattitaitovaatimuksia. Tutkinnonosat nimetään tällöin työelämän toimintakokonaisuuksien perusteella. Niihin laaditaan ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat perusteiden ohjeiden mukaisesti.

Kampaajille on tarjolla täydennyskoulutuksena **Ekokampaajan opinnot**. Ensimmäinen koulutus aloitettiin vuonna 2003 Fortbildningscentrum Praktikumisissa Helsingissä. Suosio on kasvanut, ja tällä hetkellä valmistuu 28 ekokampaajaa vuodessa. Syksyllä 2014 aloitetaan ensimmäinen ekokampaajakoulutus myös Kuopiossa

Savon Koulutuskuntayhtymässä. Ekokampaajien täydennyskoulutus on 10 opintoviikkoa ja sisältää neljä eri opintokokonaisuutta:

- hiusten hoitaminen 3 ov
- energialeikkaus 2 ov
- kasvivärjäys 3 ov ja
- kehittämistyö 2 ov.

Opetus on lähi- ja etäopetusta sekä käytännön harjoituksia, muun muassa asiakaspalvelua sekä koulun että omassa kampaamossa, ja opintokäyntejä koulutetuilla ja markkinoilla olevilla ekokampaajilla.

Ekokampaajan koulutuksen laajuus on tällä hetkellä 10 opintoviikkoa ja kesto 9 kuukautta. Koulutus on täydennyskoulutus kampaajille, ja siinä käsitellään muun muassa 3 opintoviikon laajuisen kokonaisuus *hiusten hoitaminen*. Siihen kuuluu eri luonnonmukaisia palveluita sekä palvelussa käytettävät tuotteet ja niiden sisällöt. Kolme opintoviikkoa on lyhyt aika: siinä ehditään vain raottaa ovea kestävän kehityksen periaatteen mukaiseen hiusten hoitamiseen ja tutustua perinteisesti käytettyihin ja uusiin hoitomuotoihin. Muita opintokokonaisuuksia ovat energialeikkaus, kasvivärjäys sekä ekokampaajan kehitystyö (Kuva 1). Koulutuksen jälkeen oppilaat toivovat lisäkoulutusta ja syvennystä jo opetettuihin asioihin) (Rajahalme 2013) vimeo.com/66145344.

Kuva: Birgitta Partanen

Kuva 1. Ekokampaajakoulutukseen kuuluvan kehittämistyön osana valmistunut kaura-hattu, jota voi käyttää lämpimänä tehostamaan hoitoja sähkölaitteen sijaan.

Ekokampaajan opinnot eivät ole julkisen vallan alaista koulutusta, eivätkä tuota opiskelijalle tutkintoa. Täydennyskoulutus on yleensä opiskelijalle maksullista ja se toteutetaan niin, että opiskelija maksaa opinnoista.

Ekokampaajan koulutuksen suosio on kasvanut. Fortbildningscentrum Praktikum järjestää sisäänpääsykokeet kampaajille, jotka hakevat ekokampaajakoulutukseen. Kevään 2013 haussa oli 32 hakijaa, joista 14 valitaan koulutukseen. Valintaa varten tehdyissä haastatteluissa 3.6.2013 kysyttiin muun muassa, miksi ekokampaajan koulutukseen haettiin. Ekokampaajien kouluttajan Mona Metheerin mukaan ekokampaajakoulutukseen hakeutumisen motiiveissa nousivat esiin asiakkaiden toiveet ja turvallisuusnäkökohdat. Tässä muutamia vastauksia:

"Asiakkaat kyselevät hiusten kasvivärjäystä, koska ovat kuulleet eri perinteisten hiusvärien vaarallisuudesta."

"Asiakkaani kysyi jos hän voi käydä ekokampaajalla värjäämässä hiuksia ja sitten tulla minun luokseni leikkaamaan hiuksia, koska hän haluaa edelleen jatkaa pitkää asiakassuhteemme, silloin aloitin ottamaan selville ekokampaajakoulutuksesta." (Helsingin keskustassa oleva kampaamoliikkeen työntekijä)

"Asiakkaat eivät enää uskalla värjätä hiuksia kemiallisilla väriaineella – eli toivon että voisin tarjota heille kasviväriä." (kampaajayrittäjä)

"Ekokampaajuus on trendi, mutta uskon että se on tullut pysyäkseen." (alan kouluttaja)

"Haluan viedä hiusalan oppilaitokselle nuorille oppilaille konkreettista kestävää kehitystä." (hiusalan opettaja)

"Kauneus on paljon muuta kun pelkkä kuori, en halua enää työskennellä pelkästään pinnallisella kauneudella. Haluan tukea ihmisiä tuomaan heidän omaa luonnollista kauneuttaan esille." (kampaajayrittäjä)

"Olemme kuulleet että kampaajat ovat keskimäärin 9 vuotta alalla, se huolestuttaa minua." (vastavalmistunut kampaaja)

"Tämä on mahdollisuus erikoistua kampaajana." (kampaajatyöntekijä ja yrittäjä)

4.2.3 LUONNONTUOTEALAN TUTKINNOT JA MUU KOULUTUS

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto muodostuu kaikille pakollisen tutkinnon osan lisäksi koulutusohjelmittain tai osaamisaloittain valittavasta tutkinnon osasta sekä kolmesta valinnaisesta tutkinnon osasta. Valinnaisia osia on runsaasti, kaikkiaan noin 40. Luontoalan koulutusohjelman tai osaamisalan suoritettuaan saa luonto-ohjaajan, luonnonvaratuottajan tai luonto- ja ympäristöneuvojan tutkintonimikkeen, ympäristöalan koulutusohjelman tai osaamisalan suoritettuaan ympäristöhoitajan tutkintonimikkeen sekä porotalouden koulutusohjelman tai osaamisalan suoritettuaan poronhoitajan tutkintonimikkeen. Näistä yhtymäkohtia kauneudenhoitoalan tuote- ja palvelukenttään on erityisesti alan raaka-aineita, puolivalmisteita tai tuotteita valmistavilla luonnonvaratuottajilla. Kuitenkin myös luonto-ohjaajat tai luonto- ja ympäristöneuvojat voivat tuottaa luontoympäristössä hyvinvointipalveluita, neuvoa luonnontuotteiden käytössä tai ohjata kesävän kehityksen mukaiseen toimintaan.

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon pakollisessa tutkinnon osassa keskeisiä ammattitaitovaatimuksia luonnontuntemuksen lisäksi ovat luontoympäristössä työskentelyyn ja ympäristöä säästävään toimintaan liittyvä osaaminen. Luonnonvaratuottaja osaa muun muassa tunnistaa ja kerätä luonnosta raaka-aineita, ottaa huomioon luonnontuotteen ominaisuudet käyttötarkoitusta ajatellen, käsitellä raaka-aineet jatkokuljetusta ja -jalostusta varten, esitellä luonnontuotteita sekä toimia yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Perustutkinnon valinnaisissa tutkinnon osissa käsitellään muun muassa luonnontuotekasvien viljelyä, hyvinvoinnin tuottamista luonnontuotteiden avulla, luonnontuotteiden jatkojalostamista tai ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaamista. Ammatillisessa peruskoulutuksessa voidaan tarjota paikallisista tarpeista koottu tutkinnon osa. Tutkintoon voi myös sisällyttää tutkinnon osan tietyistä muista ammatillisista tutkinnoista. Hiuser ja kauneudenhoitoalan tutkinnot eivät ole valikoidussa mukana.

Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteiden avulla -tutkinnon osan ammattitaitovaatimusalueita ovat muun muassa hyvinvointituotteeksi soveltuvan luonnontuotteen valitseminen ja keruu, luonnontuotteiden käyttäminen ihmisen hyvän olon edistämiseen hoidoissa, kylvyissä, hauteina ja osana elämyksiä, hyvinvointituotteiden valmistaminen ja käsitteleminen, hoitotuotteiden jatkojalostaminen sekä erilaisten asiakasryhmien palveleminen ja markkinointi.

Luonnontuotealan ammattitutkinnon suorittaneelta edellytetään taitoja muun muassa kesävällä tavalla toimimisessa, luonnontuotteiden talteenotossa ja jatkojalostuksessa sekä raaka-aineen alkuperän ja erityisominaisuuksien tuntemuksessa.

Luonnontuotealan ammattitutkinnon perusteiden luonnoksen (lausuntoversio 30.5.2013) mukaan kaikille pakollisia tutkinnon osia ovat luonnontuotteiden talteen ottaminen sekä alan yrityksessä toimiminen. Ammattitutkinnon suorittaja voi erikoistua luonnontuotteiden jalostamiseen tai alan neuvontaan. Hän voi suuntautua muun muassa tuottamaan elintarvikkeita, ihmisten tai eläinten hyvinvointituotteita, luonnontuotteisiin liittyviä palveluita tai luonnontuoteraaka-aineita viljeltynä tai puoliviljeltynä. Osaamista voidaan laajentaa valitsemalla tutkinnon osa jostakin toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. Alaa ei ole rajattu.

Luonnontuotteiden talteen ottamisen osalta tutkinnon suorittaja muun muassa valitsee tuotteen edellyttämät raaka-aineet luonnosta, suunnittelee ja organisoii luonnontuotteiden talteenoton ja ostotoiminnan, tarkistaa laadun sekä järjestää raaka-aineiden varastoinnin ja kuljetuksen jatkojalostukseen.

Luonnontuotealan yrityksessä toimiminen -tutkinnon osassa tutkinnon suorittaja osaa suunnitella alan yrityksen toimintaa, toimia alan yrittäjänä tai työntekijänä sekä markkinoida ja myydä luonnontuotealan yrityksen tuotteita. Valinnaisessa *luonnontuoteneuvojana toimimisessa* -tutkinnon osassa vaaditaan osaamista sekä yritysten että kuluttajien alan neuvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Luonnontuotteisiin perustuvien hyvinvointituotteiden valmistaminen -tutkinnon osassa vaaditaan osaamista aihepiiriin tuotteiden suunnittelussa, tuotannon organisoinnissa, hyvinvointituotteiden valmistuksessa, pakkauksessa ja varastoinnissa sekä luonnontuotteita hyödyntävien hemmottelu- ja hyvinvointituokioiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Luonnontuotteisiin perustuvien palveluiden järjestäminen -tutkinnon osassa tutkinnon suorittaja voi paneutua esimerkiksi hyvinvointipalveluihin. Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja valmistella sekä toteuttaa luonnontuotteisiin perustuvia palveluja ohjeistaen ja opastaen asiakkaita. Tutkinnon osa on mahdollista suorittaa yhteistyössä hyvinvointialan ammattilaisten kanssa.

Ammattitutkinnon useimmissa tutkinnon osissa, kuten luonnontuotteiden talteen ottamisessa, luonnontuoteraaka-aineiden tuottamisessa,

alan yrityksessä toimimisessa sekä luonnontuoteneuvojana toimimisessa osaaminen voidaan osoittaa suuntaamalla toiminta hyvinvointialalle, esimerkiksi kauneudenhoitoalan tuote- tai palveluketjuun.

Luonnontuotealan erikoisammattitutkinnon suorittanut asiantuntija voi toimia alan kouluttajana, kehittäjänä ja innovaattorina sekä luonnontuotealan yrittäjänä, esimiehenä tai työnantajana. Tutkinnon suorittaneella on kokonaisnäkemys luonnontuotealasta, viestintävalmiuksia ja hankeosaamista. Hän kehittää muun muassa tuotteiden laatua ja turvallisuutta. Yhteistyötaitoja vaaditaan yli ammattirajojen.

Luonnontuotealan erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnoksen (lausuntoversio 30.5.2013) mukaan tutkinnon suorittaminen edellyttää kolmen pakollisen ja kahden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista. Pakollisia osia ovat luonnontuotteiden keruun, käsittelyn ja hyödyntämisen ohjaus, luonnontuotealan verkostoissa toimiminen sekä kehittämisprojektien toteuttaminen luonnontuotealalla. Valinnaisten tutkinnon osien mukaisesti erikoisammattitutkinnon suorittanut erikoistuu joko lajintuntemuksen erityisosaajaksi, alan elinkeinotoimintaan tai koulutukseen.

Valinnaisten tutkinnon osien vaihtoehtoja ovat muun muassa *luonnontuotteiden ainesosiin perustuvien tuotteiden tuotekehitys ja innovointi, luonnontuotteiden rohdoskäyttö, luonnontuotteiden käytön edistäminen palveluissa sekä toimiminen alan kansainvälisessä kaupassa*. Osaamista voidaan laajentaa myös valitsemalla tutkinnon osa jostain toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. Alaa ei ole tutkinnon perusteissa rajattu.

Luonnontuotteiden rohdoskäyttö -tutkinnon osan suorittaja osaa muun muassa käyttää rohdoskasveja kasviterapiassa sekä ohjata luonnosta peräisin olevien rohdostuotteiden tuotekehitystä ja valmistusta.

Luonnontuotteiden käytön edistäminen palveluissa -tutkinnon osan suorittaja osaa muun muassa toteuttaa luonnontuotteisiin pohjautuvia palveluita sekä ohjata niiden suunnittelua ja kehittämistä. Tutkinnon suorittanut tuntee keskeiset alan tuoteryhmät ja niiden riskitekijät, johtaa luonnontuotealan ja palvelualojen rajapintayhteistyötä sekä innovoi aihepiiriin uusia tuotteita ja palveluita.

Lapin ammattiopiston hallinnoimassa **Luontaishoidon palveluita Lapista ammattitaitoisesti ja turvallisesti** -hankkeessa valmisteltiin ja toteutettiin pilottikoulutuksena luontaishoidon koulutus ammatillisena lisäkoulutuksena. Koulutuksessa käsiteltiin muun muassa yrtti-, turve- ja saunahoitoja. Lähtökohtana oli, että

palveluissa hyödynnetään alueen omia luonnon raaka-aineita. Hankkeessa kehitettiin uusia palvelutuotteita yhteistoiminnallisena tuotekehitysprosessina, johon osallistui muun muassa luonnontuotealan, hyvinvointialan ja matkailun toimijoita ja asiantuntijoita. Lisäksi tarkasteltiin palveluiden turvallisuutta ja vaikuttavuutta. Pilottikoulutuksen tuloksena syntyi useita uusia yrityksiä. Hankkeen pohjalta Rovaniemen koulutuskuntayhtymä teki vuonna 2011 Opetushallitukselle esityksen luontaishoidon ammattitutkinnosta, joka sopisi ensisijaisesti kauneudenhoitoalan ja toissijaisesti luonnonvara- ja ympäristöalan tutkinnoksi. Toistaiseksi luontaishoidon koulutuksen osia tarjotaan Lapin ammattiopistossa lisä- ja täydennyskoulutuksena sekä osana ammatillisten perustutkintojen vapaavalintaisia opintoja. (Koukkula 2011)

Luonnontuotealalla on ollut 1960-luvulta lähtien Suomessa käytössä kolmiportainen koulutushierarkia, jossa keruutuotetarkastajat kouluttavat alan neuvoja ja nämä edelleen poimijoita.

Neuvojakoulutukset teoria- ja lajintuntemuskokeineen ovat kestäneet runsaan viikon. Poimijoita on koulutettu kerrallaan 1–3 luonnontuotelajia käsittäneillä päivän mittaisilla kursseilla.

Järjestelmä on pätevyysvaatimuksineen paitsi lisännyt luonnontuotteiden talteenottoa, käyttöä ja tunnettuutta myös erityisesti varmistanut toiminnan laatua ja turvallisuutta. Neuvoja- ja tarkastajakoulutukset ovat viime aikoina pääosin siirtyneet osiksi alan ammatillista koulutusta. Lisäksi luonnontuotteiden talteenottoon on muodostunut yhä enemmän yritys- ja tuotekohtaisia poimijaverkostoja, ohjeistuksia ja laatuvaatimuksia, joiden mukaan poimijoita koulutetaan ja ohjeistetaan. Suuntauksena ja tavoitteena on, että luonnontuotealan ammatillisen tutkinnon suorittaneet vastaavat jatkossa työelämässä järjestelmään kuuluvista tehtävistä.

Luonnontuotealan koulutustiedot on koottu Luonto- ja ympäristöalan ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategia ja vetovoima-hankkeessa yhteen www.luontojaymparisto.fi -sivustolle. Opetushallituksen rahoittamassa ja Koulutuskeskus Salpauksen koordinoimassa, vuosina 2009–2012 toteutetussa hankkeessa laadittiin strategia luonto- ja ympäristöalan koulutuksen kehittämiseksi.

Strategiassa todetaan (s. 17) luonnontuotealan uusien innovatiivisten tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä tarvittavan toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä sekä alan eri liiketoiminta-alueiden verkottumista. Luonnon raaka-aineiden hyödyntämisen todetaan olevan merkittävä mahdollisuus kehittää uutta, menestyvää liiketoimintaa muun muassa elintarvike-, bioteknologia-, kosmetiikka-

sekä lääke- ja rohdosteollisuudessa alkutuotannon lisäksi. Myös luonnontuotteiden yhdistäminen hyvinvointipalveluihin ja matkailuun mainitaan. (Opetushallitus 2012a)

Muutamissa luonnontuotealan hankkeissa, kansalais- ja työväenopistoissa sekä alan yritysten toimesta on järjestetty aihepiiriin liittyviä lyhytkursseja. Kosmetiikkatuotteiden, kuten erilaisen öljyjen ja voiteiden ja saippuoiden valmistuksesta on ollut kurssitoimintaa jo kauemmin, mutta hius-tenhoito ja –värjäys kotimaisilla raaka-aineilla on vielä alkuvaiheessa. Laadukasta liiketoimintaa luonnosta -hankkeessa (Ruralia 2012) toteutettiin kesäkuussa 2012 kahden päivän koulutus ”Luonnosta hehkua ja hyvinvointia hiuksiin”. Koulutuksessa tutustuttiin teoriassa ja käytännössä luonnosta saataviin raaka-aineisiin, joita voi käyttää hiusten hoidossa tai värjäyksessä (Kuva 2.).

Alkavista alan koulutuksista ja lyhytkursseista saa tietoja Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry:n sivuilta (<http://www.luontoyrittaja.net/>) ja yhdistyksen maksuttomasta, sähköpostitse lähetettävästä Luontotiedotteesta. Luontotiedotteen voi tilata omaan sähköpostiin yhdistyksen sivuilta (Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry 2013b)

4.3 EKO-KOSMETOLOGIT, EKO-KAMPAAJAT JA LUONTO-YRITTÄJÄT

Suomessa toimii selvityksen aihepiiriin liittyviä järjestöjä, jotka omalla toiminnallaan pyrkivät edistämään kestäväällä tavalla toimimista, luonnon huomioimista ja luonnosta saatavien raaka-aineiden käyttöä. Näistä Suomen Ekokosmetologit ry toimii kauneudenhoitoalalla, Ekokampaajat/Ekoforisör hiusalalla ja Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry luonnontuotealalla.

EKO-KOSMETOLOGIT

Suomessa toimii ekokosmetologeja (Suomen Ekokosmetologit ry), joilla on tiettyjä luonnonmukaisen hoitamisen arvoja noudattavia periaatteita, jotka ohjaavat heidän toimintaansa. Olennaisena osana – ekokosmetologi-sanana mukaisesti – on ekologinen ihonhoito ja yritystoiminta. Suomalainen Pro luonnonkosmetiikka ry tiedottaa luonnonmukaisesta kosmetiikasta eri tavoin. Yhdistyksen lähtökohtana on alan toimijoiden halu saada yh-

Kuva: Birgitta Partanen

Kuva 2. Laadukasta liiketoimintaa luonnosta -hankkeen koulutuspäivässä testattiin kotimaisia raaka-aineita, mm. ratamonlehti-savipuhdistusta.

teistyöllä luonnonkosmetiikalle laajempi näkyvyys.

Suomen Ekokosmetologit ry on kehittänyt logon, jota yhdistyksen jäsenet voivat käyttää kertokseen kuluttajille toimintaideologiastaan. (Suomen Ekokosmetologit ry 2013)

Suomen Ekokosmetologit ry:n toimintaa perustettaessa lähdettiin liikkeelle eettisistä säännöistä, joiden avulla kuvattiin tulevan toiminnan painopistealueita sekä muodostettiin ohjeet tuleville jäsenille.

Ekokosmetologit sitoutuvat noudattamaan ekoettisiä periaatteita:

1. Kauneudenhoitoa ihmistä ja luontoa kunnioittaen. Tämä periaate pohjautuu holistiseen ihmiskuvaan ja käsitykseen, että ihminen ja luonto ovat yhtä. Kun kunnioitamme luontoa, kunnioitamme samalla itseämme.
2. Hoidoissa käytettyjen tuotesarjojen on täytettävä biosertifioidulle luonnonkosmetiikalle asetetut vaatimukset.
3. Tuote ja raaka-ainetuntemusta tulee opiskella.
4. Käsityömyönteisyyttä ja läsnä olemisen taitoa kunnioitetaan. Emme suosi koneiden ja laitteiden käyttöä ihonhoidossa, koska niiden holistisesta vaikutuksesta ihmiskehon hienoenergisestä osaan ei ole tarpeeksi tietoa. Voimme puhua vain omaan kokemukseen perustuvasta tiedosta.
5. Ihmistä ja ympäristöä kuormittavia kemikaaleja vältetään.
6. Toiminta on rehellistä ja tiedottaminen on avointa.

EKOKAMPAAJAT

Suomessa toimii ekokampaajia (Suomen Ekoyrittäjät ry/ Ekokampaajat – Ekofrisör), joilla on tavoite hoitaa mahdollisuuksien mukaan hiuksia kestävä kehityksen periaatteella. Asiakkaalle tarjotaan kauniit hiukset sekä hyvä olo luonnollisella hiustenhoidolla eli luonnon antimilla. Hiustenhoidossa käytetään muun muassa luomukasvatettuja tai luonnon yrttejä, luomukasviöljyjä, savia, merileviä sekä turpeita. Hiukset myös värjätään kasvi- sekä eri yrttiväreillä. (Suomen Ekoyrittäjät ry 2013) Savi-kaalipuhdistuksesta ja kasviviljelyksestä on tehty opetusvideo. (Safe Hair Salon 2013)

Ekokampaajilla on vuodesta 2004 lähtien ollut yhteiset ekoettiset periaatteet:

- Kauneudenhoitoa luontoa ja ihmistä kunnioittaen
- Palvelutoiminnassa pyritään välttämään turhia kemikaaleja suosimalla mm. kasviperäisten, ekologisten ja biologisten tuotteiden käyttöä
- Tietoisuutta ainesosien vaikutuksista luontoon ja ihmiseen pyritään kehittämään tuotetuntemuksella

- Käsityömyönteisyyttä kunnioitetaan ja pyritään säilyttämään palvelutoiminnassa
- Rehellisyys toiminnassa eri sidosryhmiä kohtaan

Ekokampaajat – Ekofrisör -nimi on rekisteröity, ja ekokampaajilla on oma logo. Ekokampaajan logoa saa käyttää:

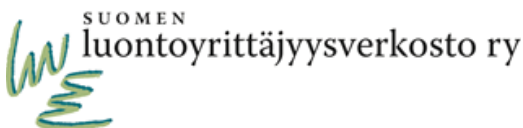
- Ekoyrittäjät ry:n jäsen ja
- Ekoyrittäjien alajärjestö Ekokampaajat – Ekofrisör -jäsen
- Kampaaja, jolla on sekä hiusalan ammattitutkinto että ekokampaajan täydennyskoulutus (10 opintoviikon kokonaisuus).

LUONTOYRITTÄJÄT

Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry on valtakunnallinen luontoalan yritysten ja toimijoitten yhteistyötä lisäävä järjestö, joka edistää luontoyrittäjyyttä mm. tiedonvälityksen, alan esille nostamisen ja edunvalvonnan keinoin. Vuonna 2001 perustettu yhdistys korostaa alan toimintaedellytyksiä parantavassa toiminnassaan asiakaslähtöistä, ammattimaista ja vastuullista luontoyrittäjyyttä.

Luonto- ja ympäristöalan arvoperusta on toimia ja neuvoa toimimaan kestäväällä tavalla. Työsään alan osaaja toimii vastuullisesti niin luonnon varojen käytön, paikallisen kulttuurin kuin asiakkaiden huomioonottamisen ja turvallisuuden näkökulmasta. Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry on vahvistanut luontoyrittäjien eettiset ohjeet, jotka ilmaisevat alan perusarvot ja tukevat perusarvojen suuntaista toimintaa. Eettiset ohjeet

korostavat muun muassa toiminnan luontoon kohdistuvien vaikutusten huomioonottamista, säädösten noudattamista, ammattitaidon ylläpitämistä, hyvien yhteistyösuhteiden edistämistä, asiakaspalvelua, tuotteiden ja palveluiden laatua ja turvallisuutta sekä alan arvostuksen ja luottamuksen säilyttämistä ja kehittämistä.

4.4 LUONNONTUOTTEIDEN JA -KOSMETIIKAN KÄYTÖN NYKYTILANNE

Luonnontuotteet ovat tärkeä luonnonkosmetiikan raaka-aine. Luonnonkosmetiikkaan voi tosin kuu-
lua paljon muutakin. Puhtaimmillaan luonnon-
kosmetiikan voidaan ajatella olevan esimerkiksi
kasvoille levitetty, murskattu vadelma – vieläpä
luomulaatuinen, biodynaamisesti viljelty tai luon-
nossa villinä kasvanut. Kosmeettista tuotetta val-
mistettaessa mukaan tulee kuitenkin monia muita
vaikuttavia tai apuaineita. Päävaikuttaja-aineiden
lisäksi kosmeettisessa tuotteessa voi olla luon-
nosta peräisin olevia raaka-aineita muun muassa
pehmittävinä, hoitavina tai säilyvyttä edistävinä
aineina. Luonnonkosmetiikan raaka-aineet, kuten
esimerkiksi kasviöljyt ja uutteen sopivat erinomi-
sesti ihon- ja hiustenhoitotuotteisiin, koska ne ovat
itsessään aktiivisia tehoaineita ja luonnossa ha-
joavia. Lisäksi luonnosta peräisin olevat ainesosat
ovat usein sellaisenaan hyväntuoksuisia, joten yli-
määräisiä synteettisiä tuoksu- tai hajun peittä-
miseen tarkoitettuja aineita ei tarvita.

Luonnonkosmetiikan käyttö on ollut viime
vuosina voimakkaasti kasvava trendi. Ihmiset ovat
yhä tietoisempia vastuustaan maapalloa kohtaan
ja haluavat huolehtia terveydestään ja hyvinvoin-
nistaan. Kosmetiikkateollisuus vastaa tähän tuot-
tamalla ympäristöystävällisiä, ihmisen ja luonnon
harmoniaa edistäviä tuotteita. Kosmetiikkamark-
kinoilla on runsaasti erilaisia brändejä, jotka
nojaavat luonnonmukaisuuteen tai luonnon raaka-
aineisiin. Tarjolla on laaja kirjo ”luontaiskosme-
tiikkaa, luonnonkosmetiikkaa, luonnonmukaista
kosmetiikkaa, vihreää kosmetiikkaa, bionomista
kosmetiikkaa, kasviperäistä kosmetiikkaa, kasvi-
en vaikutuksia hyödyntävää, innovatiivista kos-
metiikkaa” ja niin edelleen. Luonnonkosmetiikan
suosio näkyy tavaratalojen tunnettujen brändien
keskuudessa, luontaistuoteliikkeiden ja tavaratalo-
jen luonnonkosmetiikkavalikoimien laajenemise-
na, ekokaupoissa ja mediassa.

Luonnon raaka-aineiden ”luonnollisuutta” kriti-
soidaan, koska useat raaka-aineet tulevat tuottee-
seen vasta monimutkaisen kemiallisen prosessin
kautta. Kaikki purkeissa oleva kosmetiikka val-
mistetaan, yhdistellään ja koostetaan eri tavoin.
Luonnonkosmetiikassa onkin kyse siitä, mitä ja
miten aineita käytetään. Tuotteiden tulisi koostua
pelkästään tai pääasiassa luonnon raaka-aineista
ja kasveista, ei synteettisistä ainesosista. Lisäk-
si keskustellaan luontaiskosmetiikan haitoista ja
pohditaan, mitä merkitystä on sillä, että osa raaka-
aineista on synteettisiä ja osa ei. Samalla kysytään,
mitä hyötyä kasviperäisistä tuotteista on luonnon
ja ihmisen kannalta. Joka tapauksessa luonnon-
kosmetiikan pääperiaatteena on, että tuotetta voisi
haitatta jopa syödä. Söisimmekö mieluummin pa-
rafiini- vai kasviöljyä?

Virpi Raipala-Cormier toteaa asiantuntijalau-
sunnossaan, että tavallinen kosmetiikka on siir-
tymässä yhä enemmän luontaisen kosmetiikan
puolelle, koska asiakkaat ovat aiempaa valveu-
tuneempia ja kiinnostuneita huomiota siihen, mitä
iholleen laittavat ja koska he ovat kiinnostuneita
kasvien tehoaineista. Raipala-Cormier uskoo, että
luomu ja lähituotanto ovat tämän hetken trendejä,
joita osa suomalaisesta väestöstä arvostaa, ja että
luonnonmukaisten tuotteiden myynti on kasvussa.
(Raipala-Cormier 2013)

Luonnonkosmetiikan myynti kasvaa myös Pro
luonnonkosmetiikka ry:n hallituksen puheenjoh-
tajan, Ann-Mari Patshijewin mukaan voimak-
kaasti Suomessa ja muualla maailmalla. Myynnin
kasvu on arvioitu olevan 20 prosentin luokkaa. Pro
luonnonkosmetiikka ry:n jäseniltään kokoamien
tukkumyyntitilastojen mukaan vuoden 2012 luon-
nonkosmetiikkamarkkinat ylsivät 7,3 miljoonaan
euroon (alv 0 %). Yhdistyksen tilastoimat luvut
ovat sen jäsenten raportoimia tukkumyyntilukuja.
Edellisen vuoden vertailukelpoisia lukuja ei ole an-
taa, koska markkinat ovat Suomessa niin alullaan,
kertoo viestintäkoordinaattori Marika Auersalmi.
(Pro luonnonkosmetiikka ry 2013; Niemi 2013.)

Monia suomalaisia yrttejä voidaan käyttää
ihonhoidossa ja hiustenkin hoidossa sekä ulkoises-
ti että sisäisesti (Raipala-Cormier 2010). Valmiit
tuotteet ovat suosittuja, koska niitä käytetään
koulutuksessa. Luonnon kasviperäisten raaka-ai-
neiden käyttö sellaisenaan on tällä hetkellä hyvin
vähäistä. Osasyynä siihen on myös tieto-aidon
puute.

Esimerkkejä Suomen luonnosta saatavista kasveista ja raaka-aineista, joita voi käyttää kauneuden-, ihon- ja hiustenhoidossa ja koko kehon hyvinvoinnin edistämiseksi:

- piharatamo (*Plantago major*)
- humala (*Humulus lupulus*)
- nokkonen (*Urtica dioica*)
- kehäkukka (*Calendula officinalis*)
- ruusu (*Rosa spp*)
- kataja (*Juniperus communis*)
- kamomillasaunio (*Matricaria chamomilla*)
- voikukka (*Taraxacum officinale*)
- koivu (*Betula spp.*)
- kuusi (*Picea abies*)
- tyrni (*Hippophae rhamnoides*)
- kurjenpolvi (*Geranium*)
- timjami (*Thymus vulgaris*)
- rosmariini (*Rosmarinus officinalis*)
- piparminttu (*Mentha X piperita*)
- hunaja
- savi
- turve
- mehiläisvaha - propolis
- kaura
- vehnä

- mustikka
- puolukka
- vadelma
- tyrni
- herukat
- Kasviöljyt:
  - pellavansiemen
  - vehnänalkio
  - manteli
  - tyrni
  - mustaherukan siemen
  - hamppu
  - helokki
  - ruusunmarjan siemen
  - uutetut kasviöljyt: kehäkukka, porkkana
- pakurikäpää

Sisäisesti käytettävät valmisteet kuten kukkati-pat, yrttiteet, kasviöljyt jne.

Yrttien käytöllä tavoitellaan monipuolisesti vaikutuksia ihon, hiusten, kynsien ja kehon terveyteen ennakoita ehkäisevästi sekä hyvinvointia lisäävästi, mikä vaikuttaa myös ulkoiseen kauneuteen. Yrttejä käytetään pääasiassa omatoimisesti, ja kaupallinen käyttö valmiissa hoitopalveluissa on vielä melko vähäistä. Kaupallistamiseen vaikuttaa osit-

tain myös lainsäädäntö; ravitsemus- ja terveysväit-teitä ei voida tuotteista esittää, mikäli väitteiden pohjaksi ei ole esitettävissä kiistatonta tutkimus-näyttöä. Esimerkiksi nokkosella ja kamomillalla on perinteisesti ollut monia käyttötarkoituksia ja -tapoja sisäisesti ja ulkoisesti (Taulukko 1).

Taulukko 1. Esimerkiksi nokkosta ja kamomillaa on perinteisesti käytetty monin eri tavoin, myös kauneuden- ja hiusten-hoidossa.

	SISÄISESTI	ULKOISESTI	KÄYTTÖ
NOKKONEN (<i>Urtica dioica</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - käytetään kukintansa aloittanutta versoa, lehteä, siemeniä, juurta - edistää ruuansulatusta ja normalisoi suolentoimintaa - allergian hoitoon - lisää vireyttä ja elinvoimaa - nostaa vastustuskykyä	<ul style="list-style-type: none"> - lisää ihon pintaveren kiertoa (hilse, kaljuuntu-minen) - ihottumat, mustelmat, liikahikoilu, kynsivaivat	<ul style="list-style-type: none"> - tee - uute tippoina - hiusten huuhtelu - kylvyt - hauteet
KAMOMILLA (<i>Matricaria chamomilla</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - rauhoittaa, rentouttaa - vatsa ja suolistovaivoihin, kuukautiskramppeihin	<ul style="list-style-type: none"> - desinfioi ja rauhoittaa ihoa - lievittää kutinaa - lievittää tulehduksia - käytetään hiusten vaalen-tamisessa	<ul style="list-style-type: none"> - yrttitee - kylvyt - hauteet, kääreet, naamiot - eteerinen öljy

4.4.1 LUONNONKOSMETIIKAN PERIAATTEET JA SERTIFIOINTI

Luonnonkosmetiikalle ei ole virallista määritelmää. Luonnonkosmetiikan määritelmän voikin sanoa olevan moniulotteinen, sillä epävirallisia määritelmiä on paljon. Suomen Pro luonnonkosmetiikka ry:n mukaan luonnonkosmetiikalla tarkoitetaan alaan erikoistuneiden, riippumattomien organisaatioiden säätelemää ja valvomaa kosmetiikkaa, joka on luonnollista alkuperää. Yleisesti ottaen laatuvaatimuksena ovat siis luonnosta peräisin olevien raaka-aineiden hyödyntäminen kosmeettisen tuotteen jokaisessa prosessointivaiheessa ja funktiossa sekä tiettyjen raaka-aineiden käyttämättömyys.

Luonnonkosmetiikan pääperiaatteena on, että valmistuksessa suositetaan **luonnollisia raaka-aineita**, ja **luomulaatuksia** raaka-aineita suositetaan aina, kun se on mahdollista. Raaka-aineiden tulee olla mahdollisimman vähän prosessoituja, eikä niitä tai valmiita tuotteita saa testata eläimillä. Ympäristöystävällisille valmistusmenetelmille, raaka-aineille ja pakkausmateriaaleille annetaan erityistä arvoa, eli valmistuksessa huomioidaan tuotteen koko elinkaaren vaikutus sekä ihmiseen että luontoon. Tuotteen elinkaari sisältää myös tuotekehityksen, tuotteen varastoinnin, kuljetukset, myynnin ja markkinoinnin, tuotteen käytön ja luonnollisesti myös tuotteen ja pakkauksen hävittämisen käytön jälkeen. Pakkausmerkintöjen ja markkinointiviestinnän tulee tarjota kuluttajille oikeaa ja täsmällistä tietoa. *Pro luonnonkosmetiikka ry 2013* (Stiens 2008, 19–24.)

Luonnonkosmetiikassa ei saa olla synteettisiä hajusteita, väriaineita ja säilöntäaineita, kuten esimerkiksi parabeeneja, DMDM Hydantoinia ja Imidazolidinyl Ureaa. Säilöntäaineiden käyttö on herättänyt viime aikoina paljon keskustelua puolesta ja vastaan. Niin sanotun normikosmetiikan sisältämien synteettisten säilöntäaineiden käyttöä puolestallaan niiden turvallisuuden ja vaarattomuuden vuoksi. Luonnonkosmetiikka on kuitenkin osa kokonaisvaltaista käsitystä ihmisestä ja luonnosta, eikä synteettisten säilöntäaineiden käyttö tue lainkaan tätä yhteyttä. *Pro luonnonkosmetiikka ry 2013* (Stiens 2008, 20–24, 51.)

Luonnonkosmetiikassa tuotteiden mikrobiologisen turvallisuuden takaamiseksi ja säilyvyyttä parantaviksi aineiksi käytetään tiettyjä luonnollisen kaltaisia säilöntäaineita. Tällaisia aineita ovat bentsoehappo ja sen suolat ja esterit, salisyylihappo ja sorbiinihappo sekä niiden suolat ja bentsyylialkoholi. Luonnonkosmetiikkaan ei myöskään kuulu uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö, ja näin ollen maaöljyperäisiä raaka-aineita, kuten

mineraaliöljyjä ja -vahoja ei luonnonkosmetiikassa käytetä. Silikoneja ei myöskään suosita, koska niitä pidetään lähes täysin luonnossa hajoamattomina eikä niiden kertymistä eläihin ole vielä selvitetty. Kiellettyjen raaka-aineiden listalle kuuluvat myös PEG- ja PPG-yhdisteet, alkyylisulfaattit (esim. SLS, SLES), synteettiset antioksidantit (esim. BHT, BHA) ja synteettiset UV-filtterit (esim. PABA, Benzophenone-yhdisteet, Ethylhexyl Methoxycinnamate.) (*Pro luonnonkosmetiikka ry 2013*) <http://www.luonnonkosmetiikka.fi/> ; Stiens 2008, 20–24, 51.)

Luonnonkosmetiikka voi suosia luonnonmukaisesti viljeltyjä raaka-aineita, mutta kaikki luonnonkosmetiikka ei välttämättä ole luomukosmetiikkaa. Luomulaatuisten kasvi- ja eläinperäisten raaka-aineiden pitoisuuksille ei ole asetettu vähimmäismääriä, vaikkakin painotus on nimenomaan luomuraaka-aineiden pitoisuudessa valmiissa tuotteissa. Kaikki luomukosmetiikka ei myöskään ole automaattisesti luonnonkosmetiikkaa, sillä joissakin tuotesarjoissa käytetään luomuraaka-aineiden rinnalla synteettisiä ainesosia, kuten esimerkiksi säilöntäaineita. (*Pro luonnonkosmetiikka ry 2013*)

Luonnonkosmetiikka-termin moninaisuus ja maailmanlaajuisten sääntöjen puute aiheuttaa sekaannusta ja hämmennystä sekä kuluttajien että ammattilaisten parissa. Kansallisella ja eurooppalaisella tasolla on tehty töitä luonnonkosmetiikan määrittelykriteerien luomiseksi. Erilaiset sertifiointijärjestelmät auttavat tunnistamaan eettisesti kestävät luonnonkosmetiikkatuotteet suuren tarjonnan joukosta.

Luonnonkosmetiikkaa sertifioidaan eri maissa erilaisilla kriteereillä. Osa sertifiointiin erikoistuneista organisaatioista tekee yhteistyötä ja pyrkii kriteerien yhdenmukaisuuteen, mutta keskinäisiä eroja on edelleen esimerkiksi luomuraaka-aineiden käytön painotuksessa, tuotantoon liittyvissä vaatimuksissa ja tiettyjen synteettisten aineiden käytössä. Euroopassa sertifikaatteja myöntävät muun muassa saksalainen BDIH Kontrollierte Natur-Kosmetik, ranskalainen Ecocert, italialainen AIAB (Associazione Italiana per l'Agricoltura Biologica) ja Iso-Britannian Soil Association ja eurooppalainen NaTrue (Kuvio 1). (*Pro luonnonkosmetiikka ry 2013*, CNC 2013, BDIH 2013, Soil Association 2013, Ruusupuu Finland 2013)

Kuvio 1. Esimerkkejä sertifiointitahoista ja -kriteereistä.

BDIH	Ecocert	AIAB	Soil Association	NaTrue
Saksan teollisuuden ja kaupan liitto <ul style="list-style-type: none"> - vuonna 1996 määritetyt kattavat periaatteet asettavat tiukat vaatimukset raaka-aineille, tuotannolle ja ympäristölle - sertifiointivaatimusten ydin: seitsemän kosmeettisen tuotteen valmistukselle laadittua kriteeriä - luomulaatu vaaditaan tietyltä kasviperäisten ainesosien joukolta - tuotepohjien merkittävä osa kasviöljyjä ja kasviuutteita -> monta hoitavaa ja vaikuttavaa ainesosaa, joilta vaaditaan luomulaatu: karitevoi, soija, seesam, jojoba, auringonkukka, oliivi, kehäkukka, kamomilla, piparminttu, ruusunmarja, rosmariini, salvia ja nokkonen - 60 % merkin tuotteista pitää olla sertifioituja, ennen kuin yksikään tuote saa leiman tai lasketaan markkinoille (koko merkki profiloituu luonnonkosmetiikaksi) 	Euroopan ja kansainvälisesti suurin riippumaton sertifiointielin <ul style="list-style-type: none"> - valvoo ja tarkastaa tuotteiden sisällön, raaka-aineet, tuotantoprosessin ja pakkauksen - Ecocertin säännösten perusteella myönnetään kaksi Ranskan tunnetuimmista sertifikaateista 1. Cosmetique BIO: 10 % tuotteen ainesosista tulee olla luomuviljeltyjä. vähintään 95 % luonnon tuotteista tai luonnosta peräisin olevista ainesosista 2. Cosmetique ECO: 5 % tuotteen ainesosista tulee olla luomuviljeltyjä - Ecocert-merkin voi saada vaikka vain yksi tai muutama valmistajan tuotteista vastaa sertifiointikriteerejä 	Italialainen luomualan valvova ja sertifikaatteja myöntävä järjestö <ul style="list-style-type: none"> - on sertifioinut luonnonkosmetiikkaa vuodesta 2005 - kriteeristön mukaan tuotteiden ainesosien on oltava luomutuotannosta, jos kotimaisilla markkinoilla on sellaisia saatavilla - logo: Cosmesi Bio Ecologica AIAB 	Englantilaisten viljelijöiden 1946 perustama kestävä kehitystä edistävä järjestö <ul style="list-style-type: none"> - nykyään Ison-Britannian suurin luomusertifiointielin - kosmeettista tuotetta voi nimittää luonnonmukaiseksi (organic), jos 95 % sen ainesosista (vesi poisluettuna) on peräisin luomutuotannosta - tuotteeseen voidaan merkitä teksti "x % organic ingredients", jos vähintään 70 % sen ainesosista (vesi poisluettuna) on peräisin luomutuotannosta 	Eurooppalainen sertifiointielin, jonka tavoitteena on kansainvälisen standardin luominen <ul style="list-style-type: none"> - pyrkii lisäämään tietoisuutta luonnonmukaisten ainesosien merkityksestä kuluttajille ja ympäristölle - korkeimmassa NATRUE:n luomuluokituksessa luomuviljeltyjä valmistusaineita on yli 95 %, - vettä ei lasketa luomuainesosiin mukaan, kuten joissakin muissa sertifiointitavoissa

Kentältä ja mediasta tulleiden viestien mukaan kuluttajat ovat huolissaan kosmetiikan puhtaudesta ja mahdollisista haitoista. Osittain kosmetiikateollisuus vastaa luonnonmukaisilla tuotteilla kuluttajien odotuksiin ja trendeihin. Osittain on kyse yhteiskuntavastuullisesta yrittäjyydestä, ekologisesta toiminnasta ja luonnon antimien mahdollisuuksista ihon, kehon, hiusten ja koko ihmisen tasapainottamiseksi.

Kuluttajien ja ammattilaisten tietoisuuden kasvaessa sanan luonnonkosmetiikka alle tullaan lanseeraamaan yhä enemmän vain puhdasta luonnonkosmetiikkaa. Lainsäädännön ja sertifiointin alati uudistuessa on mahdollista, että luonnonkosmetiikan määre jonain päivänä yhtenäistetään. Tähän tulisi alan ammattilaisten ja koulutuksen valmistautua hyvissä ajoin ja tuntea itsekkin käsitteiden tausta ja merkitys, eli mitä luonnonmukaisuus, luonnon raaka-aineiden hyödyntäminen sekä kestävä kehitys tarkoittavat ja mitkä ovat mahdollisuudet suomalaisten raaka-aineiden ja lähituotannon kanssa. Luonnosta voisi ammentaa suoraan käyttöön monia arvokkaita raaka-aineita ihon, kehon ja hiusten hyvinvointiin.

Frantsilan Luomuyrittätilalla on yli 30 vuoden kokemus ihonhoitoöljyjen ja -salvojen valmistuksessa. Tilan yrittäjän, agronomi Virpi Raipala-Cormierin mukaan kauneudenhoitoalan koulutuksessa tulisi huomioida luonnonraaka-aineet nykyistä paremmin: *"Koska raaka-aineiden luonnonmukaisuus ja tehokkuus ovat ihmisille yhä enenevässä määrin tärkeitä asioita, tulisi mielestäni kosmetologien ja ihonhoitoalan ammattilaisten koulutuksessa huomioida luontaiset raaka-aineet, kasviöljyt ja vahat, eteeriset öljyt sekä yrtit. Eritoten suomalaiset yrtit, koska olemme Suomessa ja voisimme tätä kautta lisätä omaa identiteettiämme ja suomalaista luonnon arvostusta. Ehkä tällä olisi myös merkitystä kansainvälisestikin, jos suomalainen ammattilainen arvostaisi oman luontonsa aarteita."* (Raipala-Cormier 2013.)

4.4.2 LUONNONTUOTEIMAGON HYVÄKSIKÄYTTÖ MARKKINOINNISSA

Luonnonkosmetiikkaan suhtaudutaan sekä suurella mielenkiinnolla ja innostuksella että kriittisesti – useastakin eri syystä. Tuotesarjojen kasvipohjaisuudella ja luonnonmukaisuudella markkinointi voi olla kuluttajan omatuntoon kolahtavaa harhakuvaa: usein kosmeettisessa tuotteessa luonnonmukaisia raaka-aineita on vain häviävän pieni osa. Joihinkin tuotteisiin valitaan useita synteettisiä aineita kasviperäisten aineiden lisäksi. Tuolloin tuotteita saa edelleen markkinoida

esimerkiksi termein "luonnonmukainen" tai "kasvipohjainen kosmetiikka" tai "vaikuttavat aineet suoraan luonnosta...". Kosmetiikkateollisuuden on siis mahdollista ratsastaa luonnonkosmetiikan nimityksen alla, vaikka tuotteessa olisi synteettisiä ainesosia. Kuluttajan – ja yhtä lailla ammattilaisten – on vaikeaa tietää, ansaitseeko koko tuote maininnan luonnollinen tai luonnonmukainen.

Sertifiointitavat auttavat kuluttajaa tarjonnan viidakossa löytämään luonnollisia tuotteita. On syytä olla hyvin tietoinen ja valveutunut, kun lukee tuotteessa olevia mainostekstejä. Ihmisten ympäristötietoisuuden, allergioiden ja yliherkkyyden lisääntymisen myötä luonnontuotteiden kysyntä on lisääntynyt. Ekologisuus on muotia, mikä on myös valitettavasti johtanut siihen, että on yrityksiä, jotka yrittävät hyötyä ekologisuudesta pelkästään taloudellisesti. Joskus ekologisuus näkyy vain markkinointikeinona ja kuluttajia jopa johdetaan harhaan. Esimerkiksi shampoopullon kyljessä voi olla öljytipan kuva, jolla yritetään antaa kuluttajalle käsitys luonnonmukaisesta tuotteesta. Kuitenkin tuotteessa kyseistä öljyä on häviävän pieni määrä, ja muu sisältö on samaa synteettistä ainetta kuin ennenkin. (Poppius ja Vitali 2013)

Kemiantekniikan diplomi-insinööri Anja Nystén on perehtynyt kosmetiikan sisältämiin kemikaaleihin. Hän on kirjoittanut kirjat *Kemikaalikimara* ja *Kemikaalikimara lapsiperheille*, joissa kerrotaan kemiasta tietämättömille kuluttajille aineista ja yhdisteistä, joiden kanssa joudutaan tekemisiin arkielämässä. Hän on myös luennoinut aiheesta Prakticumien ekokampaajaopiskelijoille. Luennoilla on käsitelty mm. viherpesua, minkä termin ("Six sins of greenwashing™") on vuonna 2007 lanseerannut TerraChoice Environmental Marketing Inc.

Viherpesulla tarkoitetaan muun muassa seuraavia asioita:

- piilotettu vaihto: korostetaan hyvettä, vaietaan paheesta (esim. ammoniakkin tilalla käytetään toista alkaalia)
- todisteettomuus: ei näytöä väitteistä kuten luonnonmukaisuudesta tai tehosta
- epämääräisyys: esimerkiksi mainostetaan luonnontuotteena, vaikka osa käytetyistä aineista olisi haitallisia
- epäolennaisuudet: mainostetaan freonivapaina, vaikka aine on kielletty vuosia sitten
- huijaaminen: virheelliset väitteet tuotteen sisällöstä, tarkastuslaitoksen hyväksynnästä tms.

(Nystén 2012)

Vaikka viherpesu on yleistä, viranomaisilla ei ole riittävästi resursseja puuttua mainontaan. Anja Nysténin blogi ”Kemikaalikimaran hiusväriopas” on tehty vastapainoksi villille hiusvärimarkkinoinnille ja informaatioksi kuluttajalle hiusvärien aiheuttamista riskeistä. Opas on hyvin pitkälti lyhennelmä samannimisen kirjan hiusvärejä ja hennatatuointeja koskevasta tekstistä. Lisänä nettiversiossa on luettelo hiusvärisarjoista. Tuotteiden myyntinimikkeet ovat epäselviä ja hiusvärimainonta villää – jopa kuluttajan turvallisuutta riskeeraavaa. Yhtä värimerkkiä mainostetaan jopa ihotautilääkäreiden suosittelemana. (Nystén 2011)

Kuluttajan avuksi Anja Nystén on laatinut Hiusvärioppaan loppuun suuntaa antavan listan hiusvärisarjoista. Lista kertoo, sisältääkö tuotemerkki superherkistäjiä. Lista täydentyy vähitellen ja kuluttajat voivat osallistua sen täydentämiseen. (Nystén 2011)

Kuluttajaa ja myös ammattilaista voidaan harhaanjohtaa hiusvärimainonnassa viherpesulla eli tarjoamalla virheellisiä mielikuvia tuotteen raaka-aineista ja ominaisuuksista (Kuva 3)

Esimerkiksi tuotteen kotisivuilla voidaan kertoa monen linkin takana, että tuotteen PPD-pitoisuudet ovat alhaiset, vaikka toisaalla sivuilla annetaan mielikuva, ettei tuotteissa käytetä lainkaan PPD:tä. Yritys voi kertoa olevansa ylpeä saadessaan käyttää lukuisia sertifiointeja (Kuva 4.). (Poppius ja Vitali 2013). Näitä sertifikaatteja ei kuitenkaan välttämättä ole myönnetty koko tuotteelle, vaan tuotteessa käytetään tiettyjä ainesosia, jotka täyttävät kriteerit ja ovat saaneet sertifikaatin. Kuitenkin kotisivuilta ja muusta viestinnästä voi saada virheellisen käsityksen, että kaikki tuotteet ovat

sertifioituja. Tämän vuoksi kuluttajan on osattava lukea tarkasti tuotteen pakkausmerkinnät ja incilista ja myös ymmärrettävä mitä ne tarkoittavat. Esimerkiksi Soil Associationin tarkkoja kriteerejä ei ole helppoa täyttää niin, että tuote saisi sertifiointin ja pakkauksessa voisi käyttää sitä osoittavaa merkintää.

Kuva 4. Kuluttajan ja ammattilaisen on suhtauduttava kriittisesti markkinointiviestintään ja osattava tarkistaa pakkausmerkinnät.

”

XXXXXXX on hiusväri, joka on suunniteltu mahdollisimman hellävaraiseksi sekä sinulle että hiuksillesi. Se on myös ainoa hiusväri, joka sisältää sertifioituja orgaanisia raaka-aineita.

Olemme tarkoin valinneet vain hienoimpia raaka-aineita ja luonnonuutteita luodaksemme ammoniakkipaanan hiusvärin, josta löytyy lukuisia etuja.

ei vahingoita hiuksen omaa rakennetta	täysin orgaaninen kestäväri	säilyttää hiuksen luonnollisen kosteus/proteiini tasapainon jättäen hiuksen parhaaseen mahdolliseen kuntoon	ei tahraa ihoa eikä muodosta ammoniakki höyryä - ammoniakkin korvaavat hoitavat aineet ja mieto lämpö	väriä käytetään farmaseuttisen tason vetyperoksidia, joka vähentää ihoärsytystä sekä rasisusta hiuksille
väriä on alhaisin mahdollinen määrä PPD-yhdisteitä, joka vähentää huomattavasti kaikkien allergisten reaktioiden riskiä				miellyttävä tuoksu

Kuva 3. Esimerkki viherpesusta.

”

4.5 LUONNONTUOTTEET JA KOKONAISVALTAINEN HOITAMINEN

Luonnontuotteita voi käyttää joko paikallisesti tai kokonaisvaltaisesti. Luonnontuotteiden kokonaisvaltaisen käytön edellytyksiin kuuluu luonnonmukaisen hoitamisen ymmärtäminen syvemmin sekä laajemmin. Perinnetieto sekä lännessä (intiaanit, inkat jne.) että idässä (kiinalainen lääketiede, intialainen lääketiede eli Ayurveda vahvimpina) kuten myös Suomessa on ollut käytössä tuhansia vuosia ja sisältää ikivanhaa luonnonmukaista hoito-osaamista. Kaikilla perinnetiedoilla on sama peruskäsitys. Luonnonmukainen hoitaminen perustuu tähän käsitykseen ihmisestä, ihmisen ja luonnon yhteydestä sekä kokemuspohjaiseen tietoon luonnon aineiden käytöstä. Tieto yrteistä ja niiden vaikutuksista on kulkenut ensin suullisena ja sittemmin kirjoitettu muistiin. Jo Ruotsi-Suomen ensimmäisessä, Benedictus Olain vuonna 1578 kirjoittamassa lääkärikirjassa mainittiin lähes 700 eri rohdosta. (Onnela 2008)

Perinteisen kiinalaisen lääketieteen käsitys perustuu siihen, että ihmisen elimistöä ja elintoimintoja ylläpitää qi, elämänvoima tai elämänenergia. Qi virtaa ihmisen sisällä olevissa kanaaleissa, joita ei toistaiseksi ole pystytty todentamaan nykyisilläkään tutkimuslaitteilla, koska kysymyksessä on niin hienovärahteinen energia-tila. Kanaaleista on kuitenkin olemassa karttoja, jotka selvännäköiset terapeutit ovat aikoinaan piirtäneet. Kanavien kulkua kuvaavat meridiaanit, joilla akupisteet sijaitsevat. Nykyään akupiste voidaan mitata ihon pinnassa esim. erilaisen sähköisen vastuksensa ansiosta. Kanavat ovat yhteydessä sisäelimiin ja saavat nimensä niiden elimien mukaan, joiden kautta ne kulkevat. (Laitinen ja Laitinen 1981) Akupunktiopisteitä voidaan käsitellä neuloilla, sähköllä, pehmeällä laservalolla, sormilla, moksibustiolla ja kristalleilla. Kun akupainannassa qin kulku kanavissa aktivoituu, mm. tilanne kyseisen akupisteen ympärillä olevassa ihossa paranee. Iho rentoutuu, väri paranee jne. Yrttien vaikutukset esim. yrttikylvyissä kulkeutuvat näiden hienoennergisten pisteiden ja kanaalien kautta.

Vyöhyketerapiassa käytetään myös painamista, pehmeää laservaloa tai kristalleja, mutta tällöin käsitellään käsissä tai jaloissa olevia heijastealueita elämänvoiman aktivoimiseksi. Heijastealueita on kaikkialla kehossa, ja niistä löytyy karttoja monista alan kirjoista. (Dougans 1996; Ingham 1984)

Intialainen lääketiede eli Ayurveda on elämän tiedettä, jossa koko ihmisen, mutta myös

ihon hyvinvointiin on paneuduttu tuhansien vuosien viisaudella (Raichur ja Cohn 1997). Ayurvedassa juuri ihon kautta hoitamalla voidaan vaikuttaa koko kehoa harmonisoivasti. Perinnetieto korostaa ihmisen kehon ja mielen kokonaishyvinvointia kauneuden ja harmonian saavuttamisessa ihon ulkoisen hoitamisen ollessa vain osa kokonaisuutta. Siinä luonnon yrtit ja eteeriset öljyt, öljyhieronnat, erilaiset hauteet ja kylvyt ovat näytelleet tärkeää osaa. (Miller ja Miller 1995; Sachs 1994; Tirtha 1998)

Johanna Lagerholm (2013) kertoo lausunnossaan, kuinka ihminen tulisi huomioida kokonaisuutena kauneudenhoidossa:

"Ravinto ja lisäravinteet ovat hyvin keskeinen osa ihmisen hyvinvointia ja sitä kautta kauneutta. Ihon ja hiusten hyvinvoinnissa tulisi aina hoitaa ihmistä myös sisäisesti. Törmään usein työssäni siihen, että asiakkaat ovat käyneet kampaajalla tai kosmetologilla esim. hiuspohja- tai iho-ongelmansa kanssa ja kertovat liikkeessämme minkälaisia ohjeita ovat ongelmiinsa saaneet. Olen kokenut, että kampaajien ja kosmetologien tiedot ravitsemuksesta ja varsinkin lisäravinteista ovat hyvin puutteelliset ja kuitenkin he joutuvat kohtaamaan myös terveysongelmaisia asiakkaita. Usein on myös niin, ettei asiakas ole saanut minkäänlaista vinkkiä siitä, että vaivaa voisi ehkä hoitaa sisäisesti, vaan tulee omasta kiinnostuksestaan meiltä kysymään neuvoa.

Mielestäni kampaajien ja kosmetologien koulutukseen olisi hyvä sisällyttää enemmänkin lisäravinteiden ja ravinnon osuutta, koska siitä saisi paremman pohjan myös itse perehtyä asiaan jatkossa. Terveiden ja kauneuden käsitteessä pitäisi todella painottaa kokonaisvaltaista hyvinvointia ja sitä että jokainen on yksilö. Tietomäärä ravitsemuksen alalla on tällä hetkellä huima, ja tietoa on monenlaista ja mielestäni olisi myös tärkeää, että tulevia kampaajia ja kosmetologeja ohjattaisiin tekemään yhteistyötä tai luomaan yhteyksiä luontaisterapeutteihin. Kattavaa, kokonaisvaltaista näkemystä terveydestä ja hyvinvoinnista tukevat erilaiset näkökulmat ja osaamisalueet. Tietous lisäravinteista ja ruokavaliosta ovat erityisen tärkeitä. Kiinalainen lääketiede tarjoaa erittäin hyvää tietoa ruuan vaikutuksista terveyteen ja ihmisten yksilöllisistä tarpeista ruuan suhteen. Myös homeopatia ja yhteistyö hyvän homeopaatin kanssa voi olla auttaa monia kauneusammattilaisten asiak-

kaita, jotka ovat ehkä koittaneet jo kaikki keinot. Homeopatiakin hoitaa ja tasapainottaa ihmistä kokonaisvaltaisesti ja sillä voidaan joskus saada hyvinkin nopeasti apua "toivotomiin" vaivoihin, kun täsmällisen oikea aine löytyy.

Oikea ravinto, jota tarvittaessa tukee järkevästi ja ammattitaitoisesti valitut lisäravinteet, tulee olemaan tulevaisuudessa yhä tärkeämmässä roolissa ihmisten hyvinvoinnissa. Ihmiset ovat selvästi jo heränneet tähän ajatukseen ja tulevaisuudessa tulevat yhä enemmän odottamaan niin terveyden kuin kauneudenkin alan ammattilaisilta päivitettyä tietoa ja ammattitaitoa kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista."

4.6 NYKYKÄYTÄNTÖÄ JA KEHITYSTÄ SUOMESSA JA MUUALLA EUROOPASSA

4.6.1 LUONNONKOSMETIIKAN JA VAIHTOEHTOHOITOJEN KÄYTTÖ EUROOPASSA

Euroopassa, erityisesti Ranskassa, joka on ollut 1900-luvulla johtava kauneudenhoitoalan kehittäjämaa, kosmetologikoulutukseen sisältyy kurssi ns. bio- eli luonnonkosmetiikasta. Kauneudenhoitoalan opetusneuvos Una Nuotio on seurannut aktiivisesti vuosikymmeniä kauneudenhoitoalan kehitystä Euroopassa. Hän kuvaa nykytilannetta luonnonkosmetiikan suosiosta seuraavasti: "Ranskassa tilanteeseen ovat vaikuttaneet huomattavasti muun muassa alan tutkijat Maurice Mességué ja Jean Valnet. Kiinnostus luonnonkosmetiikkaan lisääntyi huomattavasti 2000-luvun alussa. Nykyään Ranskassa on noin 500 luonnonkosmetiikkabrändiä. Tänä päivänä voidaan sanoa, että kiinnostus ja käyttö on jatkuvasti kasvussa ja uusia tuotteita ilmestyy markkinoille koko ajan. Asiakaskunta muodostuu ihmisistä, jotka ovat aina käyttäneet luonnonkosmetiikkaa sekä kasvavassa määrin uusista asiakkaista. He ovat henkilöitä, jotka tuntevat vastuuta ympäristökyksymyksistä ja haluavat hoitaa itseään niin luonnollisesti kuin mahdollista korkealuokkaisilla tuotteilla ja metodeilla. Tähän perustuu myös Ayurvedan, intialaisen lääketieteen suosion kasvu Euroopassa. Ikivanha eurooppalainen kylpylä-kulttuuri, joka pohjautuu veden ja luonnontuot-

teiden käyttöön, on saanut uuden nosteen hyvinvointi-buumin ja ekologisuuden myötä. Saksassa perinteinen alpeilta kerättyjen yrttien hyödyntäminen on tullut tunnetuksi tohtori Vogelien, Weledan ja Dr. Hauschkan myötä maailmanlaajuisesti. Vanhan hoitokulttuurin vaikutuksesta Saksan väestöstä noin 40 % käyttää luonnonkosmetiikkaa." (Nuotio 2013.)

Selvitystyöryhmän mukaan nykyinen opetus perustuu pitkälle maailmanlaajuisen teknomaailmallisten tuottajien tuotteisiin ja heidän markkinointi-ideoihinsa. Luonnonmukaisen hoitamisen trendi on kuitenkin ilmennyt jo muun muassa akupisteiden käytön suosiona eri kosmetiikkasarjojen hoitomenetelmissä. Luonnonmukaiset hoitomenetelmät ja niissä säilynyt tietotaito tulisi ottaa huomioon koulutuksissa osana ikivanhaa perinnettä. Koulutuksen ja ammattitaitovaatimusten tulisi seurata eurooppalaista ja maailmanlaajuisia luonnonmukaisen kauneudenhoitoalan koulutuksen suuntausta. Myös yrttien käytöstä ja niiden tehokkuudesta on satojen, jopa tuhansien vuosien ajalta kokemuksia.

Virallisen hyväksynnän saamiseksi luonnon raaka-aineille ja vaihtoehtohoitojen käytölle tarvittaisiin tieteellistä tutkimusta. Euroopan parlamenttiin perustettiin ryhmä selvittämään vaihtoehtohoitoja (European Parliament MEP Interest Group on Complementary and Alternative Medicine (EPIGAM)). Ryhmän totesi kokouksessaan, että EU:n on edistettävä vaihtoehtoisen ja virallisen lääketieteen yhteistyötä ja säädeltävä alan tutkimusta, koulutusta ja käytäntöjä (ANH 2010). Vuosina 2010-2012 toteutettiin EU:n CAMbrella-hanke, joka kokosi eurooppalaisia vaihtoehtoisen lääketieteen tutkimuslaitoksia ja -hankkeita. Siinä oli mukana 16 tieteellistä organisaatiota 12 maasta. Pohjoismaista Ruotsi, Norja ja Tanska olivat mukana, mutta Suomi ei CAM -tutkimustahon puuttuessa (Cambrella 2013).

4.6.2 PALVELUJEN SERTIFIOINNIT SEKÄ ERIKOISTUMINEN KAMPAAMOALALLA

Kampaamoalalla on Euroopassa olemassa erilaisia sertifikaatteja. Kampaamoala on palveluala, jolle ei ole määrätty yhteisiä pelisääntöjä ekologisuudesta. Kierrätys ja muut ympäristöasioiden järjestämiset ovat yrittäjän vastuulla. Ympäristökriteereitä ei siis ole. Kampaamoissa ei myöskään ole käytössä varsinaisia virallisia ympäristömerkkejä.

Suomessa kampaaja voi erikoistua **Ekokampaajaksi** hiusalan perustutkinnon jälkeen suorittamalla 10 opintoviikon ekokampaajan koulutuk-

sen. Vuodesta 2004 Ekokampaajilla on oma logo, jota voi käyttää Ekoyrittäjät ry:n ja Ekokampaajat – Ekofrisör jäsen. Tarkemmin tästä kohdassa on kerrottu 4.2.2.

Ekokampaaja voi toimia työelämässä

- yhdistettynä perinteisenä kampaajana sekä ekokampaajana
- ekokampaajana sekä Safe Hair Salon -konseptin mukaisesti
- hoitavana kokonaisvaltaisena ekokampaajana holistisen näkemyksen mukaan – kauniit hiukset ja hyvä olo kuuluvat yhteen ja ne saavutetaan käyttämällä luonnonantimia.

Suomeen rantautui kevään 2013 aikana rantautumassa Tanskassa kehitetty **Safe Hair Salon** -sertifikaatti. Saadakseen Safe Hair Salon -sertifioinnin yrityksen tulee täyttää määrättyjä ehtoja, jotka on jaoteltu sekä pakollisiin ja vapaaehtoiisiin kriteereihin. Näiden kriteereiden tarkoitus on varmistaa toiminnan turvallisuus niin kampaajan kuin hänen asiakkaansakin kannalta. Kriteereissä korostetaan myös ympäristöystävällisiä arvoja ja sitä kautta kestävää kehitystä. Ruotsissa Grön Salong -nimellä kulkeva konsepti mielletään ekologiseksi. (Haarmann 2012) Yrkesinstitut Prakticum sai ensimmäisenä kouluna Pohjoismaissa Safe Hair Salon -sertifioinnin 12.12.2012 (kuva 5.). Sertifiointi on voimassa vuoden kerrallaan. Sertifiointiin kuului muun muassa, että kampaamo-opilaat tarjosivat asiakkaille yhden päivän viikossa

kampaamopalveluita kestävän kehityksen mukaisesti (Terveys- ja ympäristökampaaja). (Prakticum 2012)

Asiakkaan ja työntekijän turvallisuudesta kertoo **Hyvän ilman kampaamo®** -merkintä. Hyvän Ilman Kampaamo® on tuoksuton kampaamo, jossa voi työskennellä turvallisemmin. Liikkeissä käytetään teknisissä töissä Sim Sensitive -tuotteita, jotka takaavat kampaamon raikkaan hengitysilman ja allergeenittomamman ympäristön. Muita kampaamoissa esillä olevia sertifikaatteja ovat harmaata taloutta vastustava omavalvontajärjestelmä **Luotettava Kauneus** sekä yrittäjän mahdollisesta ammattiyhdistysjäsenyydestä kertovat jäsenmerkit. (Haarmann 2012)

Kerstin Strömberg on toiminut Herbian-yrityksessään ekologisena kampaajana 1990-luvulta ja kehittänyt tällä hetkellä Ruotsissa olevaa ekokampaamokoulutusta. Hän on kouluttanut ekokampaajia vuodesta 1999. Koulutus jakaantuu kolmeen eri vaiheeseen. Perusopinnoissa käsitellään ekologiset hiustenhoitot, jatkokoulutus sisältää energialeikkauksen ja syventymisvaiheessa opitaan värjäämään hiukset kasviväreillä. Kun on suorittanut kaikki kolme eri vaihetta, on mahdollisuus hakea Certifiering till miljöfrisör enligt Östanåmodellen -sertifiointia (Herbian 2012). Suomen Ekokampaajakoulutus pohjautuu Kerstin Strömbergin kehittämään koulutukseen

Ruotsissa on myös kampaamoja, joilla on yhdistetty eri konsepteja, kuten luonto/luonnon/ekologinen kampaaja ja sertifioitu **Grön Salong**.

Kuva 5. Yrkesinstitut Prakticum sai ensimmäisenä kouluna Pohjoismaissa Safe Hair Salon -sertifioinnin.

joka tarjoaa hiustenleikkauksia, värejä sekä kihiroita turvallisemmalla ja terveellisemmällä tavalla ilman voimakkaita kemikaaleja. Erikoisuutena ja lisäpalveluna on intialaista päähierontaa ja kokonaisvaltaisia palveluita (Grön Frisör 2013). Tukholmassa toimii myös **Friekosörin** omistaja Lena Jansson, joka on toiminut ekologisena kampaajana vuodesta 2000 ja on kehittänyt oman ekologisen tavaramerkin ja tuotesarjan. (Friekosör 2013)

Ruotsissa **Axelssonin Instituutti** aloitti yksityisen kampaamokoulutuksen, ekokampaajakoulutuksen, 15. huhtikuuta 2013. Se kestää puoli-toista vuotta. Ekokampaajakoulutus on tarkoitettu opiskelijalle, joka haluaa suoraan erikoistua kestäväan kehitykseen kampaajana. Tavoitteena on että koulutuksen jälkeen voi suorittaa kampaamoalaan liittyvän perusosaamisen sekä toimia kampaajana. Koulutus on jaettu kahteen osaan, ja osien suoritusten jälkeen opiskelija saa todistuksen. (Studentum 2013, Axelsson 2013)

Itävaltalainen **Culum Natura** – konsepti on luonut franchising-ekokampaamoita, joissa on käytössä omat tuotesarjat, kasvivärit, hiushoitotuotteet, erikoishiusharjat ja -kammot. Konseptiin kuuluu myös koulutus ja jatkokurssitus omassa kurssikeskuksessa. Culum Natura -ekokampaamoita on jo Saksassa, Sveitsissä, Puolassa ja Venäjällä. Culum Natura tekee myös yhteistyötä itävaltalaisen ja saksalaisten koulujen kanssa luennollamalla yläasteikäisille ja ammattikoululaisille kestävästä kehityksestä ja luonnonmukaisuudesta ja järjestämällä tutustumiskäyntejä tuotanto- ja koulutustiloihinsa. (Haarmann 2013)

4.6.3 KESTÄVÄN KEHITYKSEN HANKKEITA KAMPAAMOALALLA

Tarve kestävästä kehityksestä kampaamoalalla on kasvanut viime vuosina, ja siitä johtuen Fortbildningscentrum Prakticum on mukana kehityshankkeessa, jota rahoitetaan EU-varoin (Leonardo-rahoitus) 1.10. 2012-30.9.2014. Hankkeen nimi on **Sustainable Development in Hairdres-**

sing. Sen tavoitteena on yhdistää ja kehittää valmiita konsepteja, jotka tukevat kestävää kehitystä kampaamoalalla Ruotsissa, Suomessa, Norjassa, Islannissa ja Tanskassa. (Sustainable Hair 2013) Projektissa kehitetään yhtenäistä sisältöä, kriteerejä ja arviointikriteerejä, jotka soveltuvat alaa opiskeleville sekä valmiille kampaajille jatkokoulutuksena. Projektissa kehitetyt moduulit ovat yhdistettävissä toisiinsa suuremmiksi kokonaisuuksiksi, tutkinnon osiksi.

Nämä tutkinnon osat muuntuvat myös ECVET-pisteiksi, mikä suosii kansainvälisyyttä. ECVET (European Credit system for Vocational Education and Training) on ammatillisessa koulutuksessa käytettävä oppimistulosten eurooppalaisen siirto- ja kerryttämisyjärjestelmä, jota voidaan käyttää apuna toisessa Euroopan maassa hankitun osaamisen ja suoritettujen opintojen tunnustamisessa. Jokaista tutkintoa ja tutkinnon osaa voidaan kuvata opintopisteiden määrällä. (Opetushallitus 2012d)

EHC – European Hairdressing Certificate on sertifikaatti, jonka tarkoituksena on tukea ja kehittää yhtenäistä eurooppalaista koulutusta. Sertifikaatissa tulee hyvin esiin koulutusohjelman sisältö sekä vaatimustaso. EHC-sertifikaatin laatu-kriteerit ovat yhteiset kaikissa maissa, toteutuksesta päätetään maakohtaisesti. Tavoite on, että tulevaisuuden kampaajat osaavat huolehtia omasta terveydestään ja suojata itseään ja mm. välttää voimakkaita kemikaaleja luoden näin terveellisemmän työympäristön itselleen ja työntekijöilleen. (DFKF 2013)

Käynnissä on myös EU-rahoitteinen hanke: **SafeHair – Common health and safety development in professional hairdressing in Europe**. Hankkeessa on mukana työntajia sekä työntekijäinjärjestöjä eri Euroopan maista. Tavoitteena on tutkia ja kartoittaa kampaajien ja kampaajaopiskelijoiden toimia liittyen työterveysasioihin. Tarkoituksena on myös luoda yhtenäisen ohjeet terveellisemmän työympäristön luomiseksi. (Safehair 2013) Suomi ei ole mukana projektissa.

5 MENETELMÄT

Osaamistarveselvityksessä koottiin tietoa kirjallisuusselvityksellä luonnontuotteiden käytön mahdollisuuksista tulevaisuudessa kauneudenhoitoalalla sekä niiden edellyttämistä osaamistarpeista. Vastaavasti selvityksessä koottiin tietoa luonnontuotealan mahdollisuuksista tuottaa luonnontuotteita kauneudenhoitolan tarpeisiin sekä selvitettiin sen edellyttämiä osaamistarpeita. Osana selvitystä toteutettiin kaksi kyselyä alan ammattilaisille, joiden avulla kartoitettiin toimijoiden tarpeita. Selvitystä tehtäessä hyödynnettiin aiemmin tehtyjä selvityksiä kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealoilta, alojen tutkintojen perusteita, erilaisissa kyseisten alojen hankkeissa tuotettua tietoa sekä tietoa muun Euroopan käytännöistä.

5.1 KYSELY KOSMETOLOGEILLE

Kosmetologeille toteutettiin luonnnonmukaisia tuotteita ja menetelmiä koskeva osaamistarveselvitys Yrkeinstitut Practicum:n sähköisellä lomakkeella. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää alan ammattilaisten kiinnostus, kokemus ja koulutuksen tarve luonnontuote- ja luonnnonmukaisten tuotteiden ja menetelmien käytöstä ja hoidosta. Vastausaikaa kyselyyn oli 1.3.–28.3.2013. Suomen Kosmetologien Yhdistyksen ammattilaisille suunnatussa jäsenlehdessä, KosmetologiSKY-lehdessä 1/2013, oli ilmoitus kyselystä ja jäsenet pääsivät vastaamaan kyselyyn yhdistyksen nettisivujen (www.kosmetologisky.fi) kautta. Kyselystä tiedotettiin sähköpostitse Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opiston kauneudenhoitoalan yhteistyökumppaneille, kuten kosmetologeille, jakelijoille ja oppilaitoksille sekä vuonna 2012 valmistuneille kosmetologeille ja useille erikoiskosmetologeille. Sähköpostiviesteissä oli suora linkki internetissä toteutettavaan kyselyyn. Lisäksi kyselystä tiedotettiin sosiaalisen median kautta Ekokosmetologit ry:n jäsenille sekä myös yhteistyökumppaneiden verkostojen kautta.

5.2 KYSELY KAMPAAJILLE

Kampaajille toteutettiin selvitykseen liittyvä osaamistarveselvitys 1.3.–28.3.2013. Linkki kyselyyn

oli Practicum:n sivuilla ja kyselystä tiedotettiin kampaamoalan ammattilehdessä, PINNI:ssä (Partanen ja Mether 2013) olleessa artikkelissa sekä sosiaalisessa mediassa: PINNI:n facebook-sivuilla, Suomen Hiusyrittäjien facebook-sivuilla, Laadukaasta liiketoimintaa luonnosta –hankkeen facebook-sivuilla sekä parturi-kampaajien suljetussa facebook-ryhmässä. Kyselyn avulla kartoitettiin kampaajien kiinnostusta luonnosta saatavien tai viljeltyjen raaka-aineiden tai niistä valmistettujen tuotteiden käyttöön, hoitotarjonnan laajentamiseen luonnnonmukaisempaan suuntaan, kotimaisuuden merkitystä sekä aiheeseen liittyviä tiedon- ja koulutustarpeita.

5.3 ASIAANTUNTIJATYÖSKENTELY

Eri alojen asiantuntijoista koostuvan selvitystyöryhmän koordinaattorina toimi Tina Romberg, Fortbildningscentrum Practicum. Työryhmään osallistuivat lisäksi Mona Mether, ekokampajakouluttaja Fortbildningscentrum Practicum ja Suomen Ekoyrittäjät ry:n hallituksen jäsen, Nina Tikander, ekokampajayrittäjä ja luontaistuotemyyjä, Heidi Nyström, Suomen Ekokosmetologit ry, Sari Ojavuo, Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto, Juha Rutanen, Suomen luontoyrittäjäverkosto ry ja Luonnontuotealan teemaryhmä ja Birgitta Partanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli. Työryhmä kokoontui 3 kertaa Opetushallituksen opetusneuvoksien Anne Liimataisen ja Anne Mårtenssonin kanssa sekä 9 kertaa Practicumissa työryhmän jäsenten kesken. Lisäksi työryhmän jäsenet kokoontuivat pienemmissä ryhmissä eri aihealueisiin liittyen. Kokoontumisen välillä yhteyttä pidettiin sähköpostin avulla. Selvitysraporttia kirjoitettiin yhteisellä Etherpad-kirjoitusalueella.

Lisäksi selvitystyöryhmän ulkopuolisina asiantuntijoina kuultiin kosmetiikka-asiantuntija Päivi Kousaa (kohta 3.2), agronomi Virpi Raipala-Cormieria Frantsilan Yrttitilalta (kohta 4.4), sosiaali- ja terveystieteiden neuvottelevaa virkamiestä Marilla Lahtista (kohta 3), Luontaistuotekaupan yrittäjä, homeopatian opiskelija Johanna Lagerholmia (kohta 4.5.), opetusneuvos Una Nuotiota (kohta 4.6.1) ja tutkimusjohtaja Alex Westerberg Cosmartsilta (kohta 3.2)

6 SELVITYKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 KOSMETOLOGEILLE TEHDYN KYSELYN TULOKSET

Kosmetologeille tehtyyn kyselyyn vastasi 35 henkilöä. Pääosin vastaajat olivat yrittäjiä (22) ja alan opetustyössä (6). Vastanneista oli kosmetologeja 32, joista kosmetologin erikoisammattitutkinnon suorittaneita oli 14 henkilöä.

Kyselyssä selvitettiin kosmetologien kiinnostusta luonnontuotteiden käyttöön hoitotyössä. Luonnosta saatavista tai viljellyistä (ei synteettisistä) raaka-aineista valmistettuja tuotteita kohtaan kiinnostus oli erittäin suurta. Suomalaisen luonnontuotteiden käyttöä kohtaan oli myös runsaasti kiinnostusta, samoin kuin hoitotarjonnan laajentamiseen. (Kuvio 2)

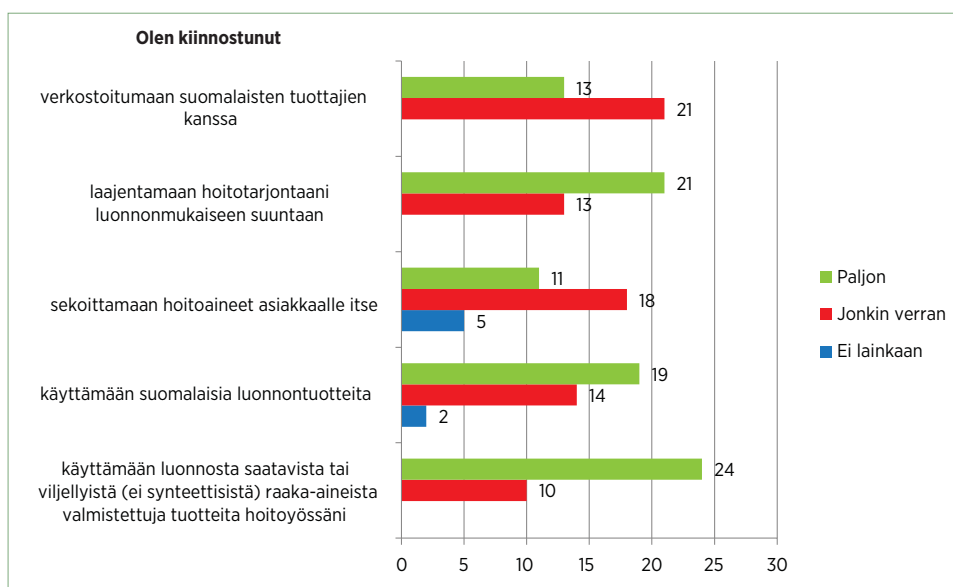
Enemmän tietoa tarvittiin erityisesti luonnosta saatavista/viljellyistä raaka-aineista ja niiden sekoittamisesta, yrttien käytöstä ja vaikutuksista ja erilaisten öljyjen käytöstä ja vaikutuksista (Kuvio 3.) Kysyttäessä nykyistä raaka-aineiden käyttöä selvisi, että kylmäpuristetut kasviöljyt ovat myös

eniten käytettyjä luonnonmukaisia raaka-aineita kosmetologin hoitotyössä.

Vastauksista kysymykseen koulutuksessa saadusta tiedosta luonnon raaka-aineista, voidaan päätellä, että kosmetologin erikoisammattitutkinnon suorittaneet ovat tyytyväisiä koulutuksessa saamaansa tietoon, mutta kosmetologin koulutus ei anna riittävästi tietoa. Lähes kaikki vastanneet käyttäisivät enemmän suomalaisia luonnontuotteita, mikäli saisivat siihen koulutusta. (Kuvio 4.)

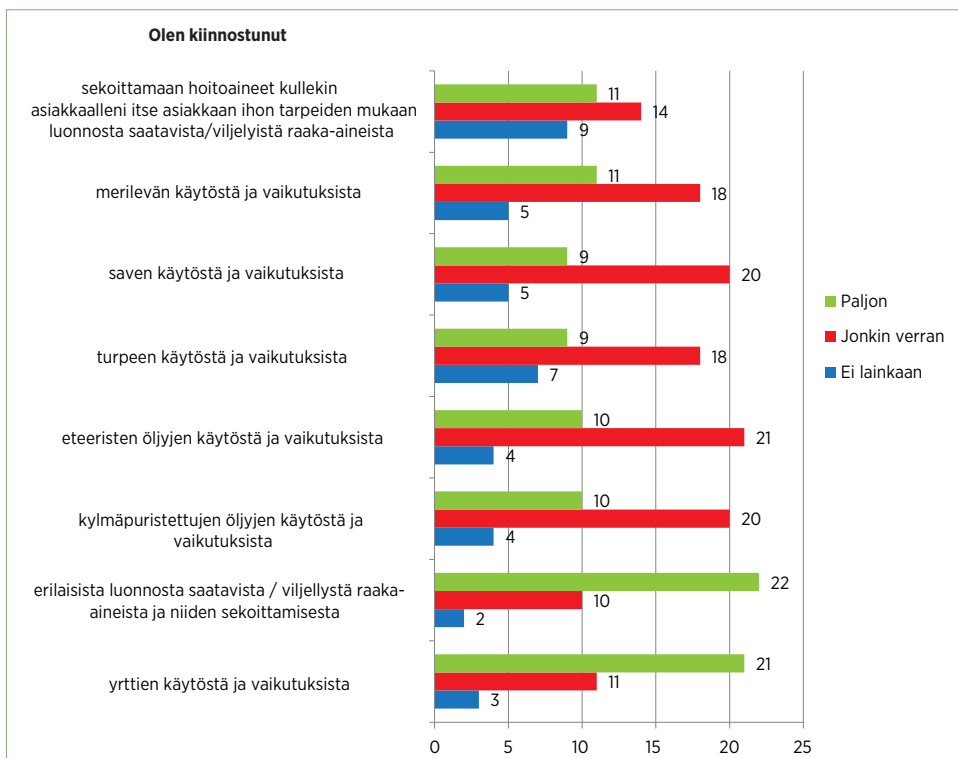
Kokonaisvaltaisesta luonnonmukaisesta hoitamisesta kiinnostavin oli aromaterapia, joka on selvästi tunnetuin kokonaisvaltainen hoitomuoto kauneushoidossa. Kaikki muutkin mainitut hoitomuodot kiinnostivat: akupainanta, vyöhyketerapia ja Ayurveda. (Kuvio 5)

Kosmetologit olivat erittäin kiinnostuneita saamaan koulutusta eri aiheista. Erityisesti kiinnostivat allergia/herkistyminen, kehon ja ihon sisäisesti ja ulkoisesti hyvinvointia tukeva ravinto sekä pH-vaikutus tuotteissa. Myös luonnosta poimittujen kasvien/raaka-aineiden valmistusta koskeva lain-

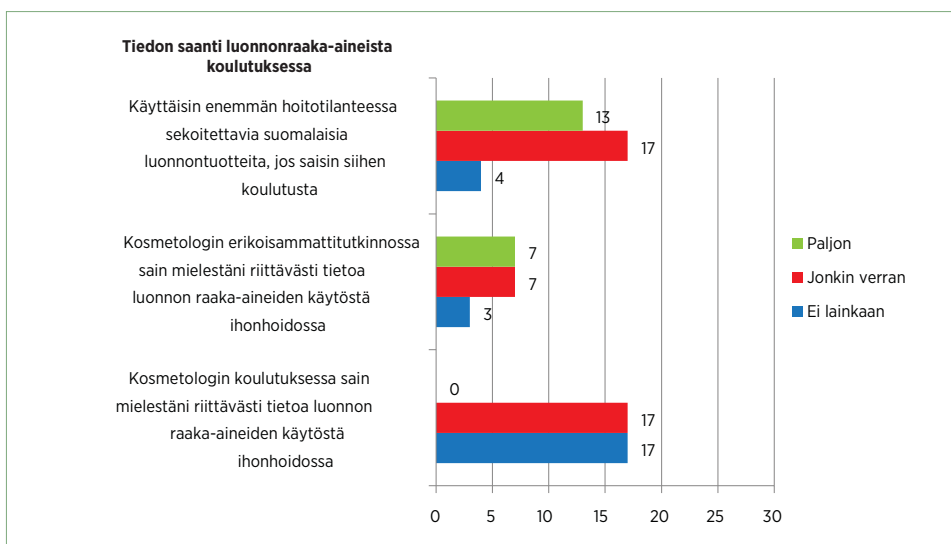

Kuvio 2. Kosmetologien kiinnostus luonnontuotteiden käyttöön hoitotyössä.

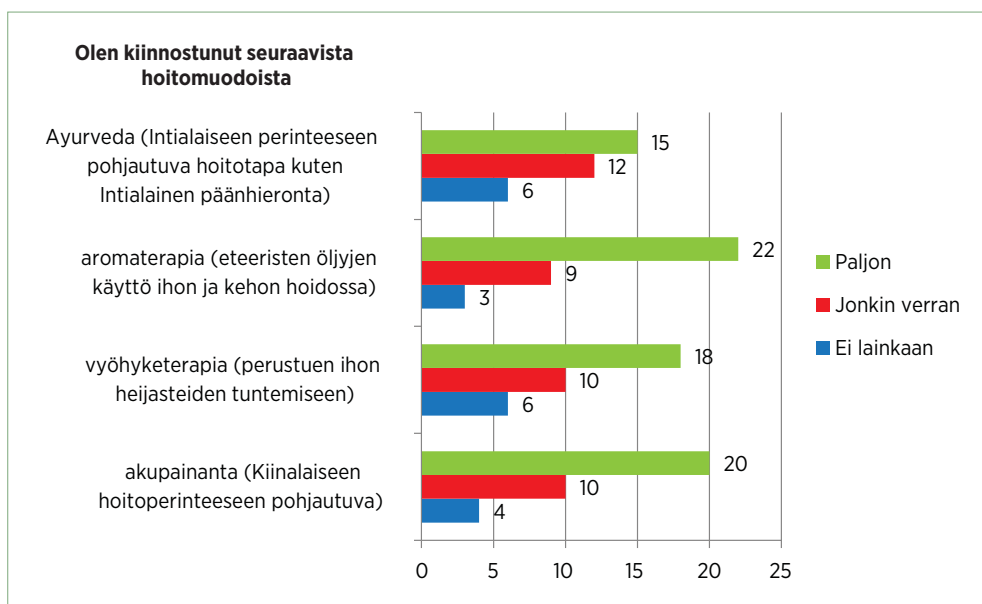

Kuvio 3. Tiedontarve luonnontuotteiden käytöstä.

Kuvio 4. Koulutuksessa saatu tieto luonnon raaka-aineista.

Kuvio 5. Kiinnostus kokonaisvaltaisia, luonnonmukaisia hoitoja kohtaan.

säädäntö kiinnosti lähes jokaista vastaajaa. (Kuvio 6.)

Kysyttäessä onko kosmetologi itse tai hänen asiakkaansa herkistynyt tai allergisoitunut jollekin tuotteelle tai ainesosille yli puolet vastaajista (54%) vastasi myöntävästi. Herkistävästä tai allergisoivista aineista mainittiin mm. seuraavia:

- hajusteet ja väriaineet
- kynsilakanpoistoaine
- ripsi- ja kulmavärit
- ripsiliimat, väriaineet
- soija, pähkinä
- useat kemialliset säilöntäaineet, parafenyleenidiamiini, emulgaattoreita
- hartsi
- lanoliini ja setyylialkoholi
- parabeenit, propyleeniglykoli
- homeet, homepöly, hiivat
- atsovärit, asterikasvit, hunaja, siitepöly, eläinpöly, hedelmähapot mehiläisvaha, laastareiden ja sidoksien liima-aineet

Avoimeen kysymykseen luonnontuotteiden hyödyntämisestä saatiin seuraavia vastauksia:

"Kosmetologin koulutuksessa luonnonmukainen hoitaminen on lapsen kengissä. Ehdotto-

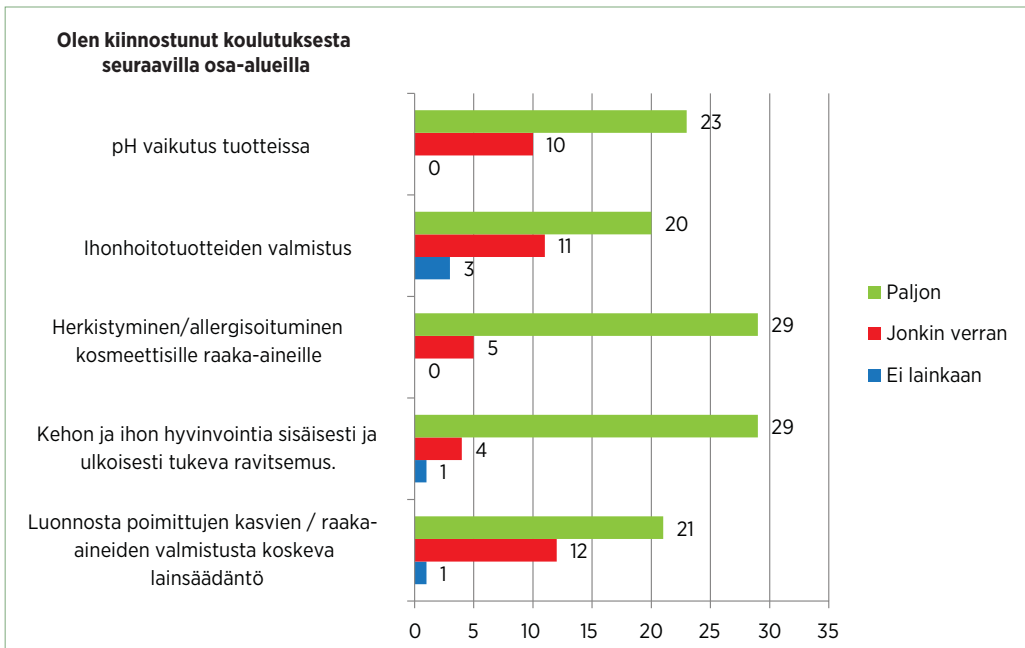
*masti pitäisi tänä päivänä olla luonnonmukaisempi vaihtoehto niille asiakkaille jotka eivät halua käyttää tavanomaista kosmetiikkaa. Harmillista että osa maahantuo-
jista puhuu tuotteidensa olevan luonnontuotteita vaikka sisältävät esim. kemiallisia säilöntäaineita."*

"Kosmetologien koulutuksessa luonnonkosmetiikan opetus lapsenkengissä, mikä on todella huono asia, sillä kuluttajat haluavat koko ajan enemmän ja enemmän tietoa."

"Euroopassa ovat laajasti käytössä, asiakkaita kiinnostaa luonnonmukaiset hoidot. Sekoitamisen suhteen tarvitaan lisää koulutusta."

"Ehdottomasti pitäisi olla tänä päivänä luonnonmukaisempi vaihtoehto niille asiakkaille, jotka eivät pysty/halua käyttää tavanomaista kosmetiikkaa. Tämä asiakaskunta kasvaa koko ajan. Itse olen lisäämässä kokoajan enemmän luonnonmukaisia tuotteita ja itse sekoitettavia hoitokokonaisuuksia, jolloin voidaan jättää pois aineet, jotka allergisoivat asiakasta."

*"Harmillista, että osa kosmetiikan maahantuo-
jista puhuu tuotteidensa olevan luonnontuotteita, vaikka tuotteet sisältävät esim. kemiallisia säilöntäaineita."*

Kuvio 6. Koulutuksen tarve eri osa-alueilla.

"Olen kiinnostunut lääkkeiden ja yrttivalmisteiden yhteisvaikutuksista. Sillä monilla asiakkailla on runsaasti lääkitystä ja näyttää vähän siltä että kaikki vaikuttaa kaikkeen, joko lääkevaikutusta lisäävästi tai vähentävästi. Aikaisemmin oli mahdollista saada lääketietokeskuksesta tietoja lääkkeitä (tilata vuosittain ilmestyvä CD-levy uusista ja poistuvista lääkevalmisteista ja niiden yhteisvaikutuksista), mutta valelääkärikohun myötä, tämä tietojensaantimahdollisuus on evätty. Tarkoitus ei ole määrätä lääkkeitä, vaan tietää että ei aiheuta asiakkaalle ja hänen lääkitykselleen haittaa, käyttämällä yrttivalmisteita hoidossa."

Yhteenvedona kyselystä voidaan sanoa, että kosmetologit ovat kiinnostuneita luonnontuotteista ja niihin liittyvistä kokonaisvaltaisista hoitomuodoista. Lisätietoja tarvitaan ja tiedon saamisen myötä myös luonnontuotteiden käyttöä ollaan halukkaita lisäämään. Täsmällistä tietoa halutaan tuotteiden ja raaka-aineiden käytöstä, luonnonkosmetiikkana markkinoitavista tuotteista, luonnosta saatavista raaka-aineista ja niiden turvallisuudesta. Kyselyyn vastanneiden määrä oli suhteellisen pieni, mutta kuitenkin se kertoo kiinnostuksesta aihepiiriä kohtaan. Kyselyn olisi todennäköisesti satu enemmän vastauksia, mikäli olisi ollut mahdollisuus lähettää kuvaus kyselystä ja linkki vastauslomakkeelle suo-

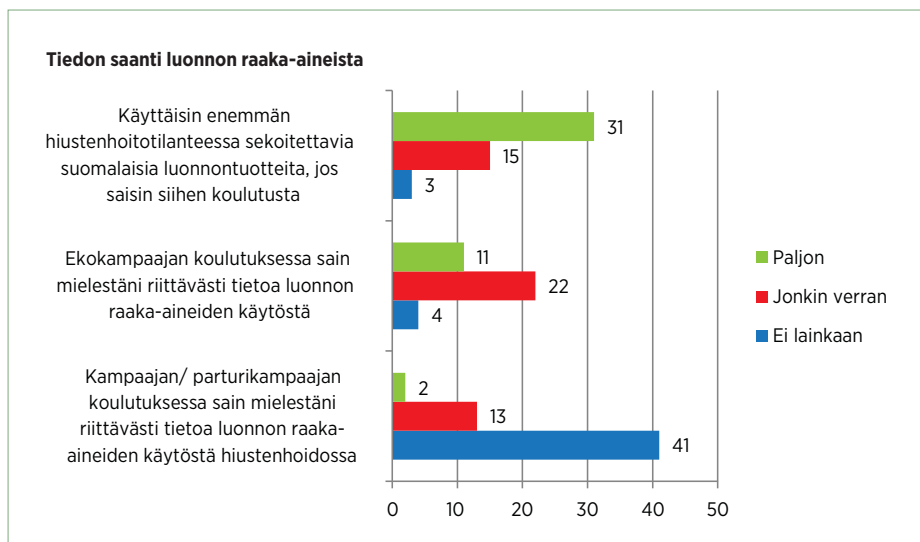
raan kaikkien kosmetologien sähköpostiin, mutta se ei tämän selvityksen puitteissa ollut mahdollista.

6.2 KAMPAAJILLE TEHDYN KYSELYN TULOKSET

Kampaajille tehtyyn kyselyyn vastasi 57 kampaajaa, joista 30 oli ekokampaajia. Kyselyllä haluttiin selvittää kampaajien ja ekokampaajien kiinnostusta ja osaamista palvella asiakasta luonnonmukaisesti ja käyttäen luonnontuotteita.

Kyselyllä selvitettiin mielipiteitä siitä, saako kampaaja- sekä ekokampaajan koulutuksessa riittävästi tietoa luonnonraaka-aineiden käytöstä hiustenhoidossa sekä suomalaisten luonnontuotteiden käytöstä. Kampaamo-opinnoissa yli kaksi kolmasosaa ei saa mielestään ollenkaan tietoa. Ekokampaajakoulutuksessa valtaosa saa mielestään jonkin verran tai riittävästi tietoa (Kuvio 7.).

Suurin osa kyselyyn vastanneista eko- ja kampaajista haluaa kehittää ja laajentaa palveluita luonnonmukaisesti, käyttämällä suomalaisia luonnontuotteita ja luonnosta saatavia raaka-aineita. Verkostoituminen suomalaisten tuottajien kanssa olisi tarpeellista. Noin kaksi kolmasosaa kampaajista ja ekokampaajista on kiinnostuneita valmi-

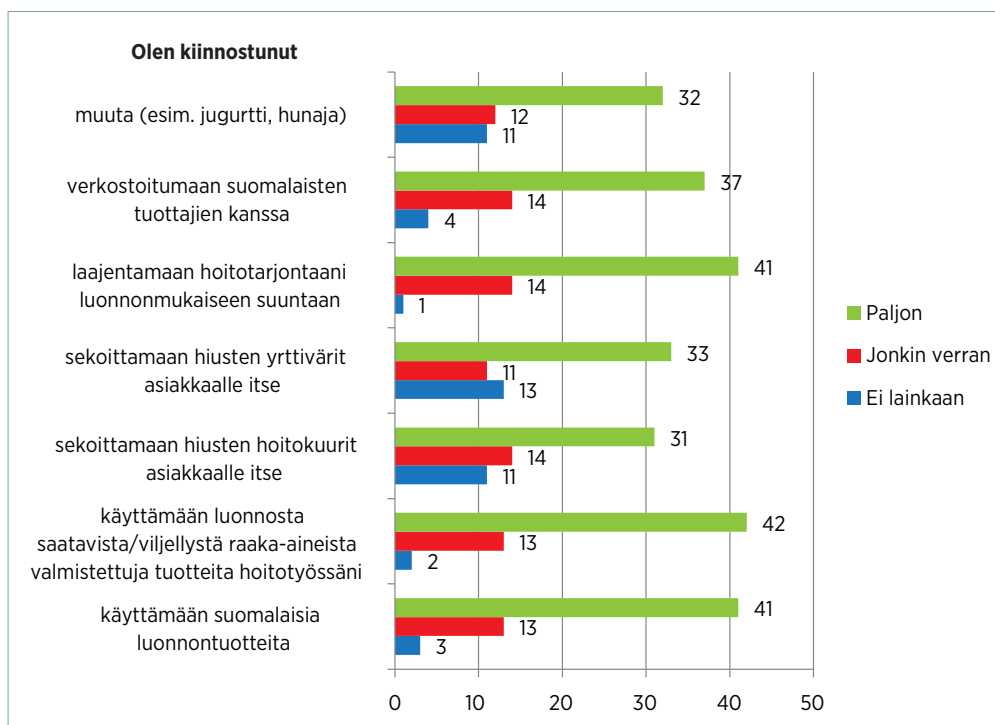

Kuvio 7. Kampaajien koulutuksessa saatu tieto luonnon raaka-aineista ja sen vaikutus niiden käyttöön.

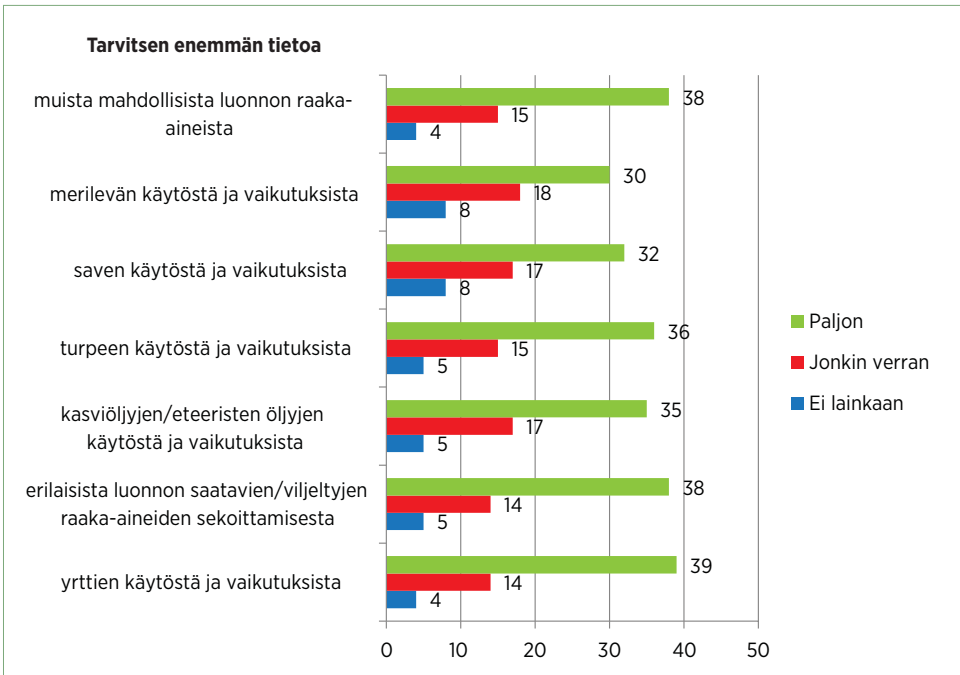
den tuotteiden käyttämisen ohella sekoittamaan hiustenhoitokuureja ja hiusvärejä itse (Kuvio 8).

Yli kaksi kolmasosaa ekokampaajista ja kampaajista kokee tarvitsevansa enemmän tietoa luonnon raaka-aineista ja niiden vaikutuksista hiustenhoidossa (Kuvio 9).

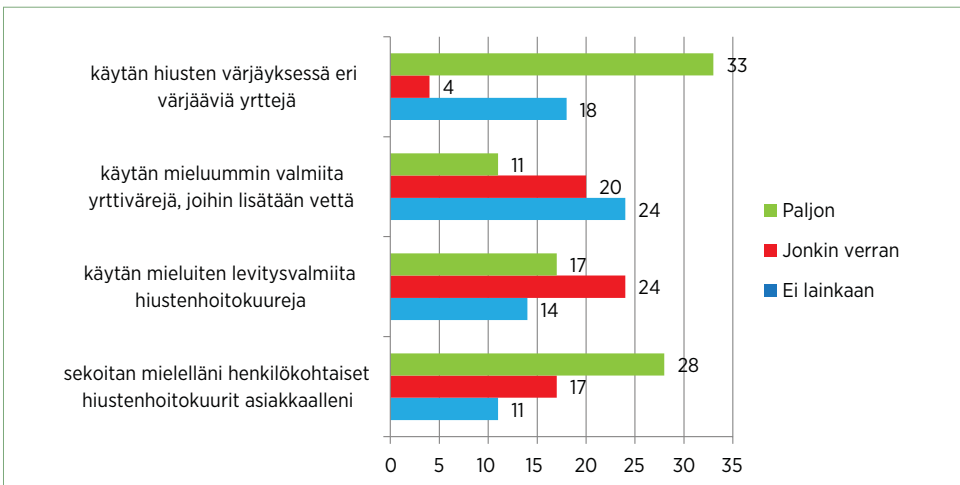
Yli puolet kampaajista sekä ekokampaajista tarjoaa jo tällä hetkellä asiakkailleen henkilökohtaisia hoitokuureja ja yrttivärejä. Heillä on myös kiinnostusta saada lisää tietoa ja koulutusta luonnonmukaisista hoitokeinoista (Kuvio 10).

Kuvio 8. Kampaajien kiinnostus luonnontuotteiden käyttöön.

Kuvio 9. Tiedontarve luonnontuotteiden käytöstä.

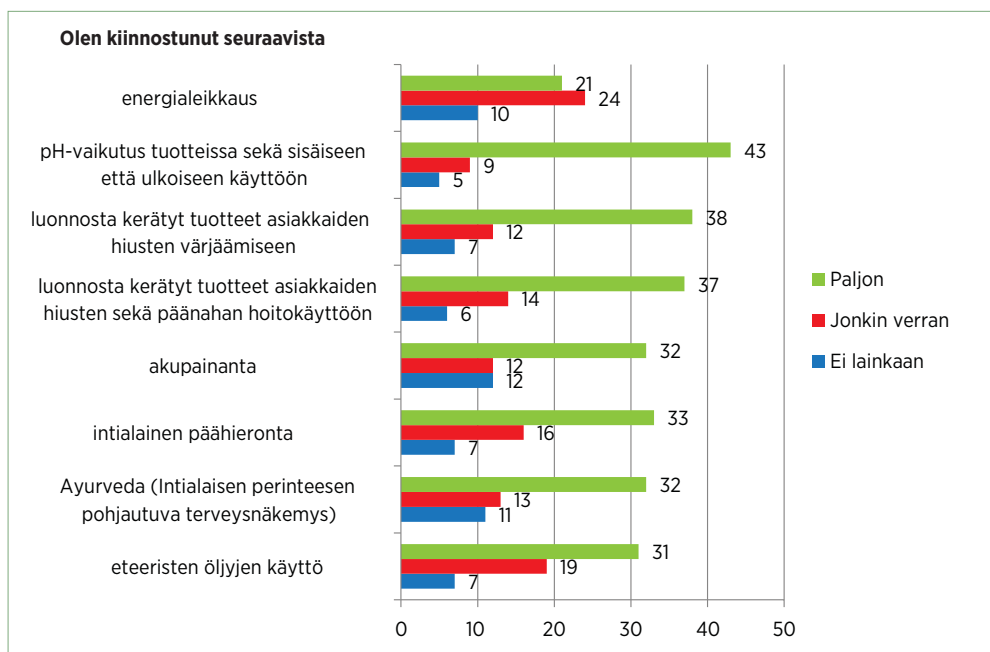

Kuvio 10. Mieluisimmat hiusten hoito- ja värjäystuotteiden käyttötavat.

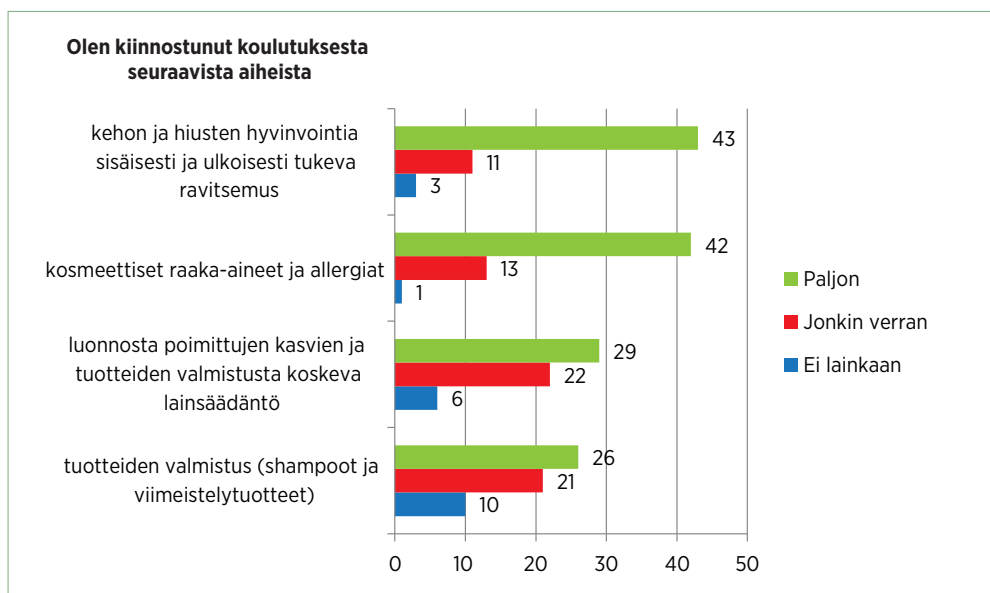
Edellisten lisäksi on selkeää kiinnostusta saada koulutusta eteeristen öljyjen käytöstä, Ayurvedasta, intialaisesta päähieronnasta ja akupisteiden käytöstä hiusten hoidon yhteydessä. Valtaosa (80%) kampaajista ja ekokampaajista on kiinnostunut luonnosta kerättyjen tuotteiden käytöstä asiakkaiden hiusten ja päänahan hoitoon sekä hiusten värjäämiseen. Suurin kiinnostus lisäkoulutuksesta kohdistui pH-vaikutukseen hoitojen ja käsittelyjen yhteydessä. Energialeikkauksen osaamisesta oli

kiinnostunut lähes puolet vastanneista kampaajista/ekokampaajista. Muita kiinnostuksen kohteita olivat ravinto-oppi ja homeopatia. (Kuvio 11.)

Lähes kaikki vastanneet olivat kiinnostuneita saamaan lisää tietoa kosmeettisista raaka-aineista ja allergioista, sekä kehon ja hiusten hyvinvointia sisäisesti ja ulkoisesti tukevasta ravitsemuksesta. Suurta kiinnostusta oli tuotteiden valmistukseen sekä lainsäädäntöön. (Kuvio 12.)

Kuvio 11. Kiinnostus kokonaisvaltaisia, luonnonmukaisia hoitokeinoja kohtaan.

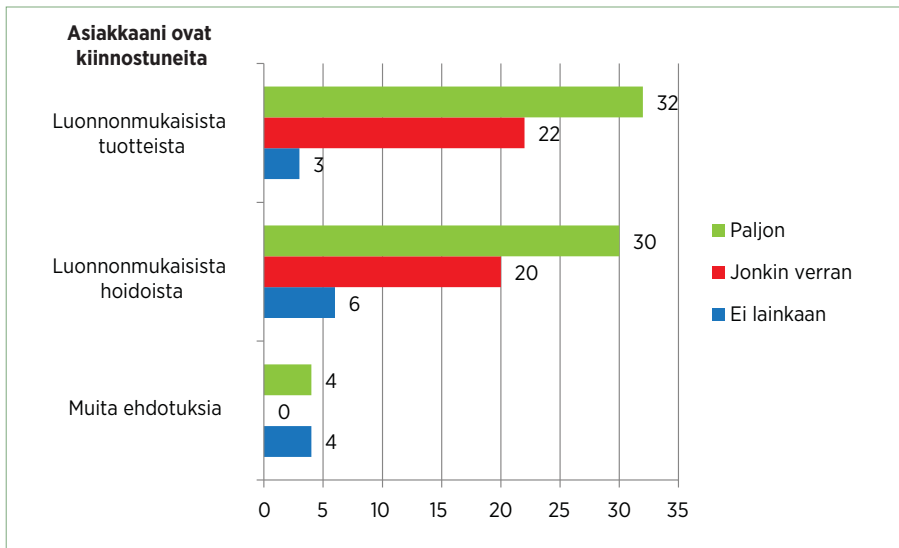
Kuvio 12. Koulutuksen tarve eri osa-alueilla.

Kyselyssä selvitettiin myös asiakkaiden kiinnostusta luonnonmukaisista tuotteista ja hoidoista, joita kohtaan asiakkailla näyttää olevan suurta kiinnostusta. (Kuvio 13.) Avoimissa vastauksissa tuli esiin, että luonnollisesta, luonnonmukaisesta, luomusta, ravinnosta ja itse tehdyistä ekologisista tuotteista kysytään paljon ja että asiakkailla on

myös halua oppia itse tekemään omia luonnonmukaisia hiustenhoitotuotteita.

Kyselyssä selvitettiin, onko kampaaja itse tai asiakas allergisoitunut tai herkistynyt jollekin tuotteille tai ainesosille. Vastausten mukaan herkistymisiä tai allergisoitumista oli seuraaville:

Kuvio 13. Asiakkaiden kiinnostus luonnontuotteita ja luonnonmukaisia hoitoja kohtaan.

- kestovärit ja synteettiset hiusvärit, parafenylidiamidi
- vaalennusjauhe
- tioglykolihappo
- akrylaatit
- formaldehydi
- säilöntäaineet
- hajusteet
- tuoksut
- eteeriset öljyt
- indigo
- manteliöljy

Vastaajilta kysyttiin myös: "Mitä muuta haluat kysyä tai kertoa luonnontuotteiden hyödyntämiseen liittyen". Vastauksista muutamia esimerkkejä:

"Eniten askarruttaa lainsäädännölliset kysymykset. Saanko esim. ilman erillistä yrttikoulutusta myydä keräämiäni yrtejä?"

"Onko jo olemassa lainsäädäntöä luonnosta itse kerättyjen aineksien käytöstä asiakastyössä?"

"Olen joutunut allergian vuoksi lopettamaan kampaajan ammatin 1994. Nyt palaan takaisin alalle ekokampaajankoulutuksen avulla."

"Kysymyksistä jotkin ovat täysin epävalideja, sillä kysytään haluanko toimia lainvastaisesti (esim. suorana luonnosta asiakkaan päähän laitettavat yrte tms.) Olisi hienoa, jos saataisiin oikeasti luonnonmukaisia tuotteita – mutta se ei ole mahdollista turvallisuussyistä"

"Svårt att svara på grund av att enkäten enkelt är på finska."

6.3 KESTÄVÄN KEHITYKSEN OSAAMISTARPEET HIUSALAN OPPILAITOKSISSA

Fortbildningscentrum Practicum on ollut mukana Opetushallituksen rahoittamassa hankkeessa, jossa tavoitteena on kehittää kestävää kehitystä kampaajaopiskelijoille. (Practicum 2012) Hankkeessa selvitettiin, millä tasolla kestävä kehitys on integroitu kampaajaopiskelijoille kouluissa tekemällä tammikuussa 2013 kysely ammatillisten oppilaitosten kampaaja-opettajille. Kyselyssä haluttiin selvittää, miten kestävä kehitys toteutetaan koulussa ja millä tavalla opettajat toivovat saavansa lisää tietoa kestävästä kehityksestä. Kysely lähetettiin 88 ammatilliseen oppilaitokseen, joista neljännes vastasi.

Valtaosan (3/4) mielestä oli tarvetta kehittää kestävää kehitystä koulussa, neljänneksen mielestä tarvetta oli jonkun verran. Tietoa kestävästä kehityksestä ja tukea kestäväen kehityksen integroimiseen kouluissa haluttiin seuraavasti:

- Osallistua Opetushallituksen järjestämien hius- ja kauneusalan kehityspäivien yhteydessä kestäväen kehityksen luento tai työpajaan (14 kpl)

- Koulumme tarpeiden mukaan räätälöity seminaari-/workshoppäivä, jonka teemana on kestävä kehitys (12 kpl)
- Osallistua kampaajaopettajille järjestetyille kestävän kehityksen luennolle hiusalan tapahtumien yhteydessä (11 kpl).

Lisäksi kommentoitiin tai toivottiin seuraavia asioita:

- *"Opetusmateriaalia liittyen tähän olisi loistavaa saada. Lisäksi ammattilaisten tietoisuutta näissä asioissa olisi lisättävä. Tähän liittyen myös kampaamoihin ja TP-paikkoihin voisi olla lähetettävää materiaalia."*
- *"Meillä on järjestetty jätteiden lajittelupiste työsaleihin, mutta opiskelijoiden on vaikea hahmottaa mihin laatikoon mikin jäte laitetaan. Kiireessä ne laitetaan mihin sattuu. Puitteet on hallussa, mutta asian vakavuus haastavaa saada opiskelijoiden mieleen."*
- *"Meillä on myös tehtynä lajitteluopas kirjallisen ja selkokieliset/kuvalliset ohjeet seinillä. Asennekasvatusta siis enemmän tarvitaan."*
- *"Olen toiminut alalla useita vuosikymmeniä ja seurannut sen muutosta. Nykyisin pohdin, miten kestävää kehitystä voitaisiin toteuttaa alalla, jossa uusia kosmeettisia ja kemiallisia aineita tulee aina vain kiihtyvällä nopeudella. Miten pysyt tuotetrendissä mukana ja noudatat kestävää kehitystä. Näihin asioihin haluaisin «valaistusta» ja viisautta."*
- *"Kiitos ajatusten herättämisestä. Huomaan, että innostuin aiheesta. Aihe on ollut vähän taka-alalla vaikka olen juuri opiskelijoiden kanssa tekemässä tehtävää jätteiden kierätyksestä. Tutustun ehdottomasti sivustollenne ja kiitos kun olette tehneet tätä työtä kaikkien hyväksi."*
- *"Ehdottaisin jotain kirjasta/opusta aiheesta. Uskoisin, että sille olisi käyttöä ja moni alan koululaitos sen hankkisi."*
- *"Isossa KY-organisaatiossa pieni hiusala hukkuu massaan toiveineen -> pitäisi olla yhtenäisen linja kuntayhtymässä"*
- *"Oikein hyvä, että kehitetään!"*
- *"On hankalaa lähteä liikkeelle yhden (hius) osaston halusta parantaa/kehittää toimintaa. Liikkeelle lähtö yhteisesti koko amiksessa tai esimiestasolta helpompaa."*
- *"Jos jollakin on valmista matskua asiasta niin olisi hyvä laittaa jakoon ja kiertoon, muillekin iloksi ja hyödyksi."*

6.4 OSAAMIS- JA KEHITTÄMIS-TARPEET KAUNEUDENHOITO-JA HIUSALALLA

6.4.1 TULEVAISUUDEN OSAAMIS-TARPEET KAUNEUDENHOITO- JA HYVINVOINTIPALVELUISSA

- Tulosten pohjalta yksi tärkeimmistä tekijöistä on **tiedon lisääminen luonnonmukaisen hoitamisen mahdollisuuksista**. Alan toimijoilla tulisi olla hyvät tiedot luonnosta saatavista raaka-aineista, tuotteista ja hoitomenetelmistä, joiden perusteella he osaavat toimia omalla alallaan ja samalla välttää voimakkaimpia allergisoivia kosmetiikan raaka-aineita. Myös asiakkaiden tieto ja odotukset ovat koko ajan kasvaneet tällä alueella, mikä lisää osaamistarpeita.
- Suomalaisen, luonnonmukaisten tuotteiden ja raaka-aineiden monipuoliset vaikutusmahdollisuudet ja käyttötavat ovat vanhaa suomalaista tietoa. Suomessa tulisi panostaa **tutkimukseen**, jolloin opetus voisi pohjautua tutkittuun tietoon.
- **Perinteisen luontaislääketieteen/vaihtoehtoisten hoitomuotojen hyödyntäminen**. Raja kauneudenhoidon, hyvinvointipalvelujen ja terveydenhoidonkin piiriin luettavien hoitomuotojen välillä on epätarkka. Ulkoinen kauneus ei ole erillinen osa ihmistä, vaan heijastaa elintapoja ja kehon toimintojen harmoniaa. Hyvinvoiva ihminen on kaunis. Ihminen on kokonaisuus jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen.
- Lähiluonnosta saatavien luonnontuotteiden käyttö sisäisesti että ulkoisesti ja käyttöön liittyvät lainsäädännön vaatimukset.
- Verkostoituminen paitsi kauneudenhoitoalan että luonnontuotealan kesken, myös muiden aihepiiriä sivuavien alojen kanssa: palvelu-, sosiaali- ja terveys- ja liikunta-alat.

6.4.2 OSAAMISEN PAINOPISTEALUEIDEN MUUTOKSET

- Asiallinen tieto kemikaalien vaikutuksista ihmisiin sekä alan ammattilaisille että kuluttajille
- Osaamisen laajentaminen luonnontuotteiden käyttöön ja luonnonomukaiseen hoitamiseen ja niiden avulla oman alansa kehittämiseen
- Hiusten turvalliset värjäysmenetelmät ja kotimaisten luonnon raaka-aineiden käyttömahdollisuudet (Kuva 6.)
- Luonnon- ja synteettisten aineiden vertailemisen taito
- Ravinnon ja ruokailun vaikutukset sisäiseen ja ulkoiseen hyvinvointiin
- Luontoon tukeutuvien hyvinvointipalveluiden kehittäminen eri kohderyhmille
- Kosmetologin ja kampaajan tarjoamien virkistys- ja voimaantumispalvelujen liittäminen osaksi yhteiskunnallista hyvinvointipalvelujen kenttää.

Kuva: Birgitta Partanen

Kuva 6. Hiusalan osaamistarpeista nousi esiin erityisesti luonnon raaka-aineiden käyttö värjäämisessä. Kuvassa Ekokampaaja levittämässä kasviväriä asiakkaan hiuksiin.

6.4.3 KOKONAAN UUDET PAINOPISTEALUEET

- Kotimaisten luonnontuotteiden käyttö ihon-, hiusten- ja keuhkohoidossa
- Ihon akupisteiden hyödyntäminen luonnonomukaisessa hoitamisessa
- Yrttikylpyjen ja -hauteiden ja vyöhyketerapian yhteiskäyttö virkistävänä ja aktivoivana menetelmänä
- Luonnontuotteiden sisäisen käyttö ja sen ohjaaminen.

6.4.4 TYÖELÄMÄN TARVITSEMAT KOKONAAN UUDENLAISET OSAAMISKOMBINAATIOT:

- Suomalaisen luonnontuotealan, kauneudenhoitoalan ja hiusalan verkostoituminen
- Osaamisen yhdistäminen: luonnontuotteiden myyntipisteiden, kauneushoitoloiden ja kampaamoiden yhteisyritykset
- Ihonhoidollisen, hiusten- ja päänahanhoidollisen tiedon ja luonnontuotteiden käytön itsehoitomenetelmien kurssitusta tavalliselle kuluttajalle
- Luonnontuotteiden hyödyntäminen ihmisen ikääntymistä hidastavana tekijänä
- Hiusalan spahoitojen kehittäminen.

6.5 OSAAMIS- JA KEHITTÄMISTARPEET LUONNONTUOTEALALLA

Luonnontuotealan osalta uudistuvien tutkintojen perusteet mahdollistavat myös hyvinvointialan rajapintaan suuntautuvan toiminnan ja yhteistyön kehittämisen. Näitä mahdollisuuksia vain tulisi osata hyödyntää. Koulutusta järjestäville oppilaitoksille tulisi turvata resurssit koulutuksen kehittämiseen.

Tarvitaan:

- kouluttajien täydennyskoulutusta ja työelämäjaksoja
- mahdollisuuksien esilletuontia oppilaitoksissa ja kentällä
- muista tutkinnoista poimittavien osien valintaan kannustamista
- varmistetaan tarjottavien tutkinnon osien soveltuvuuden varmistamista sivuaville aloille, kuten hiusalalle ja kauneudenhoitoalalle
- oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen kehittämistä
- työelämäyhteyksien yms. verkostojen kehittämistä yli toimialarajojen

- koulutusalojen yhteistyötä
- osallistumista tuotekehitys- ja kehittämis-hankkeisiin ja yrityshautomotoimintaan.

6.6 YHTEISET OSAAMISTARPEET ERI ALOILLA

Kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealan tutkinnoissa nousi esiin yhteisiä osaamistarpeita, jotka koskivat luonnontuotteiden kosmetiikkakäytön mahdollisuuksia, käytön turvallisuutta ja käyttöä säätelevää lainsäädäntöä. Haasteena nähtiin erityisesti lainsäädännön tulkitseminen. Kysymyksiä heräsi elintarvikekelpoisten raaka-aineiden käytöstä asiakkaiden hiuksiin ja ihoon sekä asiakkaalle sekoitettavista, henkilökohtaisista yrttiväreistä, lähiympäristössä olevien luonnontuotteiden hyödyntämisestä hiusten sekä ihon hoidossa sekä siihen tarvittavista luvista.

Tutkinnoissa voisi lisätä eri alojen yhteistyötä useiden teemojen osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Osaamisen syventämisen tarve eri osa-alueilla on erilainen alasta riippuen. (Taulukko 2). Lisäksi markkinointiin ja verkostoitumiseen liittyvää osaamista tulisi kehittää osallistumalla yhteistyössä erilaisiin tapahtumiin, kuten messuille. Markkinointiin liittyen myös asiallinen tieto viherpesusta on tarpeen kaikilla selvityksen aloilla.

Työryhmätyöskentelyssä nousi esiin eri alojen kontaktipintojen laajentamisen merkitys. Eri alojen yhteistyö koettiin hedelmälliseksi ja uusia mahdollisuuksia avaavaksi. Erityisen tärkeänä nähtiin eri alojen konkreettisten tapaamismahdollisuuksien luominen ja yhteistyön rakentaminen tapaamisen avulla sekä koulutus- että yritys kentällä.

Taulukko 2. Eri alojen yhteiset osaamistarpeet.

OSAAMISTARPEET	
Kestävä kehitys	
Luonnontuotteet ja niiden vaikutus sisäiseen että ulkoiseen käyttöön	
Sertifioitu luonnonkosmetiikka ja INCI-tuntemus	→ Syventyminen kam-paajille sekä kosmetologil-le erikseen
Yrtit ja niiden hoidolliset vaikutukset (ekokam-paajille erikseen värjäävä vaikutus)	
Yrttien kerääminen ja säilyttäminen	→ Syventyminen luon-nontuotealalle erikseen
Luonnon eri raaka-aineet ja hoitava vaikutus	→ Syventyminen kam-paajille sekä kosmetologil-le erikseen
Kokonaisvaltaisia hoitoja esim. Ayurveda ja intialai-nen päähieronta	→ Syventyminen kam-paajille sekä kosmetologil-le erikseen
Tuotteiden valmistami-nen luonnosta saatavista raaka-aineista	→ Syventyminen luon-nontuotealalle erikseen
Tuotteiden turvallisuus	
Tuotteiden ja kasvien pH:n vaikutus sisäisessä ja ulkoisessa käytössä	
Kosmetiikkalainsäädäntö	
Allergiat ja yliherkkyys	

Selvityksessä tarkasteltiin eri tutkintojen rajapintoja ja osaamistarpeita ottaen huomioon palveluiden ja tuotteiden kysynnän kehityssuunnat, lainsäädännön asettamat vaatimukset ja turvallisuuden liittyvät näkökulmat.

7. EHDOTUKSIA JATKOTOIMENPITEIKSI

TUOTTEIDEN, PALVELUIDEN JA TYÖYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

- Asiakkaiden kysyntää vastaavien luonnonmukaisten tuotteiden ja palveluiden kehittäminen
- Pienimittakaavaisen tuotekehityksen edellytysten (mm. lainsäädäntö) selvittäminen ja niistä tiedottaminen
- Omien, paikallisiin raaka-aineisiin perustuviin tuotteiden kehittäminen
- Uusien tuotteiden kehittäminen, esim. kasvivärit Suomen luonnosta
- Tuki kestävän kehityksen mukaisen yritystoiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen
- Kampaajien työympäristön kehittäminen turvallisemmaksi kemikaalikuormitusta vähentämällä
- Palveluiden kehittäminen huomioiden työssä jaksaminen ja ravitsemuksen, levon ja liikunnan ym. elämäntapojen merkitys
- Eri alojen (luonnontuote-, kauneudenhoito- sekä hiusalan) osaamisen yhdistämisen sekä syventyminen kokonaisvaltaiseen hoitamiseen.

KOULUTUS JA TUTKINNOT

- Asiakkaiden kysyntää vastaavien luonnonmukaisten tuotteiden ja palveluiden opetuksen sisällyttäminen tutkintoihin johtaviin koulutuksiin
- Osia ekokampaajan koulutuksesta tutkinnon osaksi hiusalan perustutkintoon
- Ekokampaajan täydennyskoulutuksen eri opintokokonaisuuksien syventäminen sekä laajentaminen tutkintoihin valmistaviin koulutuksiin, esimerkiksi valinnaiseksi tutkinnon osaksi hiusalan ammattitutkintoon
- Osia ekokampaajien koulutuksesta hiusalan erikoisammattitutkintoon pakollisiin tutkinnon osiin 2 (Yritystoiminnan kehittäminen) sekä 3 (Hiusalan kehittäminen)
- Kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävän, sisäistä ja ulkoista kauneutta tukevan osaamisen huomioiminen tutkintoon johtavissa koulutuksissa myös työssä jaksamisen näkökulmasta

- Eri alojen (luonnontuote-, kauneudenhoito- sekä hiusalan) yhteistyön lisääminen
- Luonnonmukaisten tuotteiden ja menetelmien käytön lisääminen kauneudenhoitoalan tutkintoon johtaviin koulutuksiin
- Yhteisiä, kestävää kehitystä tukevia tutkimonosia kauneudenhoito-, hius- ja luonnontuotealan tutkintoihin valmistaviin koulutuksiin
- Hiusalan ja kauneudenhoitoalan opettajille koulutusta, joka tukee kestävää kehitystä sekä avaa käsitteitä ja niiden sopivuutta opetukseen
- Luonnosta saatavia aineita käyttäville kauneudenhoidon ammattilaisille kursseja, jotka antavat pätevyyden kerätä, säilöä ja käyttää esim. yrttejä jne, pätevyyden osoitukseksi ”yrttipassi” vrt. poimijakortti tai hygieniapassi
- Luonnon- ja luomukosmetiikkatuotteiden kehittäminen valinnaisiksi tutkinnon osiksi erikoisammattitutkintoihin
- pH:n sisäinen ja ulkoinen vaikutus tuotteissa sekä hoidoissa.
- Asiallista tietoa voimakkaiden kemikaalien riskeistä ja riskien ennaltaehkäisemistä
- Koulutusta pienyrittäjille ja mukaan tutkintoihin siitä, kuinka lainsäädännölliset asiat hoidetaan pienimuotoisessa valmistuksessa ja turvallisuus varmistetaan hyvien tuotantotapojen mukaisesti.

TUTKIMUS

- Luonnosta saatavien raaka-aineiden turvallisuuden tutkiminen
- Luonnosta saatavien raaka-aineiden tuoreena käyttämisen tutkimus
- Luonnosta saatavien raaka-aineiden soveltuvuusmahdollisuuksien tutkiminen erilaisilla menetelmillä (uuttaminen, kuivaaminen, jauhaminen ym.)
- Luonnosta saatavien raaka-aineisiin liittyvän perinnetiedon oikeellisuuden selvittäminen tutkimuksella
- Eurooppalaisen ja pohjoismaisen CAM-tutkimuksen hyödyntäminen
- CAM-tutkimusta tekevän laitoksen perustaminen Suomeen.

ERI ALOJEN YHTEISTYÖN LISÄÄMINEN JA TIEDOTTAMINEN

- Yhteistyön kehittäminen yhteisten tapahtumien ja tapaamisten avulla. Tulevaisuuden yhteistyönäkymien avaaminen käynnistäminen kaikkien kolmen alan yhteisillä opettajien koulutuspäivillä, joilla tutustutaan kunkin alan näkemyksiin yhteistyömahdollisuuksista
- Tiedottaminen opettajille Opetushallituksen koulutus- tai seminaaripäivillä, jotka on suunnattu kauneudenhoito- ja hiusalan opettajille ja sisältävät luonnontuotteisiin ja menetelmiin tutustumista, esimerkiksi "workshop" tai "hyvän olon päivä" jossa yhdistetään tietoa ja käytäntöä eri aloilta
- Rajapintatarkasteluun ravitsemus ja vaihtoehdotiset hoitomuodot.

TULEVAISUUDEN VISIOITA

- Koulutuksessa ja opetuksessa työelämän vi-
sioiden lisääminen, klustereiden lisääminen
niin, että kaikki olisi saman katon alla
- Ekokampaaja- ja ekokosmetologitutkinto
- Yhteinen pohjoismainen tai eurooppalainen
ekologisesti suuntautunut ammattitutkinto
kauneudenhoitoalalle
- perus- tai ammattitutkinnon suorittaneille
jatkokoulutus ja -tutkinto (ekokosmetologi,
ekokampaaja), jossa olisi mahdollisesti ensin
yhteinen osio hius- ja kauneudenhoitoalalle,
yhteistyössä luonnontuotealan kanssa, ja sen
jälkeen ammatillisesti eriävät osiot
- Vaikuttaminen kosmetiikkalainsäädäntöön
niin, että myös pienyrittäjät pystyvät tuotta-
maan raaka-aineita ja valmisteita tuoteturval-
lisuusnäkökulma huomioiden
- Yhteistyön kehittäminen mahdollisuuksien
kartoittaminen kauneusklinikoiden, ihotauti-
lääkärien ja erilaisten hoitolaitosten kanssa.
- Kauneushoitolassa tai parturi-kampaamossa
myynnissä valmiita yrittiseoksia, teelaatuja
tai vastaavia kuuriluontoista itsehoitoa varten
→ ennaltaehkäisevä ja hoitava vaikutus ihon,
hiusten, kynsien ja kehon terveyteen, mikä vai-
kuttaa myös ulkoiseen kauneuteen.

LÄHTEET

ASIAANTUNTIJALAUSSUNNOT:

Kousa, P. 2013
Lagerholm, J. 2013
Lahtinen, M. 2013.
Nuotio, U. 2013.
Raipala-Cormier, V. 2013.
Westerberg, Alex. 2013.

MUUT LÄHTEET:

- ANH. 2010. Alliance for Natural Health. ANH Feature: Ground-breaking CAM Interest Group meeting in European Parliament. <http://www.anh-europe.org/news/ground-breaking-cam-interest-group-meeting-in-european-parliament>
- Axelsons. 2013. Axelsons Ekofrisörutbildning. Studieplan 2013. http://www.axelsons.se/uploads/PDF/Studieplan_Ekofrisr_2013.pdf 13.6.2013
- Cambrella. 2013. The roadmap for European CAM research. <http://www.cambrella.eu/home.php?il=44&l=deu2> 20.6.2013
- CNC 2013. Certified Natural Cosmetics, http://www.kontrollierte-naturkosmetik.de/e/index_e.htm 20.6.2013
- CPNP 2012. Käyttöopas. Kosmeettisia valmisteita koskevien ilmoitusten portaali Cosmetic Products Notification Portal (CPNP) Päivitetty 9.1.2012. http://ec.europa.eu/consumers/sectors/cosmetics/files/pdf/cnpn_user_manual_fi.pdf 20.6.2013
- CPNP. 2013. Tutorial to request access on CPNP. <https://webgate.ec.europa.eu/cnpn> 20.6.2013
- BDIH. 2013. BDIH Certified Natural Cosmetics. Trend to Natural Cosmetics. Bundesverband der Industrie- und Handelsunternehmen. Viitattu 28.4.2013.
- DFKF. 2013. Dansk Frisör& Kosmetik Forbund. <http://www.dfkf.dk/uddannelse/ehc-europe-an-hairdressing-certificate.html> 13.6.2013
- Dougans, I. 1996. Complete Reflexology, therapeutic foot massage for health and well-being, Element books.
- DR. 2013. Forbund vil gå rettens vej mod hårfarveproducenter. <http://www.dr.dk/Nyheder/Penge/Jobliv/2010/07/27/111415.htm> 13.6.2013
- EC. 2013a. Frequently asked questions. http://ec.europa.eu/consumers/sectors/cosmetics/cnpn/index_en.htm 20.6.2013
- EC. 2013. European Commission Health and Consumers. <http://ec.europa.eu/consumers/cosmetics/cosing/>
- EU 2009. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1223/2009 kosmeettisista valmisteista <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:342:0059:0209:fi:PDF>.
- Haarmann, F. 2012. Sertifioitu Ekokampaamo. Ekofrisör/ ekokampaaja. Kehittämistyö. Yrkesinstitut Practicum.
- Helin, K. 2009. Täydentävien hoitomuotojen monipuolinen kenttä. Kuvaus kahdeksasta yleisimmin käytetystä täydentävästä hoitomuodosta Suomessa. Luonnonlääketieteen Keskusliiton selonteko Sosiaali- ja terveysministeriön vaihtoehto- ja täydentävien hoitomuotojen lainsäädännön tarpeita selvittävälle työryhmälle. Raportti 1.2009. http://www.lkl.fi/uutiset/Taydentavien_hoitomuotojen_moniulotteinen_kentta2632009.pdf
- Herbian. 2012. Kotisivut. <http://www.herbian.com/edu.html> 7.6.2013
- Ingham, E. D. 1984. Stories the feet can tell, thru Reflexology. Ingham publishing Inc.
- Friekosör. 2013. Kotisivut. <http://www.friekosor.com> 13.6.2013
- Grön Frisör. 2013. Kotisivut. <http://www.grönfrisör.se> 13.6.2013
- Kainu, O. 2009. Osaamisen tunnistaminen ja ennakointi hiusalalla 2020. Opinnäytetyö. Palveluliiketoiminnan koulutusohjelma, ylempi AMK. Turun ammattikorkeakoulu. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7692/Kainu_Oili.pdf?sequence=1 12.6.2013

- Kinnunen, N. 2010. Nutrikosmetiikka – kauneudenhoitoalan tulevaisuutta vai ohimenevä ilmiö? Opinnäytetyö. Kauneudenhoitoala, Laurea-ammattikorkeakoulu. <http://publications.theseus.fi/handle/10024/13292>
- Korhonen, H. ja Pöyhönen, A. 2010. Vaihtoehtoiset hoitomuodot. Käyttökokoemuksia ja asenteita ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma, terveydenhoitotyön sv. Mikkelin ammattikorkeakoulu. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21361/Vaihtoehtoiset%20hoitomuodot.pdf?sequence=1>
- Koukkula R. (Toim.). 2011. Luontaishoidoista terveyteen liittyvää hyvinvointia. Luontaishoidon palveluita Lapista ammattitaitoisesti ja turvallisesti 2009 – 2011 hankkeen raportti. Lapin ammattiopisto. Rovaniemi. <http://www.lao.fi/loader.aspx?id=bd4a3869-c4c8-4e53-b568-fb57061ceb28>
- Kyander, B. 2013. Barbro Kyander – min väg till ekofrisör <http://vimeo.com/55509378> 7.6.2013
- Kärppä, J., Laurila, T ja Lundgren, K. 2011. Kestävää ammatillista koulutusta. Raportit ja selvitykset 2010:7. 2, PAINOS. Helsinki: Opetushallitus.
- Laitinen, J. ja Laitinen, M. 1981. THS akupunktio, WSOY.
- LKL ry. 2011. LKL ry:n esitys Sosiaali- ja terveysministeriölle 24.3.2011. <http://www.lkl.fi/laki/lkl-ryn-esitys-sosiaali-ja-terveysministeriölle-2432011>. 20.6.2013
- Lysdal, S. H., Sosted, H. Andersen, K. Johansen, J. D. 2011. Hand eczema in hairdressers: a Danish register-based study of the prevalence of hand eczema and its career consequences. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1600-0536.2011.01935.x/abstract;jsessionid=F940D9268C8DDE6696A3DECDD8FE7E58.d02t04>
- Miller, L. ja Miller, B. 1995. Ayurveda and Aromatherapy. Lotus Press.
- Niemi, S. 2013. Luonnonkosmetiikka valtaa alameikkihyilyiltä. Luonnonkosmetiikan kysyntä räjähtänyt kasvuun. Maaseudun tulevaisuus. Helsinki: Viestilehdet. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ymp%C3%A4rist%C3%B6/luonnonkosmetiikka-valtaa-alameikkihyilyilt%C3%A4-1.37442> Viitattu 29.4.2013.
- Nystén, A. 2011. Kemikaalikimaran hiusväriopas. Blogi. <http://kemikaalikimara.blogspot.com/2011/12/kemikaalikimaran-hiusvario-pas.html> 13.6.2013
- Nystén, A. 2012. Luento ekokampaajille. Prakticum, Helsinki. syksy 2012.
- Onnela, T. 2008. Ruotsi-Suomen ensimmäinen lääkärikirja suomennettu. <http://agricola.utu.fi/keskustelu/viewtopic.php?f=5&t=1765> 13.6.2013
- Opetushallitus. 2009a. Kauneudenhoitoalan perustutkinto 2009. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Määräys 26 / 011 / 2009. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/110509_Kauneudenhoitoalan_perustutkinto_2009.pdf
- Opetushallitus 2009b: Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaaja. Ammatillisen tutkinnon perusteet . Määräys 27/011/2009. http://www.oph.fi/download/110506_Hiusalan_perustutkinto_2009.pdf
- Opetushallitus. 2011. Kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkinto 2011. Näyttötutkinnon perusteet. Määräys 31 / 011 / 2011. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/138621_Kauneudenhoitoalan_eat_2011.PDF 20.6.2013
- Opetushallitus 2012a. Hiusalan ammattitutkinto. Näyttötutkinnon perusteet. Määräys 12/011/2012. Määräykset ja ohjeet 2012:7. http://www.oph.fi/download/140721_Hiusalan_at_2012_LR963469.pdf 20.6.2013
- Opetushallitus 2012b. Hiusalan erikoisammattitutkinto. Näyttötutkinnon perusteet. Määräys 42/011/2012. Määräykset ja ohjeet 2012:48. http://www.oph.fi/download/144324_Hiusalan_eat_2012.pdf 20.6.2013
- Opetushallitus 2012c. Luonto- ja ympäristöalan ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategia. Raportit ja selvitykset 2012:14. http://www.oph.fi/download/143316_Luonto-ja_ymparistoalan_ammattillisen_koulutuksen_kehittamisstrategia.PDF 20.6.2013
- Opetushallitus 2012d. Finecvet suunnan näyttäjänä – Kokeilusta käyttöönottoon! Oppaat ja käsikirjat 2012:3. http://www.oph.fi/download/143706_Finecvet_suunnan_nayttajana_3.pdf
- Organic Color Systems. 2013. Kotisivut. <http://www.organiccolorsystems.com/salon-products/organic-color-systems-packages/>
- Partanen, B. ja Mether, M. 2013. Vihreä trendi nousussa hiustenhoito- ja kauneudenhoitoalalla. Pinni nro 2–3 2013. Lareas Oy. Helsinki.

- Poppius, S. ja Vitali, M. 2012. Mitä tarkoittaa Grön Salon/ Safe Hair Salon ja mitä hyötyä siitä voisi olla? Ekofrisör/ ekokampaaja. Kehittämistyö. Yrkesinstitut Prakticum
- Prakticum. 2012. Terveys- ja ympäristökampaaja. <http://gronfrisor.substans.fi/wp-content/uploads/2012/05/Kestävä-kehitys-kampaajalle-Terveys-ja-ympäristökampaaja2.pdf> 7.6.2013
- Pro luonnonkosmetiikka ry. 2013. Kotisivut. <http://www.luonnonkosmetiikka.fi/> 7.6.2013
- Pylväs, L. ja Roisko, H. 2012. Kauneudenhoitoalan laadullinen ennakoitiselvitys. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö, Ammattikasvatus. http://www.oph.fi/download/141376_Kauneudenhoitoalan_ennakoitiselvitys_30_4_2012.pdf 7.6.2013
- Raipala-Cormier, V. 2010. Luonnonkaunis. Yrtit ja luontaishoidot naisen kauneuden ja terveyden tukena. 2. p. WSOY. ISBN10: 9510265845, ISBN13: 9789510265840.
- Rajahalme, K. 2013. Tiden efter ekofrisörstudier-na. vimeo.com/66145344 20.6.2013
- Ruralia. 2012. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Laadukasta liiketoimintaa luonnosta. <http://www.helsinki.fi/ruralia/koulutus/LL-Lesite.pdf>
- Rusthollkarhu, P. 2010. Tukka taivaasta. Ekofrisör/ ekokampaaja. Kehittämistyö. Yrkesinstitut Prakticum.
- Ruusupuu Finland. 2013. PRIMAVERA-luonnonkosmetiikka, <http://www.ruusupuu.fi/Primavera/Luonnonkosmetiikka> 20.6.2013
- Saarni, S. (Toim.) 2013. Lääkärin etiikka. 7. painos. Suomen Lääkäriliitto. Helsinki. Esa Print Oy, Lahti. http://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/1273/laakarin_etiikka_2013.pdf 13.6.2013
- Sachs, M. 1994. Ageless Techniques to Invoke Natural Beauty. Lotus Press.
- Safehair. 2013. Kotisivut. <http://safehair.lounge-media.de/trainer.html> 13.6.2013
- Safe Hair Salon. 2013. Safe Hair Salon – syväpuhdistus savella. [http://vimeo.com/59469379](https://vimeo.com/59469379) 13.6.2013
- SCCS. 2012. Scientific Committee on Consumer Safety. The SCCS'S Notes og guidance for the testing og cosmetic substances and their safety evaluation. 8th Revision. SCCS/1501/12. http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_s_006.pdf 20.6.2013.
- SilkLine Luontokampaamo. 2013. http://www.netikka.net/silkline/o_varit.php 13.6.2013
- Sipponen, A. 2013. Pihkasalva, vanha mutta edelleen tehokas hoito kroonisiin haavoihin – laboratorio ja kliininen tutkimus. Väitöskirja. Lääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39074/sipponen_dissertation.pdf?sequence=1
- Soil Association. 2013. <http://www.soilassociation.org/> 20.6.2013
- Stiens, R. 2008. Totuus kosmetiikasta. Parasta iholle, hiuksiin, meikkiin. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- STM. 2009. Vaihtoehtohoitosten sääntelyn tarve. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työryhmän muistio. Selvityksiä:2009:17. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-8642.pdf 21.6.2013
- Studentum. 2013. Ekofrisör. http://www.studentum.se/Ekofrisoer_241746.htm, 20.6.2013
- Suomen Ekokosmetologit ry. Kotisivut. www.ekokosmetologit.fi 7.6.2013
- Suomen Ekoyrittäjät ry. Ekokampaajat – Ekofrisör. 2013. <http://www.ekoyrittajat.fi/ekokampaajat-ekofris%C3%B6r> 13.6.2013
- Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry 2013a. Luonnontuoteala. <http://www.luontoyrittaja.fi/20.html> 13.6.2013
- Suomen Luontoyrittäjyysverkosto ry 2013b. Haluatko tietoa luontoalasta suoraan sähköpostiisi? <http://www.luontoyrittaja.net/244.html>
- Sustainable Hair. 2013. Sustainable Development in Haisdressing. www.sustainablehair.eu 13.6.2013
- Tirtha, S. S. 1998. Ayurvedic Encyclopedia, Natural secrets to healing, prevention and longevity. Sri Satguru Publications.
- Tukes 2013a. Kosmetiikka ja kosmeettiset palvelut. <http://www.tukes.fi/fi/Kuluttajille/Kosmetiikka-ja-kosmeettiset-palvelut> 13.6.2013
- Tukes 2013b. Tiivistelmä EU:n kosmetiikka-asetuksen (EY) N:o 1223/2009 keskeisistä asioista. http://www.tukes.fi/Tiedostot/Kuluttajaturvallisuus/kosmetiikka-asetuksen_muutokset_tiivistelma2013.pdf 13.6.2013
- Tulli 2013. Tullin elintarvike- ja kulutustavaravaltion. <http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/tuonti/valvonta/index.jsp>
- Valvira. 2013. Vaihtoehtohoitosten valvonta. http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/terveydenhuolto/vaihtoehtohoidot

